

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Neslihan AVŞAR

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN ERKEN YAŞTA EVLİLİKLER:
ANTALYA İLİ KADIN KONUKEVLERİ ÖRNEĞİ

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Neslihan AVŞAR

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN ERKEN YAŞTA EVLİLİKLER:
ANTALYA İLİ KADIN KONUKEVLERİ ÖRNEĞİ

Danışman

Prof. Dr. Kamile KABUKCUOĞLU

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Neslihan Avşar'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Nurşen ADAK (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Kamile KABUKCUOĞLU (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Meral TİMURTURKAN (İmza)

Tez Başlığı: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Erken Yaşta Evlilikler: Antalya İli Kadın Konukvleri Örneği

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen ğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 06/07/2020

Mezuniyet Tarihi : 06/08/2020

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Erken Yaşta Evlilikler: Antalya İli Kadın Konukevleri Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Neslihan AVŞAR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Neslihan AVŞAR
Öğrenci Numarası	20175246007
Enstitü Ana Bilim Dalı	Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Kamile KABUKCUOĞLU
Tez Başlığı	Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Erken Yaşta Evlilikler: Antalya İli Kadın Konukevleri Örneği
Turnitin Ödev Numarası	1360747289

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 98 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 22/07/2020 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 14

alıntılar dahil % 16'dır.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Prof. Dr. Kamile KABUKCUOĞLU

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Roller.....	4
1.2.Feminist Kuramlar	7
1.2.1. Liberal Feminist Yaklaşım	8
1.2.2. Marksist Feminist Yaklaşım.....	9
1.2.3. Radikal Feminist Yaklaşım	10
1.2.4. Kültürel Feminist Yaklaşım	11
1.2.5. Varoluşçu Feminist Yaklaşım	11
1.2.6. Psikanalitik Feminist Yaklaşım.....	12
1.2.7. Ekofeminist Yaklaşım	13

İKİNCİ BÖLÜM

ERKEN YAŞTA EVLİLİKLER

2.1. Evlilik	14
2.1.1. Evlilik Kavramı	14
2.1.2. Türkiye’de Geleneksel Evlilik Biçimleri.....	15
2.2. Türk Toplumunda Aile Yapısı.....	16
2.3. Şiddet.....	18
2.3.1. Şiddetin Tanımı	18
2.3.2.Aile İçi Şiddet.....	19
2.3.2.1.Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet.....	20
2.3.2.1.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Türleri	21
2.3.2.1.1.1.Fiziksel Şiddet	21
2.3.2.1.1.2.Cinsel Şiddet.....	21

2.3.2.1.1.3. Psikolojik Şiddet.....	22
2.3.2.1.1.4.Ekonomik Şiddet	22
2.4. Erken Yaşta Evlilik Kavramı.....	22
2.5.Ulusal Mevzuatta Erken Yaşta Evlilikler	23
2.5.1. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu	23
2.5.2. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu.....	25
2.6.Uluslararası Mevzuat.....	25
2.6.1. Çocuk Hakları Sözleşmesi.....	25
2.7. Erken Yaşta Yapılan Evliliklerin Sebepleri	25
2.7.1. Sosyo-Ekonomik Sebepler	25
2.7.2. Gelenekler ve Görenekler.....	26
2.7.3.Din İnaniş	28
2.7.4.Eğitimsizlik.....	28
2.8.Erken Yaşta Evliliğın Sonuçları	29
2.9. Konu İle İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM, BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Araştırmanın Sorunu	37
3.2. Araştırmanın Amacı	37
3.3. Araştırmanın Önemi	38
3.4. Araştırmanın Yöntemi	38
3.5. Araştırmanın Bulguları	40
3.5.1. Bireysel Görüşmeci Formu ve Demografik Bilgiler	40
3.5.2. Nitel Görüşme Bulguları	49
3.5.2.1. Evlilik Kararının Alınma Süreci.....	49
3.5.2.1.1. Sahip Olunan Aile Yapısı.....	49
3.5.2.1.2.Ailenin Ekonomik Yapısı	51
3.5.2.1.3.Ailenin Eğitim Durumu	54
3.5.2.1.4.Dini İnaniş	56
3.5.2.1.5. Toplumun Kadına Bakışı.....	58
3.5.2.2.Evlilik Hikâyeleri ve Katılımcılara Göre Erken Yaşta Yaptıkları Evliliğın Asıl Sebepleri	60
3.5.2.3. Erken Yaşta Yapılan Evliliklerin Evliliğın İlk Yıllarına Etkileri.....	65
3.5.2.3.1. Evliliğın İlk Yıllarında Aile Hayatı	66
3.5.2.3.2. Evlilik Yıllarında Sosyal Hayat.....	69

3.5.2.3.3. Erken Yaşta Yapılan Evliliklerin Sağlık Üzerine Etkileri.....	71
3.5.2.4. Erken Yaşta Yapılan Evliliklerin Aile İçi Şiddet Üzerine Etkileri.....	72
3.5.2.4.1. Katılımcıların Maruz Kaldıkları Şiddet Türleri ve Şiddet Öyküleri ...	73
3.5.2.4.2. Şiddete Ailenin Verdiği Tepki.....	76
3.5.2.4.3. Katılımcılara Göre Erken Yaşta Evliliğin Şiddet Üzerine Etkileri	77
3.5.2.5. Erken Yaşta Yapılan Evliliklerin Şimdiki Hayatlarına Etkileri	81
3.5.2.5.1. Kadınların Mevcut Aile Hayatları	81
3.5.2.5.2. Kadınların Mevcut Sosyal Hayatları	82
3.5.2.5.3. Kadınların Mevcut Sağlık Durumları	84
3.5.2.5.4. Kadınların Gelecek Planları	84
3.5.2.5.5. Kadınların İstek ve Temennileri	85
3.6. Tartışma.....	87
SONUÇ VE ÖNERİLER	91
KAYNAKÇA.....	97
EK 1- KATILIMCI İZİN FORMU	103
EK 2- BİREYSEL TANITIM FORMU.....	104
EK 3- YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	105
EK 4- ETİK KURULU ONAYI.....	106
EK 5 - AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI İZNİ.....	107
ÖZGEÇMİŞ.....	108

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Yaşları ve Eğitim Durumları	40
Tablo 2: Katılımcıların İlk Evlilik Yaşları ve Doğum Yerleri	42
Tablo 3: Anne ve Babanın Eğitim Durumu	43
Tablo 4: Katılımcıların Nikâh Türleri	45
Tablo 5: Katılımcıların Çocuk Sayısı	46
Tablo 6: Katılımcıların Son Bir Yıl İçinde Yaşadıkları Yer Ve Gelir Durumları	47
Tablo 7: Katılımcıların Sağlık Durumu	48

KISALTMALAR LİSTESİ

AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi)
ICRW	: International Center for Research on Women
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TNSA	: Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu)
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

ÖZET

Biyolojik cinsiyet kavramı kadın ve erkek arasında görülen biyolojik farklılıkların altını çizerken, toplumsal cinsiyet kavramı bu iki cins arasındaki toplumsal farklılıkları içerir. Kadın ve erkeğe toplumsal yapı tarafından öğretilen rol ve konumlar üzerinde duran toplumsal cinsiyet tartışmaları, bireylerin kadın ve erkek olmaları sebebiyle karşı karşıya kaldıkları farklı davranışları ve uygulamaları inceler. Zamana ve görüldüğü topluma göre farklılık gösteren bu tür uygulamaların gündelik yaşama pek çok yansıması bulunmaktadır. Dünya genelinde hemen hemen her toplumda hâkim olan ataerkil yapının toplum yaşamında görülme şekillerinden biri de toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıktır. Kadına yönelik şiddet başta olmak üzere, farklı tür ve şekillerde ki cinsiyetçi uygulamaların varlığını yoğun bir şekilde sürdürdüğü bilinmektedir. Bu çalışmada, cinsiyetler arası ayrımcılık türlerinden biri olan kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi konusu incelenmektedir. Çalışma öncelikle toplumsal cinsiyet konusunu farklı yönleriyle analiz edecek, evlilik, aile kavramları ve Türk aile yapısı üzerinde durulacak, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının bir yansıması olarak şiddet ve kadına yönelik aile içi şiddet üzerinde durulacak ve ardından çocuk gelin sorunu ele alınacaktır. Çalışma ayrıntılandırılırken konuya dair istatistiki bilgiler verilmiş ve çocuk yaşta evliliğin sebep ve sonuçlarına değinilmiştir. Kız çocukların evlendirilmesi sorununa yönelik genel bir çerçeve sunmayı amaçlayan bu çalışma ile erken evlenen kadınların yaşam deneyimlerinden yola çıkılarak içinde yer aldıkları ataerkil toplum düzeni ile erken evlilikler arasındaki bağlantılar Antalya İli merkez ilçelerinde bulunan Kadın Konukevlerinde kalmakta olan kadınlar özelinde keşfedilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Gelinler, Erken Evlilikler, Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller.

SUMMARY

Early Marriages in Terms of Gender Roles Antalya Province Woman's Shelter Example

While the concept of biological gender underlines the biological differences between men and women, the concept of gender comprises social differences between these two sexualities. Gender debates on the roles and positions taught to men and women by the social structure analyze the different behaviors and practices that individuals face because they are men and women. Such practices, which depend on time and society, have many reflections on daily life. Gender-based discrimination is one of the ways seen in community life, in which patriarchal structure prevails in almost all societies throughout the world. It is known that sexist practices of different types and forms continue to exist intensively, particularly violence against women. In this study, the issue of early marriage of girls, one of the types of gender discrimination, is examined. The study will firstly analyze the issue of gender in different aspects, focus on marriage, family concepts and Turkish family structure, dwell on violence and domestic violence against women as a reflection of gender discrimination, and then discuss the problem of child bride. To specify this study, relevant statistic al information was given and the causes and consequences of child marriage were mentioned. This study, which aims to provide a general frame work for the problem of marrying girls, targets to explore the connections between the patriarchal community order and the early marriages on the basis of the experiences of women who have married early, and it was conducted for women staying in the women's guesthouses in the central districts of Antalya. **Keywords:**Child brides, Early Marriages, Gender, Gender Roles.

ÖNSÖZ

Bu çalışma toplumsal cinsiyet rollerinin ve ataerkil toplum yapısının erken yaşta yapılan evlilikler üzerinde etkilerini anlamak ve bu konuda çözüm önerileri sunabilmeyi hedeflemiştir. Toplumun kadına ve erkeğe yüklemiş olduğu anlamlar kadınları hayatlarını her döneminde etkilemekte ve çocuk yaşta evlilik gibi ağır sorumluluklar altına girmelerine neden olmaktadır.

Erken yaşta yapılan evliliklerin nedenlerini ve olumsuz sonuçlarını ve bu süreçlerde karşımıza çıkan toplumsal cinsiyet ilişkisine dikkat çekmeyi amaçlayan bu çalışma boyunca destekleri ve katkılarıyla her adımda yanımda olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Kamile KABUKCUOĞLU'na,

Hayatının son günlerine kadar beni asla yalnız bırakmayan, kadının güçlü olabileceğini, kendi ayakları üzerinde durabileceğini, deyim yerindeyse tırnakları ile kazıyarak bile olsa iş ve sosyal yaşamında söz sahibi olabileceğini, bundan 30 yıl öncesinin Türkiye'sinde tüm engelleri aşarak müdürlük seviyesine ilerleyerek, onu duymak istemeyenlere her seferinde sesini daha da yükselterek kendisini dinleten, hayatımda tanıdığım en güçlü kadın olan, kimseye boyun eğmeden yaşayan annem Şükriye AVŞAR'a ve onun yolundan ilerleyen ablam Samime AVŞAR'a,

İki kız çocuk sahibi olduğu için her zaman gurur duyan, güçlü olup, eğitim alıp, en yüksek seviyelere gelmemiz için elinden geleni yapan, tek dileğinin kimseye bağımlı olmadan kendi ayaklarımız üzerinde durabilmemiz olduğunu her fırsatta belirten, sevgisini ve ilgisini hiçbir zaman göstermekten çekinmeyen ve tıpkı bizim gibi, kendi gibi öğrenciler yetiştiren babam Hasan AVŞAR'a,

Yüksek Lisans eğitimim boyunca anlayışları ve destekleriyle bu süreci benim için kolaylaştıran başta Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürü Sayın Abdullah ÇALIŞKAN'a, değerli il müdür yardımcılara ve mesai arkadaşlarıma,

Son olarak eğitimim süresince ve hayatımın her alanında benden desteğini çekmeyen, manevi olarak her zaman yanımda olan, bu araştırmanın yazım süresince beni cesaretlendiren ve elimi bırakmayan Yasin ŞAHİN'e teşekkür ediyorum.

Neslihan AVŞAR

Antalya, 2020

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 1989 yılında aralarında Türkiye'nin de taraf olarak bulunduğu 191 ülkenin imzasıyla kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde de bahsedildiği gibi, erken yaşta gerçekleşen reşitlik/ergenlik gibi özel durumlar haricinde, 18 yaşından küçük tüm bireyler çocuk olarak kabul görmektedir. Ülkemizde yayımlanan 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda (3 Temmuz 2005) ise çocuk kavramının tanımı, daha erken yaşta ergin olsalar bile on sekiz yaşını doldurmamış bireylerdir şeklinde yapılmaktadır. Bu durumda 18 yaşın altında bulunan bireylerin yaşam biçimleri, düşünce yapıları veya içerisinde bulunduğu çevresel koşulları ne olursa olsun çocuk olarak kabul edilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkar. Bir bireyin yaşamını sürdürürken soyut düşünce de dâhil olmak üzere düşünebilmesi, kendine ait kararları sağlıklı bir biçimde ortaya koyması ve ortaya koymuş olduğu bu kararların sorumluluğunu da üstlenebilmesi kişinin bedensel, zihinsel ve ruhsal olarak belirli bir olgunluk seviyesine ulaşmasını gerektirmektedir (Özcebe ve Biçer, 2013: 87). Bu olgunluk düzeyinin ise yasalarda belirtildiği gibi 18 yaşına ulaşmadan sağlanmış olmayacağı düşünülebilir.

Bir bireyin 18 yaşına kadar olan yaşamını ifade eden çocukluk döneminde ise gelişim dönemlerinden biri olan ergenlik döneminin özel bir yeri bulunmaktadır. Ergenlik döneminin literatürde yer alan tanımı, hızlı bir şekilde oluşan anatomik, fizyolojik ve psikolojik değişikliklerin bulunduğu, çocukluk ile yetişkinlik dönemlerinin arasında bulunan, kendine özgü özellikleri ve sorunları olan bir geçiş evresidir şeklinde yapılmaktadır (Erbil vd., 2006: 8). Yapılan diğer bir tanımda ise ergenlik dönemi bireyler tarafından yaşanan fiziksel ve duygusal gelişim süreçlerinin yol açtığı psikolojik ve cinsel olgunlaşma ile başlayan süreç içerisinde bireyin çevresine karşı kendi bağımsızlığını, kimlik duygusunu ve sosyal olarak kendisini kabul ettirmeye başladığı, üretkenliğini kazandığı döneme dek devam eden ve üretkenliğini kazandığı zaman da sona eren dönem olarak ifade edilmektedir (Derman, 2008: 19). Tanımdan da anlaşıldığı gibi bireyin ergenlik dönemini yaşadığı süreçte öncelikli olarak fiziksel olgunlaşması gerçekleşirken kişinin bireyselleşmesinin tamamlanması ile de ergenlik döneminin sonlanması gerçekleşir, bu süreçte ise ergen bireyler kendi ebeveynlerinden ve çevrelerinde bulunan diğer yetişkinlerden duygusal anlamda bağımsızlaşabilmektedir (Set vd., 2016: 138). Ergenlik döneminin başlangıç evrelerinden olarak görülen fiziksel gelişimlerinin başlaması ve erken yaşlarda tamamlanmasının bir sonucu olarak da üreme yeteneklerini normalden daha erken yaşlarda kazandıkları görülmektedir (Özcebe ve Biçer, 2013: 88).

Gelişim dönemi ve yasal mevzuatlar çerçevesinde halen çocuk olarak kabul edilen ergen bireylerin üreme yeteneklerini erken bir yaşta iken kazanmaları ile beraber erken yaşta cinsellik

yaşayabilecekleri inancı ve bununla beraber de çocuğun istismarının gerçekleşebileceği kaygısı ve çocuk istismarı sorunu ortaya çıkmaktadır(Yüksel ve Yüksel, 2015: 3).Çocuk istismarı konusu çeşitli karışık nedenleri ve trajik sonuçları bulunan, tıbbi, gelişimsel, hukuki ve psikolojik yönleriyle değerlendirilen kapsamlı ve ciddi bir sorundur. Dünya Sağlık Örgütü yetişkin bir birey tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan ve sonucu itibariyle çocuğun sağlığını, psikososyal ve fiziksel yönden gelişimini olumsuz olarak etkileyen davranışları çocuk istismarı olarak anlatmaktadır(Kara vd., 2004: 142).Çocuk istismarı; fiziksel istismar, cinsel istismar ya da duygusal istismar olmak üzere üç başlıkta değerlendirilebilmektedir. Çocuk istismarı, çocuk ihmalden farklı olarak çocuğa yönelik gerçekleşen eylemlerin nitelikleri açısından değerlendirildiğinde çocukların fiziksel şiddete maruz kalmasını, çocuğun cinsel istismarını içermekte olup genellikle bilerek yapılan eylemler bütünü olarak tanımlanmaktadır(Yüksel ve Yüksel, 2015: 3).

Çocukluk dönemi içerisinde gerçekleşen evliliklerde çocuğun cinsel istismarı olarak kabul edilmektedir(Özcebe ve Biçer, 2013: 88).Bireylerin çocuk kabul edildikleri yaşlarda evlendirilmeleri Türk Medeni Kanun’a göre yasaktır. Kanunda erkek veya kadın birey 17 yaşını doldurmadığı müddetçe evlenemez. Ancak hâkim olağanüstü gördüğü durumlarda ve ortaya çıkan pek önemli bir sebep sonucunda 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadın bireyin evlenmesine karar verebilir. Olanak bulundukça karar alınmadan önce bireyin ana ve baba veya vasisi dinlenir (TMK Madde 124).TMK’de belirtildiği üzere bireyin evlilik gerçekleştirebilmesi için gereken alt yaş sınırı 17’dir. Ancak kanunun ilgili maddesinde yer alan “olağanüstü durumlar” ve “pek önemli bir sebep” ifadeleri bile 16 yaşında gerçekleşecek bir evliliğe izin verse de 16 yaşının altında her ne şekilde olursa olsun gerçekleşecek herhangi bir erken evliliğe imkân vermemektedir. Bu sebeple de literatürde yer alan erken evlilik kavramı Türkiye’de çocuk istismarından kaynaklanan bir problem olarak görülmektedir(Yüksel ve Yüksel, 2015: 2).Çocuk yaşta gerçekleşen ve kanunlarca da yasaklanan bu evliliklere erken evlilik denilmektedir. Erken evlilik, fiziksel, fizyolojik ve psikolojik açılardan henüz evlilik ve çocuk sahibi olmanın sorumluluğunu taşımaya hazır olmadan ve çoğunlukla 18 yaşından önce gerçekleşen evliliklerdir(Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012: 130).

Erken yaşta evlilik gerçekleştiren bireyler ise kanunlarda ve uluslararası literatürde çocuk olarak kabul görmelerinden de hareketle çocuk gelinler olarak anılmaktadır. Erken yaşta evlilik sorununun genellikle kız çocuklar özelinde araştırılmasının nedeni, kız çocuklar üzerinde görülme sıklığı ile ilişkilidir. 19 yaşına gelmeden önce gerçekleşen evlilikler olarak yapılan değerlendirmede 19 yaşından önce evlenen erkeklerin oranı sadece %5 iken bu oran kız çocuklarında %35-60 arasında değişmektedir(Boran vd., 2013: 59).Her ne kadar kız

çocuklarına kıyasla daha düşük bir oranda erkeklerin de erken yaşta evlilik birlikteliği kurduğu vakalar görülüyor olsa da toplumsal cinsiyet rolleri kaynaklı ve erkekler için öncelikli olarak askere gitmek, iş hayatına atılarak maddi kazanç sağlayabilmek gibi yükümlülüklerin bulunduğu gerekçesiyle erkekler üzerinde görünen erken evliliklerle görece daha az karşılaştığı söylenebilmektedir(Ünal, 2017: 14). Ataerkil olan bir toplumsal yapı içinde, aile içi bireylerin hiyerarşik sıralamasının en altında yer alan kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmeleri, söz konusu toplumsal yapının kadınlara biçilen ve kadınlarla özdeşleşen geleneksel rollerin ilk olarak eş ve sonrasında anne olmasıyla yakından bağlantılıdır(Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012: 130). Bu yapı içerisinde ortaya çıkan erken evlilik durumlarının daha çok kız çocuklarına yönelmesi nedeniyle de erken evlilikler konusu üzerine yapılan ve yapılacak olan çalışmaların daha çok kız çocukları üzerine yoğunlaşmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünü oluşturacak olan kuramsal çerçevede ise toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri ve feminist kuramlar konularına değinilecektir.

Bu çalışmada ikinci bölümde aile kavramı ve Türk aile yapısı, şiddet ve şiddet özelinde aile içi şiddet ve kadına yönelik aile içi şiddet kavramları açıklanacaktır. Ardından ana konumuz olan çocuk gelinler kavramına değinilecek ve ayrıntılı bir şekilde açıklanacaktır.

Çalışmanın son bölümü olarak bulgular, değerlendirme ve sonuç bölümü olacaktır. Bu bölümde Antalya İli Kadın Konukevleri'nde kalmış ve erken yaşta evlilik yapmış yirmi dört kadın ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular incelenecek ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından çözümlemeler yapılacaktır. Son olarak ortaya çıkan verilerin genel bir değerlendirmesi yapılacak ve araştırma sonuca bağlanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Erken yaşta yapılan evlilikler ve bu evliliklerde toplumsal cinsiyet rollerinin yerini ortaya koyabilmek için ilk önce çalışmanın kuramsal altyapısını oluşturun toplumsal cinsiyet kavramı, toplumsal cinsiyet rollerini ve feminist kuramları anlayabilmek gerekmektedir. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde bir fikir oluşturabilmesi için bu konulara kısaca değinilecektir. Çalışmanın tartışma bölümünde araştırmanın bulguları ile kavramlar arası ilişkilere ayrıntılı olarak değinilecektir.

1.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Roller

Toplumsal yapıya ait gerçekleştirilen çalışmalarda aynı topluma ait özellikler farklı açılardan analiz edilse de farklı toplumlar ile gerçekleştirilecek çalışmalarda toplumlar birbirlerine benzerlikleri ve birbirlerinden ayrılan yönleriyle ele alınmaktadır. Farklı toplumlar arasında içinde yaşadıkları topluma ait kültürün farklı ele alınışları nedeniyle çeşitlilikler bulunmaktadır. Toplumlar arasındaki en fazla dikkat çeken kültürel farklılıklardan biri ise cinsiyet rolleri ile ilgili sahip oldukları kabullerdir(Kıran, 2017: 2).

Bireylerin cinsiyetleri, biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet olarak iki farklı şekilde alınmaktadır(Bingöl, 2014: 109). Biyolojik bir kavram olarak kadın ve erkek doğuştan gelen bir özellik olarak isimlendirilirken, toplumsal cinsiyet olarak ele alınan kadınlık ve erkeklik kavramları ise toplumsallaşma süreci ile birlikte kültürel bir oluşumun ürünü olarak ortaya çıkar(Selma, 2010: 32). Kavramsal tanımlardan yola çıkarak cinsiyet kavramının biyolojik, toplumsal cinsiyet kavramının ise kültürel bir yapıya denk geldiği söylenilebilir. Biyolojik bir kavram olan cinsiyet değişmez ancak yaşanan kültürler içerisinde kendini gösteren ve şekillenen toplumsal cinsiyet ise yaşanan zaman dilimine, kişilerin kendini ait hissettiği kültüre ve birlikte yaşanan aileye göre değişebilir, cinsiyet doğuştan sahip olunan bir özellik olduğu için doğal iken toplumsal cinsiyet ise insan ürünü olarak görülmektedir(Saraç, 2013: 28).

Anaerkil dönemden ataerkil döneme, ataerkillikten içinde yaşadığımız zaman dilimine uzanan süreçte toplumsal cinsiyet kavramı bir şekilde ortaya çıkarak varlığını sürdürmüş ve ortaya çıktığı bu süreçlerin her birinde meydana gelen yeni toplumsal değişimlerle birlikte toplumsal cinsiyet algısı da değişime uğramıştır(Saraç, 2013: 30). Tarihsel sürece bakıldığında temelinde toplumsal cinsiyetin yer aldığı uygulamaların düşüş gösterdiği bilinirken

gerçekleştirilecek ayrıntılı bir inceleme aslında bu tarz kalıp yargıların varlığını sürdürmeye devam ettiği yalnızca farklı şekillere evrimleştiği görülmektedir(Kıran, 2017: 9).

Her toplumda kadın ve erkeği kavramsal ve birey olma açısından farklılaştıran toplum içerisindeki rollerini şekillendiren, bireylerin yaşantılarını yönlendiren ve denetleyen değerler karşımıza çıkmaktadır. Bu değerler kadın ve erkeğin nasıl olması gerektiğine dair söylemlerde bulunan ve hangi sorumluluklara sahip olmaları gerektiğini belirleyen rollerdir(Zeybekoğlu, 2012: 127). Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumlarca tanımlanan ve toplumda yer alan bireyler tarafından yerine getirilmesi beklenen bir takım beklentiler şeklinde ifade edilebilir(Demirbilek, 2007: 13). Cinsiyet kavramı, çeşitli biyolojik farklılıklara sahip olan ve dişi veya eril şeklinde kolaylıkla birbirinden ayrılarak açıklanabilecek bir tanımlamadan daha fazla anlam ifade eder. Erkek ve kadın kavramlarına sahip bireylere yüklenen anlamlar, sosyal hayat içerisinde geçerli olan ve toplumun algılayış biçimleri içerisinde kendisine bir yer bulan rollerin içerisinde kalır(Saraç, 2013: 29). Böylece biyolojik ayrımlara dayanan cinsiyet kavramı yaşam süreçleri içerisinde yerini toplumun yaşayışlarına göre şekillenen ve toplum içerisinde yaşayan bireylere yeni statüler ve roller belirleyen toplumsal cinsiyet kavramına bırakır. Bu sürecin sonunda kadın ve erkek bireyler yalnızca toplumun onlar için belirlediği davranış kalıplarını kendi hayatlarına uygulamakla yükümlü hale gelirler (Günay ve Bener, 2011: 158).

Ataerkil yapı içerisinde bireylerin ayrımcılık ile tanışmaları aileleriyle olan yaşantıları içerisinde başlamaktadır. Yaşamlarına temel aldıkları kültürel değerlerini gerekçe gösteren aileler, kız ve erkek çocuklarını farklı yönlendirirler ve bu durumda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini hayatlarında içselleştirmiş yetişkin kadın ve erkek bireyleri meydana getirmiş olur(Selma, 2010: 31). Toplumun kadına uygun gördüğü rol ve beklentiler kadının eğitim, sosyal hayat ve çalışma hayatı gibi yaşayış alanlarını, bu yaşayışlarını ilgilendiren konularda karar vermelerini ve verdikleri kararları uygulamalarını etkilemektedir(Demirbilek, 2007: 15). Bu sebeple ataerkil olarak şekillenen toplum yapısı, bu toplum içerisinde yaşayışlarla birlikte ortaya çıkacak olan toplumsal cinsiyet rollerinin oluşum süreci ve sonrasında da varlığını devam ettirmesinde son derece önemli bir rol oynamaktadır.

Erkek ve kadın bireylerin sahip olduğuna inanılan ve yaşantısı içerisinde uygulaması beklenen ve cinsiyetinden kaynaklanan rolleri, keskin sınırlar çizerek birbirinden ayıran ve erkek bireylerin toplum içerisinde egemen olduğu bir yapıyı ortaya koyan bu düzende toplumsal cinsiyet kaynaklı eşit olmayan olay örneklerinin var olduğu görülmektedir(Kıran, 2017: 4).

Ataerkil toplum yapısı içerisinde kadın ve erkek bireylerin sahip olduğuna inanılan ve yaşantısı içerisinde uygulaması beklenen değişik rol ve özellikleri örneklendirecek olursak erkek bireylere güçlü, sert, mantıklı, çalışkan gibi özellikler yakıştırılırken kadın bireylere ise

kibar, kırılgan, zayıf, hassas özellikleri bulunan duyguları ile hareket etmelerinin gerekli olduğu düşünülen bireyler olduğu düşüncesinin yaygın olduğunu görürüz(Gülgü ve Kart, 2008: 98). Ayrıca erkeğin ev dışı sorumluluklarda aktif olması beklenirken kadınların toplumdaki rolleri iyi bir eş ve anne olmaktan ileriye gidememektedir.

Cinsel kimliğin ortaya çıkışı, yaşamın erken dönemlerinde başlamaktadır. Çocuklar 2 yaş gibi oldukça erken bir dönemde kendi cinsiyetlerini anlamaya başlarlar. Bu yaşlarda çocuklar iki cinsiyetin var olduğunu, kendisinin bu cinsiyetlerden birinin mensubu olduğunu, babalarının erkek cinsiyetine annelerinin ise kadın cinsiyetine ait olduğunu bilirler. Cinsel kimliğin özümsemesi sonrasında bu iki ayrı cinse ilişkin inanış ve tutumlar gelişmeye başlar. İnsanların cinsiyetlerini anlaması kadar, kişilerin cinslerin neden birbirlerinden farklı olduklarına dair fikirleri oluşmaya başlaması da önemli aşamalardan biridir. Bu fikirler iki ayrı boyutta şekillenmeye başlayan inanç unsurlarıdır. İlk unsur cinsel önyargıları kapsar. Bunlar erkek veya kadınlara ilişkin davranış kalıplarını, tepkileri ve benzeyen yönler açısından erkek ve kadın arasında görülen farklara dair inançlardır. İkincisi ise erkek ve kadın arasında bulunmasının gerekli olduğuna inanılan, doğru kabul edilen farklılıkları kapsar(Vatandaş, 2011: 31-32).

Bu aşamadan sonra cinsiyet rolleri oluşmaya başlar. Rol, toplumun bireyden istediği davranışı ifade etmektedir. Bu tanımdan yola çıkarak söyleyebiliriz ki rol bir yönüyle toplumsalken diğer yönüyle bireyseldir. Bir başka deyişle toplumsallığın bireylerin eylemleriyle birlikte davranışa dönüşmesidir. Fakat toplumların yaşayışları ile birlikte zaman içerisinde gelişerek kendini ortaya çıkaran toplumsal cinsiyet ile ilgili olan konuya gelindiğinde bu alanda yer alan uyarlamaların olduklarından çok farklı şekillerde göründükleri bilinmektedir. Rol ve toplumsal cinsiyet uyarlamalarında hâkim düşünce bireylerin biyolojik cinsiyetlerine dayanan er veya dişi olmalarıdır. Biyolojik cinsiyet kavramlarını temel alan sınıflandırma içerisinde olunması nedeniyle de her zaman iki temel cinsiyet rolü var olmuştur. Toplumun yaşayış sistemi içerisinde bireyler adına belirlenen cinsiyete dayalı bu roller, bireylerin toplum hayatına katılma imkânlarını ve tarzlarını belirlemek dışında aynı zamanda toplumdaki işbölümünün de oluşumuna etkide bulunmaktadır; kadın ve erkek bireylerin yaşamları içerisinde değişik yaş dönemleri içerisinde de yapmaları gereken sorumluluklarını ve yerine getirmeleri beklenen işleri belirlemektedir(Evrin, 1972: 102).

RalfDahrendorf gibi sosyal öğrenme kuramı savunucuları, cinsiyet rollerinin sosyolojinin ve psikolojinin sınırında durduğunu söylemektedir. Bu hâkim cinsiyet rolü teorisine bakıldığı zaman cinsiyet rollerinin bireyler tarafından öğrenilmesinin toplumsallaşma ve içselleştirme yoluyla gerçekleştiğinin ifade edildiği görülmektedir. Öğrenmenin merkez

olduğu bir teoride gelişim gösteren bu yaklaşım, cinsiyet rollerinin de başka şeyler nasıl öğreniliyor ise aynı şekilde öğrenildiğini ifade etmektedir. Bu öğrenme şekli içerisinde iki temel öğrenme düzeninden bahsedilir. İlk olarak henüz çocuk olan bireylerin cinslerine uygun davranışlar sergilediklerinde anne-babaları tarafından ödüllendirilmeleri ile bu davranış biçiminin pekiştirilmesidir. İkinci öğrenme düzeni ise cinslerine uygun olmayan davranışlar sergiledikleri zaman ceza almalarıdır. Örneğin, erkek bir çocuk bireyin oyuncak kamyon ile oynamasından anne babası hoşnut olup ona gülümseyerek ilgi göstermeleri genel olarak bu seçimi pekiştirir. Fakat o erkek çocuk oyuncak bir bebekle oyun oynamayı tercih ettiğinde anne baba ve hatta çevrelerinde yer alan inanlar tarafından yöneltilecek olumsuz söylemler ile çocuk doğrudan cezalandırılabilir, bebeği elinden alıp uzaklaştırabilir ya da ödüllendirilmez. Her iki durumda da çocuk bireylerin öğrenmeleri cinsiyet damgası bulunan oyuncakları seçmeye yönelik gelişim gösterir (Vatandaş, 2011: 35).

Erken yaşta evlilikler ile ilgili daha önce yapılan çalışmalardan ve kendi çalışma süremde görüşme yaptığım kişilerden öğrenilen bilgilere dayanarak sosyal öğrenme kuramının erken yaşta evliliklerinin oluşum sürecinde görülen cinsiyet rollerinin oluşumlarını daha iyi açıkladığı görüşündeyim.

1.2.Feminist Kuramlar

Araştırmanın içerisinde defalarca değinildiği gibi ataerkillik, toplumsal cinsiyet rolleri ve kişilerin bu rolleri algılayış biçimleri kadınların hayatının her alanında etkili olmaktadır. Bireyin doğumu ile başlayan bu süreç aile hayatı içerisinde pekiştirilmekte ve erken yaşta evliliklerin önünü açabilmektedir. Araştırmanın ana konularından biri olan toplumsal cinsiyet bir diğer adıyla feminist kuramlara değinmenin araştırmayı anlamak açısından faydalı olacağı kanaatindeyim.

Tarihin farklı dönemlerinde, birbirleriyle olmanın yanı sıra, erken dönemlerinden geç dönemlerine dek kapitalizm ve devletle sürekli etkileşim içinde olmuş pek çok feminist kuram(lar) vardır diyebiliriz. Bu kuramların fazla olmasının nedeni olarak 18. yüzyıl ile birlikte yaygınlığı her geçen gün artan feminizm hareketinin toplumsal ve siyasal şartlar çerçevesinde zamanla farklı düşüncelere yönelim gösterdiğini ve kendi içerisinde de fikir ayrılıkları yaşandığını göstermek mümkündür. Feministlerin elde ettikleri her hak, ulaşılmış oldukları daha fazla insan, daha fazla dikkat çekilmiş olması feminizmin üzerinde olan ilginin artış göstermesine, yaşanan bu durum da feminizmin kendi içerisinde farklı düşünce yapılarının oluşmasına sebep olmuştur.

Feminist düşünürlerin görüşlerinde kendi aralarında birtakım fikir ayrılıkları yaşamaktadır. Bu fikir ayrılıklarının oluşmasında çoğunlukla dini, siyasi, sosyal, etnik ve ekonomik etmenler etkili olmuştur. Yeryüzünde yaşayan insanların tüm konulara benzer bakış açısıyla bakmasını beklemek doğru olmaz. Bu durum feminizm için de geçerlidir.

1.2.1. Liberal Feminist Yaklaşım

Liberal feminizm kuramı tarihsel kronoloji olarak da diğer feminist yaklaşımlardan öndedir ve öncedir, geriye kalan diğer tüm feminist yaklaşımlar kendilerine liberal feminizm yaklaşımını temel alarak ve yeni teoriler üreterek oluşmuş ve gelişimlerini sürdürmüşlerdir. Liberal feminizm yaklaşımı, mevcut toplum yapısını ciddi bir biçimde sorgulamadan, kadın bireylerin yaşantılarının ve toplum içerisindeki yerlerinin gelişim göstermesi ve kadınların haklarının artması adına kadınlar için daha ileri haklar ve olanaklar oluşturulması ihtiyacını dile getiren bir feminizm türüdür (Dikici, 2016: 524).

Liberal feminizm yaklaşımı, toplum içerisinde kişisel hakların da ilerleme sağlaması ve artış göstermesi noktasında kadın bireylerin ihmal edilmelerinin öne çıkmasının ardından harekete geçen bireylerle birlikte doğmuştur denilebilir.

Feminizm, özellikle de liberal feminizm yaklaşımı, aydınlanma çağı olarak da adlandırılabilir. 18. yüzyıl aydınlanma felsefesinin etkisi ile birlikte, aydınlanmanın gerçekçi ve tüm dünyaca da kabul görerek önem arz eden noktalarını eleştirmektedir. 18. yüzyıl feministleri, aydınlanma çağının meydana getirmiş olduğu, özgürlük ve eşitlik düşüncelerinin uygulanmaya konmasıyla birlikte hareketlilik kazanmışlardır. Feminist bireyler, birçok yönden aydınlanma felsefesinden fayda sağlamışlardır ve bu durumun gerçekliğini kabul etmektedirler; ancak “rasyonel bireyler” in erkek bireyler olması ve eşitlik hakkından yararlanacak olan kişilerinde dolayısıyla kendileri değil erkek bireyler olacak olmasının fark edilmesiyle birlikte aydınlanma felsefesini eleştirmeye başladıkları kabul edilir (Altınbaş, 2006: 24).

Liberal feministlere göre kadınlarında birer birey olarak kabul edilmeleri ve bununla bağlantılı olarak kişisel özgürlüklerini kazanmaları adına erkeklerle aynı haklara sahip olarak değerlendirilmeleri gerekmektedir. Bu dönemde yazın alanında ortaya konulan eserler geneli itibarıyla kadınların erkeklere olan bağımlı yaşantısından kurtularak kendi aklını kullanması ve vatandaşlıktan doğan haklarını elde etmesi şeklinde oluşturulmaktadır. Kadınların toplum düzeni içerisindeki haklarının bir savunucusu olarak John Stuart Mill’in “Bir cinsin diğerinin üzerinde üstünlük kurması kendi içinde yanlış olmaktan öte insanlığın gelişimi önündeki en büyük engeldir.” sözü liberal feminist yaklaşımın özeti olarak değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir (Türkoğlu, 2015: 14).

1.2.2. Marksist Feminist Yaklaşım

Marksist yaklaşımı savunan bireyler, kadınların ezilmesi konusunu cinsiyetler arasındaki farklılıklardan çok sınıfsal ayrımın mevcut olması şeklinde açıklamakta ve toplum içerisinde yaşayan bireylerin sınıflar arası bir ayrıma maruz kalmasının eşitlik anlayışına karşı olacağını düşünmektedirler. Bu anlayış kadın bireylerin toplum içerisinde ezilen bireyler olarak karşımıza çıkmasının nedenini kapitalist sistem anlayışı olarak göstermektedir. Marksist yaklaşımı savunan bireyler tıpkı toplum içerisinde ezilmeye maruz kalan diğer bireyler gibi kadın bireylerin de mevcut düzenden kurtularak ekonomik bağımlılıklarının son bulacağı sosyalist bir yaşam düzenine geçilmesiyle birlikte egemen olan yaşayış düzeninden kurtulabileceklerini ifade etmektedirler (Dikici, 2015: 526).

Marksist feminist yaklaşım mevcut sistem içerisinde bulunan eşitlik anlayışına aykırı gelişen iş bölümünün kadın çalışanları iki farklı yük altında ezilmeye maruz bırakacağını; bir tarafta yaşamını sürdürdüğü hane içerisinde gerçekleştirdikleri ev içi emekleri kocaları ya da partnerleri tarafından herhangi bir ücret ödenmeksizin gasp edilmektedir, diğer bir taraftan cinsiyete dayalı ayrıma maruz kalınan iş ortamlarında ücret olarak en alt seviyede, düşük statülü mavi ve beyaz yakalı işleri yapmaya mecbur bırakılarak ezilirler(Erdoğan, 2013: 8).

Marksist teori içerisinde dayanak olan kavramların başında gelen sınıf kavramı feminist düşünce içerisinde yerine cinsiyet kavramına bırakmaktadır. Marksizm düşüncesi içerisinde toplumun birbiriyle olan ilişkisi sınıfsal temellere dayanırken feminist düşünce de aynı şekilde gelişen ilişkilerin odağını cinsiyet oluşturur. Marksistler cinsiyet kavramını sınıf kavramının önünde tutan feminizm temsilcilerinin sınıfsal ayrışmaya gerekli önemi vermediklerini ve bu konuda gerekli çabayı sarf etmediklerini düşünür. Feministler ise her ne kadar eşitliği savunsa da Marksist düşüncüyü diğer geleneksel düşünceler gibi eril bir zihniyetin ürünü olarak kabul etmektedirler. Marksist düşünce içerisinde odak noktası olarak kadın kavramının yerine işçi sınıfının kabul görmesi feminist düşünceye sahip bireylerin eleştirdiği en büyük noktadır (Türkoğlu, 2015: 18).

Sosyalist feminist yaklaşımı savunanlar hane içerisinde ortaya konan emek ile ilgilenmişlerdir. Bazı feminist bireyler hane içinde ortaya konan emek karşılığında ücret ödenmesini talep etmişlerdir. Bu yaklaşımı savunan bireylerin anlaşma sağlayamadığı bir diğer konu da kadın bireylerin toplum içerisinde yer aldıkları sınıf ile ilgilidir. Sosyalist feministlerin kadın cinsiyetini tek bir sınıf olarak ele alması diğer feminist düşünürler tarafından eleştirilmektedir. Kadının tek bir sınıf olarak ele alınmasının kadınlar arasındaki farklılığı arttırarak devam ettireceği ve kadınların birbirleri arasında eşitsiz durumlar meydana getireceği düşüncesi bu konuda hakim olmaktadır.

1.2.3. Radikal Feminist Yaklaşım

1960'lı yılların kadın hareketleri sonucu meydana gelen feminist yaklaşımların en fazla önem arz edenlerinden birisi de Radikal Feminizmdir. Bu yaklaşımı savunanlar kadınların bedenlerine ve cinselliklerine odaklanmaktadırlar, bu yaklaşımı savunanlar aynı zamanda kadınların ezilmelerinin bütün ezilme şekillerinin özünü oluşturan “evrensel” bir kavram olduğunu ve kadınların içerisinde bulundukları sınıf, ırk ya da etnik farklılıklar olmadan da yalnızca kadın olmalarından dolayı erkekler tarafından baskıya maruz kalacaklarına inanmaktadırlar. İkinci Dalga Feminist hareketin başlangıç dönemleri içerisinde çok büyük bir etki yaratan “kız kardeşlik” kavramının fikirlerini kendilerine temel kabul eden radikal feministler, kadın bireyler arasında da yaşantısal farklılıklar bulunduğunu yok saymamakla birlikte bunların hepsinin farklı olarak kadınların belli bir noktaya kadar sahip bulundukları ihtiyaçlarına dikkat çekmekteydi(Erdoğan, 2013:4).

Radikal feminist yaklaşım, kadınlara karşı uygulanan göz ardı edilme ve baskı altına alma eylemlerinin asıl nedeni olarak, kadın ve erkek bireyler arasında mevcut olan biyolojik ayrımı kabul eden bir kuramdır. Radikal feministler, kadının ezilmesinin ve kadın erkek arasındaki ayrımın temelinde aile kurumunun olduğunu savunmaktadır. Kate Millett'e göre aile, gençleri ataerkil ideolojinin getirdiği rollere göre yetiştirmekte ve bu rolleri içselleştirmesini sağlamaktadır. Aile, ataerkil toplum yapısı içerisinde kadınların erkeklere hizmet etmesinin doğal olduğunu kabul ettirmekte ve bu eril ideolojinin devamlılığını sağlamaktadır. Bu nedenle, aile kurumunu, radikal feministler ret etmektedir (Dikici, 2015: 528-529).

Radikal feminist yaklaşım savunucuları, kadın bedenini, yeniden üretimi, cinselliği siyasi platforma taşımış, Batı Dünyası'nın siyasi tarihi içerisinde arka plana atılmış bu konulara farklı bakış açıları kazandırmışlardır. Sosyalist feminist yaklaşım savunucularından olan Alison Jaggar'a göre, bu radikal feminist yaklaşım savunucuları, içerisinde yaşanan ve toplumca kabul gören kültüre gereken önemi vermeden kadının biyolojik cinsiyetini odak noktalarına koymuşlardır. Tarih içinde farklı zamanlarda ve mekânlarda kadının biyolojik cinsiyeti de değişim gösterecektir. Kadının biyolojik cinsiyeti, kadının kimliğini oluşturan kavramlardan yalnızca bir tanesidir(Erdoğan, 2013: 5).

Radikal feminist yaklaşım savunucuları, kadın bireylerin yalnızca kadın olmaları nedeniyle ayrıcalıklardan yararlanmaları, erkeklerin ise kullandıkları ayrıcalıklarını bırakarak bu ayrıcalıkları kadınlara vermelerinin gerekliliğini savunmaktadır. Ancak çoğu kadın erkek kardeşlerinin, oğullarının ya da kocalarının hemen hemen her zaman “suçlu” kabul edildikleri bir yasal sistem içinde yaşamayı istemeyecektir (Altınbaş, 2006: 41).

1.2.4. Kültürel Feminist Yaklaşım

Yaygınlığını 19. yüzyıl içerisinde sürdüren bir yaklaşım olan liberal feminist yaklaşımın yanında, her ne kadar bu kuram ile özdeşleşmiş olsa da farklı yapıda düşünceler üreten bir başka feminist yaklaşım olan kültürel feminist yaklaşımda bahsetmek mümkündür.

Kültürel feminist yaklaşım liberal feminist yaklaşımın önemli gördüğü noktalara itiraz etmemekle birlikte kadınların ezilmenin ve ikincilleştirilmesinin ana nedenlerinin aslında başka yerlerde olduğunu bu nedenle de insanların içerisinde yaşamlarını sürdürdüğü kültürün araştırılmasının gerekliliğini savunur ve yasalar önünde kadınlar adına sağlanacak eşitliğin kadınlara özgürlüklerini vermeyeceğinin altını çizer. Kültürel feminist yaklaşım kadın kimliğinin ifade edilişi ve eşitlikçi yaklaşımda liberal feminist yaklaşımdan çok da farklı olmayan “kadınlar farklıdır” deyimiyle kadının ayrılan özellikleri üzerinde durur, siyasal değişimden çok kültürel değişimin önemli olduğunu belirtir. Liberal feminist yaklaşımın aydınlatma noktasında eksik kaldığı, aile, evlilik ve din gibi geleneksel yapılarda sorun arayarak, alternatif çözümler üretmeye çalışır(Altun, 2008: 42).

Kadınları “farklı” olarak betimleyen kuramlardan olan kültürel feminist yaklaşım, kadınları kişisel güç, gurur ve kamusal yenilenme kaynağı olarak görür. Siyasal değişimden daha çok kültürel değişime dikkat çeken bu yaklaşım, gerçekleşecek değişimin ataerkil yapıdan anaerkil bir yapıya doğru evrilmesi ile gerçekleşeceğini savunur, yani; dişil etki ve değerler yoluyla yönlendirilen, kadın toplumu görüşünü savunur(Özsöz, 2008: 53).

Kültürel feminist yaklaşım savunucuları diğer feminizm savunucularından farklı olarak siyasal yapıdan çok kültürel yapıya odağına almıştır. Margaret Fuller’in 1845’ de yayımladığı ‘Woman in the Nineteenth Century (19. yy’da Kadın)’ isimli eseri kültürel feminizmin miladı olarak kabul görmektedir. Fuller kadının farklılığına dikkat çeken kişilerin ilklerinden olarak görülmektedir. Kültürel feministler radikal feministlerinde içselleştirdiği gibi ataerkil toplum düzeninin yerine anaerkil toplum düzenini getirmeyi hedeflemektedirler. Barışın baskın olduğu şiddetin olmadığı bir kadın toplumunun hayalini kurmaktadırlar (Türkoğlu, 2015: 17).

1.2.5. Varoluşçu Feminist Yaklaşım

Ataerkil toplum düzeninin erkeği yücelten, sosyal yapının merkezine koyan, kadını ise ikincilleştiren tutumu Beauvoir tarafından eleştirilmektedir(Tavuz, 2014: 191). Bu anlamda Beauvoir, ataerkil toplum yapısında kadının kendini hâkim olarak gördüğü tek alanı olan evi ve ev işlerini eleştirilerinin merkezine alır. Ona göre kadın, ev içi sorumluluklarını yerine getirerek kendini öteki konumuna getirir. Ev içinde, sınırlı alanda, ev içi sorumluluklarını yerine getirerek kendilerinin merkezde olduğunu düşünen kadınlar, erkeklerin kendilerini sınırlı alana

hapsettiği ve öteki olmaya zorlandıkları bu toplum yapısında, öteki olduklarını fark etmeden yaşarlar (Özsöz, 2008: 53).

Tarihsel süreç içerisinde kadına özgürce yaşayabilmek, kendi sınırlarını belirleyebilmek, özetle insan olarak yaşayabilme imkânını vermek büyük bir imtiyaz olarak görülmüştür. Durağan ve pasif olma rolü kadına eril ideoloji tarafından zorla kabul ettirilmiş, kadın kendisini "öteki" olarak tanımlamak zorunda bırakılmıştır. Bundan dolayı kadınlardan tarihte daha az bahsedilmesi kadınların önemsiz olarak görülmesi ile ilgili değildir. Kadınlardan tarihte az bahsedilmesi onların önemsiz olarak görülmesine yol açmıştır.(Koç, 2015: 3).

Varoluşçu feminist teori diğer feminist teorileri sıklıkla eleştirmektedir. Eleştirilerin merkezinde yer alan konu ise diğer feministlerin kendi aralarında bulunan farklılıklara gereken önemi vermiyor olmalarıdır. Bahsi geçen bu farklılıklar, diğer feminist teorilerde kadın kavramına karşılık orta sınıf beyaz kadınların kadın kavramına karşılık olarak kullanılması nedeniyle göz ardı ettikleri ırksal ve sınıfsal farklılıklardır. Varoluşçu feministlere göre, cinsiyet değişmeyen bir durum değil, değişebilen bir kategoridir. Bu düşünceden dolayı, feminizmde erkeklerin de kendilerinden bir şey bulabileceği ve bu düşünceye katılabileceği bir yol açılmıştır (Altınbaş, 2006: 41).

İçinde yaşanılan çağda kadınların tek bir problemi yoktur ve bu bakımdan sorunların genelleştirilmesine karşı çıkmaktadırlar. Cinsiyet, ırk, sınıf gibi farklılıklar varoluşçu feminizmin içinde kendilerine bir yer bulurlar. Bu yaklaşıma göre kadınların sahip olduğu farklı özellikler, özel durumları da çözüm arayışında dikkate alınmalıdır. Kadınların hepsine ait tek bir doğu olmadığını etnik ve yöresel farklılıklarına da dikkat edilmesi gerektiğini savunurlar(Kozlu, 2009: 8).

Varoluşçu feministlere göre toplumsal cinsiyet eşitliği için biyolojik cinsiyet kavramları ve hatta tarih bile ikinci plana atılabilir. Varoluşçu feministlere göre bugüne kadar oluşturulan her türlü cinsiyet tanımlaması ve bu tanımlamadan çıkan söylemler toplumsal cinsiyet eşitliği için kaldırabilir (Kozlu, 2009: 9).

1.2.6. Psikanalitik Feminist Yaklaşım

Psikanalitik feminist teori merkezine Freud'un insan gelişimi ve psikolojisi ile ilgili düşüncelerini alır. Freud'un kadın hakkında ki fikirleri ve düşünceleri feminist teorisyenler tarafından sürekli eleştirilse de Freud tarafından gündeme getirilen ve tanımlanan bireyin cinsel kimlik oluşum dönemleri, oedipus kompleksi, bilinç ve bilinçaltı, ego ve süper ego vb. temel kavramların psikanalitik feminist teorisinin gelişimine büyük ölçüde katkı sağladığı göz ardı edilemez(Türkoğlu, 2015: 15).

Psikanalitik feministler, Freud'un "anatomi kaderdir" sözünü ve biyolojik kaderciliği en çok eleştiren nokta da bulunmaktadır. Freud biyolojik cinsiyeti kader olarak görerek, kadını boyun eğmesi, itaat etmesi gereken bir varlık olarak tanımlamıştır. Freud'a getirilen eleştirilerin odağında, radikal feministlerin de dikkat çektiği, eril önyargıları odağına alan bilimsel yöntemlerin eleştirisidir. Freud'un tanımlarını biyolojik, bilimsel gerekçelere değil de toplumsal baskı ve yönlendirme gibi kavramlarına dayandırdığımızda daha doğru sonuçlar elde edebiliriz (Özsöz, 2008: 53).

Freud'un eleştirilen diğer uygulaması ise kadın karakterler üzerindeki yorumunu toplumdan kendini soyutlamış, sorunlu olarak nitelendirebileceğimiz kadınlar üzerine kurmasıdır. Çünkü üzerinde psikanaliz yöntemi kullanılan bu kadınlar içinde yaşadıkları döneme kendilerini ait hissetmeyen ve dönemin sosyal yapısına ayak uyduramayan kadınlardır (Kaylı, 2011:156).

1.2.7. Ekofeminist Yaklaşım

Ekofeminizmin en temel özelliği "doğanın ezilmesi, talan edilmesi ile kadınların ezilip sömürülmeleri arasında tartışma götürmeyecek bir ilişkinin var olduğu" düşüncesidir. Daha farklı ifade etmemiz gerekirse, ekofeminist teorinin temel ilkesi, kadınların egemenlik altına alınmalarıyla doğanın egemenlik altına alınmasının aslında aynı olduğu, bir bütün oluşturduğudur (Türk, 2017: 380)

Ekofeministler çevre kirliliğini, doğaya gereken önemin verilmemesini kadınların kurban edilmesi olarak görürler. Çünkü kadınlar doğada meydana gelen bu kirlilik ve ortaya çıkan zehirli gazlar nedeniyle hastalanırlar, aç kalırlar, kıtlık ve kuraklık yaşarlar, ölürlar ve hatta doğurganlıklarını yitirebilirler. Tüm bunların yanında kendileri bu kadar mağdurken bile çocukların, hastaların, yaşlıların bakımlarından ve desteklenmelerinden sorumludurlar. Çevre sorunlarının kadın sorunları haline gelmesinin ve kadınların mağduriyetinin nedeni ataerkillik düzenin kadın ve doğa arasında yakınlık oluşturarak her ikisini de baskı altına almasıdır. Ataerkillik tarafından kadın ve doğanın ortak sömürüsü ekofeminizmin temelini oluşturmaktadır (Çetin, 2005: 63).

Feminist yaklaşımlar arasında hem ilk feminist yaklaşımlarından biri olması hemde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çözümünü ataerkilliğin ortadan kalkmasında araması nedeniyle radikal feminizm akımı bu çalışmanın kuramsal arka planı için önemli bir yol haritası olmuştur. Çünkü araştırmanın ilerleyen bölümlerinde de bahsedileceği gibi erken yaşta evliliğin en önemli sebeplerinden biri ataerkilliğin bir yansıması olan ataerkilli aile düzeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ERKEN YAŞTA EVLİLİKLER

Erken yaşta evlilik konusu içerisinde çok farklı kavramları barındıran geniş bir alana sahiptir. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde erken yaşta evlilik kavramına değinmeden önce evlilik, evlilik kavramı, evlilik biçimleri, aile yapısı ve araştırma sırasında sıklıkla karşımıza çıkan şiddet konularına kısaca değinilmiştir. Ardından erken yaşta evlilik kavramı sebepleri ve sonuçlarıyla beraber ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

2.1. Evlilik

Erken yaşta yapılan evlilikler adından da anlaşılacağı üzere evlilik birlikteliğın erken yaşta gerçekleşen evlilikleri ifade edebilmek için ortaya çıkan bir kavramdır ve toplumun büyük bir kesimince de onaylanmış bir evlilik türüdür. Erken yaşta evlilikleri daha iyi anlayabilmek için evliliğın tanımı yapılp, Türkiye’de gerçekleştirilen evlilik türleri üzerinde kısaca durulması konuyu daha iyi anlamak açısından önem arz etmektedir.

2.1.1. Evlilik Kavramı

Evlilik, yetişkin bir erkek ile yetişkin bir kadın arasında gerçekleşen toplumsal olarak kabul edilmiş genellikle de yasal olarak tanınıp onaylanmış birliktelik ya da bir arada yaşam ilişkisidir(<https://sozluk.gov.tr/?kelime=> (erişim tarihi: 14.08.2019).

Evlilik birliğı, evlenme ile gerçekleşen ve evliliğın tarafı olan eşler arasında oluşın bir birlikteliktir. Bu husus, Türk Medeni Kanunu'nun 185. maddesinde, Evlenme ile eşler arasında evlilik birliğı kurulmuş olur şeklinde tanımlanmıştır. Evlenme, ayırt etme gücüne sahip farklı cinsiyetlere sahip iki bireyin hukuk karşısında geçerli olan bir evlilik sözleşmesiyle bir araya gelmesidir. Evlenme, TMK'da belirlenen çeşitli prosedürlerin yerine getirilmesi ile kurulur. Evlilik birliğı, ayırt etme gücüne sahip, kanun önünde yetişkin olarak kabul edilen farklı cinsten iki bireyin, iki tanık huzurunda ve evlendirmeye yetkili resmi memur önünde evlenme isteklerini sözlü olarak açıklamaları ile kurulur. Kanunda sayılan bu şartlara sahip olmadan yapılan evlilikler, örneğın; ülkemizde sıkça karşılaştığımız yalnızca dini nikâh ile gerçekleştirilen birliktelikler kanun önünde evlilik birliğı meydana getirmez ve bu sebeple de TMK'da düzenlenmiş evlilik birliğı hükümlerine tabi olmazlar (Kavak, 2018: 8).

2.1.2. Türkiye’de Geleneksel Evlilik Biçimleri

Toplumsal hayatın merkezinde yer alan aile, bireylerin evlilik birliktelikleri gerçekleştirmeleri ile oluşur. Toplumların kültürel ve ekonomik durumları, yerleşim şekilleri, üretim ilişkileri, gelenek ve görenekleri, evlenme biçimlerinin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır. Her toplum, kendi toplumsal yapısına uygun olarak gördüğü evlenme biçimlerini tercih edip desteklerken toplumsal yapısına ters düşecek evlenme biçimlerini de karşı durmaktadır. Hareketli ve sürekli değişim gösteren bir yapıya sahip olan toplumun sergilediği değişim süreçleri içerisinde evlenme biçimleri de farklılık göstermektedir. Toplumsal değişim sırasında endüstrileşme ve kentleşme önemli rol oynamaktadır. Bununla birlikte de Türkiye’de endüstrileşme ve kentleşmenin de etkisiyle modern dünyaya ayak uydurma isteğinin daha ağır bastığı yoğun büyük kentlerde tanışarak, bir süre flört dönemi geçirip evlenme giderek yaygınlaşırken, geleneksel toplumsal yapının ağır bastığı kırsak kesimlerde çok farklı evlenme biçimleri görülmektedir. (Sezen, 2005: 186)

Türkiye’nin çeşitli sosyo-kültürel yapılara sahip olması nedeniyle karşımıza bir çok evlilik biçimi çıkmaktadır. Bunların hepsinin teker teker açıklanması oldukça güç olacaktır. Fakat bu evlilik biçimlerinden araştırma süresince en fazla bahsedilenlerin açıklanması araştırma açısından önemlidir.

Bu evlenme biçimleri şunlardır:

Görücü Usulü Evlilik: Evlenecek bireyin eş adayının kendisi tarafından değil doğrudan anne babalar veya akrabalar tarafından yapılmasıdır (Akdemir, 2017: 7).

Kız Kaçırma (Düğünsüz Evlenme): Ailelerden birinin veya iki ailenin de evliliğe kesin karşı çıkması durumunda evlenmek isteyen bireylerin tercih ettiği bir evlilik biçimidir. Bu evlilik türünde evlenecek kadının rızasının olup olmaması etken değildir (Sezen, 2005: 187).

Başlık Parası Karşılığında Evlenme: Evlenecek olan bireylerden erkeğin ya da erkeğin ailesinin, kadının ailesine belli miktarda, mal veya para olarak ödeme yapmasıdır. Temeli taraflar arasında oluşan değişimin ve kaybın dengelenmesine dayanmaktadır (Boz, 2015: 476).

Berder (Berdel) Evliliği: Evlenmek isteyen iki farklı erkek bireyin, birbirlerinin kız kardeşlerini aralarında değiştirerek diğerinin kız kardeşi olan kişiyi eş olarak kabul etmesi ve evlenmesi ile oluşan evlilik biçimidir. Bu evlenmenin nedenlerinden biri fakir ailelerin başlık parası verme sorumluluğundan kurtulmasıdır (Tacoğlu, 2011: 119).

2.2. Türk Toplumunda Aile Yapısı

Aile, kişiler arasındaki evlilik veya kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşlerin de dâhil olduğu, bu kişiler arasındaki ilişkilerin oluşturulduğu toplum içindeki en küçük birlik, aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü olarak tanımlanmaktadır(<https://sozluk.gov.tr/?kelime=> (erişim tarihi: 14.08.2019). Aile, içinde soyun devamlılığının sağlandığı, ilk sosyalleşme sürecinin başladığı, cinselliğin keşfedildiği ve düzenli hale getirildiği, aile üyeleri arasında sıcak, samimi ve güven verici ilişkilerin kurulduğu ve ekonomik etkinliklerin de yer aldığı insan topluluğudur (Okutan, 2007: 11). Aile ayrıca, akrabalık bağları ile birbirine bağlı olan insan topluluklarını ifade eder. Akrabalık ilişkileri bireyler arasında evlilik birliği kurularak ya da kan bağları yoluyla kurulabilir(Zafer, 2014: 122).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41. Maddesinde;

Aile,Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar. Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır denmektedir.

Aile kavramı insanlık tarihinden itibaren varlığını sürdürmektedir. Ailenin tarihçesi incelendiğinde anaerkil aile yapısından ataerkil aile yapısına geçiş görülmektedir (Sayın, 2011: 49). Araştırmanın önemli kavramlarından biri olan ataerkil yapıyı anlamak için ataerkil aile yapısından ve bu yapı içerisinde kadının konumundan bahsetmek gerekmektedir.

Ataerkil geniş aile geleneksel aile yapılarımızdan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Geniş ataerkil ailede ana-baba, erkek ve evlenmemiş kız çocukları, erkek çocuklarının eşleri yani gelinler, erkek çocuklarının çocukları yani torunlar aynı evde otururlar. Ataerkil aile düzeninde aile reisi erkek olarak görülmektedir ve ailenin diğer bireyleri üzerinde yaptırım gücü bulunmaktadır. Bu aile yapısında güç aile reisindedir ve ilişkiler eşit şekilde düzenlenmemiştir. Ataerkil aile de babanın tartışmasız bir otoritesi olduğu görülmektedir. Baba gücünü din temelli inanışlardan alır ve kendisini mensup hissettiği gelenekleri devam ettirmeye çalışır. Bu aile tipinde kadına herhangi bir söz hakkı düşmemektedir(Aluş, 2015: 16).

Bir diğer geleneksel aile yapımız ise küçük ataerkil ailedir. Küçük ataerkil ailede anne-baba, evlenmemiş kız çocuklar ile erkek çocuklar, erkeğin annesi, babası, erkeğin kardeşleri ya da akrabalarından bir ikisi aynı evde yaşarlar. Bu ailede yapısında da erkek üstün konumdadır (Ağdemir, 1991: 2).

Geleneksel aile yapımızda kadının cinsel davranışlarının denetimi, kendilerini kadınların cinsel davranışını kontrol etmekte doğrudan sorumlu olarak gören, çok sayıda ve farklı yakınlık derecelerinde hanenin etrafında ve içinde toplanmış erkek bireylerce sağlanır. Anne-babalar, kardeşler, yakın ve uzak akrabalar ve hatta komşular tarafından ergenlik sonrası kız çocuklarının davranışlarını yakından izlenir ve kontrol etmeye çalışılır, böylece kız çocuklarına kendi cinselliklerini kontrol etme, denetleme sorumluluğuna sahip olmadıkları düşüncesi empoze edilmiş olur. Evlilik için eş seçimi gibi önemli bir karar aşamasında bu durum açıkça gözlemlenebilmektedir. Evliliğin hala aileler arasında yapılan yazılı olmayan bir anlaşma olarak görüldüğü toplumlarda, eşini seçme gibi bir kararda kadına güvenilmez (Kandiyoti, 2015: 80).

Geleneksel ataerkil aile düzeninde yer alan birçok erkek aile reisinin iddia edeceği gibi kız çocuklar erkek çocuklarına oranla daha az önemlidir çünkü kız çocuklarının genç yaşta evlenerek başka bir aileye gideceği düşüncesine inanırlar (Cain, 1982: 163).

Ataerkil aile düzeninde kızlar, çocuk denebilecek kadar küçük yaşlarda, ailenin reisi olarak erkeğin babasının görüldüğü bir haneye evlilik yoluyla dâhil olurlar. Orada sadece hanenin erkekleri tarafından değil hanede bulunan kendilerinden yaşça büyük olan diğer gelinler ve erkeğin kız kardeşleri olan hem cinsleri tarafından da ezilirler. Bu tarz evliliklerde kadının nasıl zorluklarla karşılaşacağı, kendi ailesinden ne kadar uzaklaşacağı, ne sıklıkla görüşebileceği veya hiç görüştürülmeyeceği, evliliğin akraba üyelerinden veya ne kadar yakın çevreden bir aileyle yapılıp yapılmadığına göre farklılık gösterir (Meeker, 1976: 258).

Ataerkil aile yapısında soyun devamlılığı hanede erkek nüfusunun artmasına bağlıdır; bu da kadınlara erkek mevcudiyetini arttırmak gibi önemli bir sorumluluk yükler. Erkekler, soyun sürekliliğini sağlarken, kızlar küçük yaşta bir başka soyun devamlılığını sağlamak için başka bir aileye gelin olarak verilir (Kandiyoti, 2015: 58). Kadınları haneye bağlayan en önemli ilişkiler, dışarıdan haneye evlilik yolu ile girenlerle ataerkil hane mensupları arasındadır. Kız, kocasının evine gelin olarak girer, çocukluğundan beri yaşadığı kendi evini ve ailesini terk edip başkasının evine gideceğini bilmektedir (Kandiyoti, 2015: 29).

Geniş ataerkil aile düzeninde kadın, genç bir gelinken yaşadığı zorlukları ve sıkıntıları, kendi erkek çocuklarını evlendirip kendisi de kayıvalide olduğu zaman kendi gelinleri üzerinde eşit ölçüde veya dozajını arttırarak devam ettirir (Kandiyoti, 2015: 130).

Bu konu başlığı altında aile yapısı ve evlilik üzerine anlatılanları değerlendirdiğimiz zaman kadınlar, çocuk yaşlarından itibaren evlilik ve aile konusunda sorumlulukları olduğu gerçeğiyle yüzleşmek zorunda bırakılmaktadırlar. Ailesi tarafından gördükleri baskılar neticesinde veya ileride anne olmak dışında herhangi bir kimlik edinme şansı tanınmaması

nedeniyle evlenmeyi bir kurtuluş bir statü simgesi olarak görmektedir. Aile yapısı modernleşse bile geleneksel toplumlarda öğretilenlerin hepsini kapsamasa dahi yine de evlilik ve annelik bir kimlik olarak gösterilmekte ve övülmektedir. Bu nedenle ataerkil aile yapısının erken yaşta evliliklerin önünü açtığını söylemek yanlış olmaz.

2.3. Şiddet

Erken yaşta evlilik konusuna toplumsal cinsiyet rolleri ve kadın erkek eşitsizliği konularından bakacak olursak bu tür erken evliliklerin sosyal yaşamdan soyutlanma, şiddet ve eğitim hakkından yararlanamama gibi olumsuz sonuçlarını kız çocukları daha çok görmektedir. Araştırmanın Kadın Konuklevleri'nde kalan erken yaşta evlilik yapmış kadınlar üzerinde yapılması, yapılan araştırma sırasında birçok katılımcının şiddet mağduru olduğunu beyan etmesi araştırma içerisinde şiddet kavramı üzerinde durulması gerekliliğini doğurmuştur. Bu nedenle şiddet kavramı ve şiddet kavramı özelinde aile içi şiddet ve aile içinde kadına yönelik şiddet kavramlarından kısaca bahsetmemiz gerekmektedir.

2.3.1. Şiddetin Tanımı

Şiddetin nasıl tanımlanacağı veya hangi tür davranışların şiddet olarak değerlendirileceği şiddetin mağduruna, şiddeti uygulayan kişiye ve içinde yaşanılan toplumun kültürüne göre farklılık göstermektedir. Bununla birlikte şiddetin nasıl tanımlanacağı şiddet ile mücadele için büyük bir önem taşımaktadır.

Örneğin Felson, şiddet üzerinden yapılan araştırma sonuçlarından yola çıkarak, bir eylemin şiddet olarak tanımlanabilmesi için gerçekleştirilen eylemin diğer insanlar tarafından da yanlış olduğunun düşünülmesinin gerekli olduğunun altını çizerek, şiddetin göreceli bir kavram olduğunu belirtmektedir. Buna göre, insanlar kendilerine zarar verilmesi durumunda bu eylemi şiddet olarak tanımlarken kendilerinin başkalarına zarar vermeleri durumu ise adalet olarak tanımlayabilmektedirler. Benzer şekilde toplumda kesinlikle hoş görülmeyen bir davranışta bulunan bir kişiye yönelik yapılan zarar verici davranışlar şiddet değil o davranışa verilen bir ceza olarak değerlendirilebilmektedir(Felson, 2009: 26).Bu anlatıma göre şiddetin kim tarafından ve hangi amaç için tanımlandığı önem taşımaktadır.

Dünya Sağlık Örgütünün yapmış olduğu tanıma göre şiddet; bireyin kendisine, diğer bir bireye, bir gruba veya bir topluma uygulamış olduğu bilinçli, tehdit edici, fiziksel güç veya eylemlerde bulunulması sonucunda yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişimsel bozukluk veya yoksunluk gibi durumlara yol açan bilinçli davranıştır(WHO, 2002: 4).

Her toplum şiddet kavramını toplumsal olarak algılanışı çerçevesinde tanımlar. İngilizcede şiddet (violence) kelimesinin tam karşılığı fiziksel saldırganlıktır. Fransızcada ise bu anlamın dışında, birine boyun eğmesini sağlamak için baskı uygulamayı ifade eder.

Şiddetin insanların yaşananları algılaması, kendi içlerinde değerlendirmesi ve çıkan sonuçları yorumlamasıyla kendini gösterdiğini ve zihinsel bir süreç olduğu ifade edilmektedir(İnam, 2001: 46).

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nda şiddet;

Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış şeklinde tanımlanmaktadır(AÇSHB, 2016).

Tüm bu tanımlamalardan yola çıkarak söyleyebiliriz ki; şiddet, diğer kişilere zarar vermeye yönelik her türlü davranış eylemlerini içerir. Şiddetin amacı,şiddetin yöneltildiği kişiye zarar vermek olmalıdır. Bir davranışın şiddet olarak görülmesi için en önemli değerlendirme kriteri mağdurun davranışı algılama biçimi değil, şiddeti uygulayanın zarar verme amacı içerisinde olmasıdır.

2.3.2.Aile İçi Şiddet

Dünya Sağlık Örgütü yayınlamış olduğu raporda şiddeti üç farklı kategoriye ayırmıştır. Bu kategoriler; bireyin kendisine yönelik uyguladığı şiddet, kişiler arasında gerçekleşen şiddet ve kolektif şiddettir. Kişiler arasında gelişen şiddeti kendi içinde iki alt gruba ayırmıştır. Bunlardan ilki yakın arkadaş grubu arasındaki şiddet yani daha çok aile üyeleri arasında görülen şiddet ve evde ortaya çıkan şiddet türü olarak tanımlanmaktadır. İkincisi ise toplumsal şiddettir. Toplumsal şiddet, birbirleriyle ilişkileri olmayan ve birbirlerini tanımayan bireyler arasında ortaya çıkan ve daha çok toplumsal çevrede yer alan şiddet biçimidir(WHO, 2002: 5).

Aile içi şiddet genel olarak “aile içinde yaşamını sürdüren bir bireyin hayatının, bedeninin, psikolojik bütünlüğünün ya da özgürlüğünün güç ya da zor kullanılarak tehlikeye uğratılması” şeklinde tanımlanabilir(Page ve İnce, 2008: 82).

Kadına Yönelik Şiddetle ve Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nde aile içi şiddet; aile içerisinde, aile birliğinde veya daha önceki veya şu anki eşler veya ebeveynler arasında meydana gelen, failin aynı evi şuan veya daha önce şiddet mağduruyla paylaşıp paylaşmadığına bakılmaksızın fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik

şiddetin bütün türleri anlamına gelir olarak tanımlanmaktadır(Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme Avrupa Konseyi Sözleşmesi, 2011)

Aile içi şiddet çoğunlukla, evli bireylerden erkeğin kadına uyguladığı şiddet şeklinde görülmektedir(Page ve İnce, 2008: 82).Türkiye’de aile içi şiddet araştırmalarının önemli bir bölümünde, şiddet uygulayanların genellikle eş veya birlikte yaşanan kişi ve/veya diğer aile üyelerinden biri olduğu ortaya çıkmaktadır(İbiloğlu, 2012: 206).

2.3.2.1.Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu’nun 2011 yılında yayınladığı “Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu” incelendiğinde 1975 yılına kadar kadına yönelik şiddet kavramı ulusal veya uluslararası bildirilerde yer almazken, son yirmi yıldır araştırma ve değerlendirme raporlarında gündem içerisinde yer aldığı görülmektedir(TBMM Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu , 2011: 3).

“Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi” kadınlara yönelik şiddeti; ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem veya bu tür eylemlerle zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımın son yorumlamalarına “kurbanı ekonomik ihtiyaçlardan yoksun bırakmak” da dâhil edilmiştir. Bildirge, önsözünde kadınlara yönelik şiddeti, “erkekler ve kadınlar arasındaki eşitlikçi olmayan güç ilişkilerinin tarihsel bir göstergesi” ve “erkeklerle karşılaştırıldığında kadınları zorla bağımlı bir konuma sokmanın çok önemli toplumsal mekanizmalarından biri “olarak tanımlanmaktadır(Türkiye: Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Kadınlar, 2004: 6).

Kadına Yönelik Şiddetle Ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Ve Önleme Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nde (İstanbul Sözleşmesi) kadına yönelik şiddet;

Kadına yönelik ayrımcılığın bir türü ve bir insan hakkı ihlali olarak anlaşılmaktadır. İster kamu hayatında ister özel hayatta meydana gelsin baskı veya rastgele özgürlüğünü engelleme de dâhil kadınların fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zararı veya ızdırabı ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan tüm eylemler toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olarak tanımlanmaktadır(Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme Avrupa Konseyi Sözleşmesi, 2011).

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW Komitesi), 19 No’lu Tavsiye Kararı’nda kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilebilir ya da oransız bir şekilde kadınları etkileyen şiddet olarak

tanımlanmıştır. Bu şiddet, kadına fiziksel, zihinsel ya da cinsel yönden zarar veren veya acı çekmesine neden olandavranışları, bu davranışlara ilişkin tehditleri, zorlamayı ve özgürlüklerin kaybedilmesine neden olan diğer davranışları kapsamaktadır(TBMM Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu , 2011: 3).

Bu genellemeyi aile içerisinde yaşanan şiddet çerçevesinde değerlendirecek olursak erkek tarafından kadına yönelik şiddetin; kadının istemediği halde cinsel ilişkiye, ev işlerine zorlanması, aile ve arkadaşlarıyla görüştürülmemesi, çalışma ve okuma hakkının elinden alınması, alaya ve hakarete maruz kalması, aşağılanması gibi davranışları içerdiği düşünülebilir.

2.3.2.1.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Türleri

Hem uluslararası hem de ulusal mevzuatta kadına yönelik şiddetin yalnızca fiziksel olmadığı, cinsel, psikolojik veya ekonomik şekilde de meydana gelebileceği belirtilmektedir. Bu çerçevede,kadına yönelik şiddet literatürde genellikle; fiziksel şiddet, ekonomik şiddet, cinsel şiddet ve psikolojik/duygusal şiddet olarak gruplandırılmaktadır.

2.3.2.1.1.1.Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet; başkasının vücut bütünlüğüne zarar veren, ona acı çektiren her türlü saldırı olarak tanımlanmaktadır. Bireyin fiziksel olarak zarar görmesine neden olan her türlü eylemi kapsayan fiziksel şiddet, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmadan töre ve namus cinayetine kadar uzanmaktadır(AÇSHB, 2016).

Fiziksel şiddet yüksek bir olasılıkla kadınların sağlığı, hayatta kalması, gelişimi ve onurunun zarar görmesi ile sonuçlanır. Vurma, dövme, tekmeleme, sarsma, ısırma, suda boğma, sıcak su ile haşlama, yakma, zehirleme ve havasız bırakarak boğma gibi eylemler fiziksel şiddete örnek olarak verilebilir(İbiloğlu, 2012: 207).

2.3.2.1.1.2.Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet; birini istemediği yerde, zamanda veya şekilde cinsel ilişkiye zorlamak; kişinin rızası olmaksızın cinsel nitelikli eylemlerde bulunmak; cinselliği bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanmaktır(TBMM Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu , 2011).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından cinsel şiddet “cinsel eylem gerçekleştirmek amacıyla girişim, istenmeyen cinsel içerikli konuşmalar, birini cinsel amaçlı kullanmak, mağdur ve fail arasındaki ilişkinin niteliğine bakmaksızın, ev ya da iş ortamında kişinin cinselliğine yönelik zorlayıcı yaptırımlar” olarak tanımlamıştır(WHO, 2002).

2.3.2.1.1.3. Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet; bağırarak, korkutmak, küfür etmek, tehdit etmek, hakaret etmek, eve kapatmak, küçük düşürmek, lakap takmak, kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği, kimlerle görüşeceği konusunda baskı yapmak, öfkesini çocuklardan çıkarmak, çocuklarını göstermemekle tehdit etmek, silah göstermek gibi eylemleri kapsamaktadır(AÇSHB, 2016).

2.3.2.1.1.4.Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet; kadının para harcamasının kısıtlanması, çalışmasına izin verilmemesi, zorla çalıştırılması, ekonomik konulardaki kararların erkek tarafından tek başına alınması, kadının parasının elinden alınması, iş yerinde olay yaratmak suretiyle kadının işten atılmasına neden olunması, kadının iş bulmasını kolaylaştırıcı becerilerinin geliştirilmesinin engellenmesi, ev ihtiyaçlarını karşılayacak maddi kaynaktan yoksun bırakılması, engelli kadını zorla dilendirme gibi birini kontrol etmek ya da cezalandırmak amacıyla ekonomik olarak sınırlamak için yapılan her türlü eylemdir(AÇSHB, 2016).

Tüm bu şiddet türlerinin tanımlarına bakıldığında daha öncede belirtildiği gibi toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadına yönelik aile içi şiddetin en büyük sebebi olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. En fazla kadın ve çocukları hedefine koyan ve toplumun en önemli problemlerinden biri haline gelen şiddeti sadece bir açıdan değil, aynı zamanda bireysel ilişkiler, sosyal ve toplumsal değişkenler gibi bir çok farklı açıyı da içine alarak incelemek gerekmektedir. Bahsi geçen bu açılardan biri de toplum tarafından oluşturulan toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlardır.

2.4. Erken Yaşta Evlilik Kavramı

Artık çalışmanın ana konularından biri olan “çocuk gelin” konusuna girerken bazı konular önceden açıklığa kavuşturulmalıdır. Bu doğrultuda erken yaşta evlilikler ve çocuk gelinler konusunda yapılmış çalışmaların son yıllarda artmasına dikkat çekilebilir. Özellikle medyada sürekli karşılaştığımız çocuk istismarı haberlerinin bu konuda ki etkisi küçümsenemez. Ancak yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde, söz konusu konu hakkında literatür eksikliği olması nedeniyle tekrara düşüldüğü görülmektedir. Bu, söz konusu incelemelerden faydalanma noktasında karşılaşılan ilk zorluktur.

Bunun dışında, erken yaşta evliliklerin tanımı da bir o kadar tartışmalıdır. Pek çok yasal düzenlemeye bakıldığı zaman erkek ve kadınlar için uygun görülen evlilik yaşının “18” yaş olduğu söylenebilir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda evlilik yaşı ile ilgili birtakım kısıtlamalar olsa da "erken evlilik" kavramına yüklenen anlamın yasalar arasında farklılık gösterdiğini söylemek olasıdır. Çocuk Koruma Yasası, çocuğu daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlamaktadır(5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Bu tanıma göre 18 yaş altı her bireyin "çocuk" ve bu yaştan önce yapılan evliliklerin de "erken evlilik" olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Diğer yandan, Türk Medeni Kanunu'na göre evlenme yaşı kadın ve erkek için 17, olağanüstü durumlarda ise yargıç kararı ile 16 olarak belirlenmiştir(Türk Medeni Kanunu. Kanun No:4721, sayı: 24607 , 2001). Ancak Türk Ceza Kanunu'nda bu yaşı tamamlamadan evlenenlerin durumu ile ilişkili bir düzenleme yoktur. On beş yaşını doldurmamış kız çocuklarının evlendirildiği belirlendiğinde, evlendirildiği kişi "çocuğun cinsel istismarı" suçundan, bu kişilerin anne-babaları ise bu suça ortaklıktan yargılanmakta ve ceza almaktadır(Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 28/02/2007 tarihli 2007/29 E. 2007/1609 K. Sayılı Kararı, 2007).

Yani erken yaşta evliliğin ne olduğunu, nasıl olduğunu anlamak için kesin bir tanım aramanın ötesine geçilmesi gerekmektedir. Kanunlarda bile kesin olarak bir yaş sınırı çizilememektedir. Bulunulan bölgeye veya yapıya göre toplumun erken yaşta evlilik algısı değişebilmektedir. Bu yüzden erken yaşta evlilik nedir sorusunun cevabını bu başlıkta aramak yerine, erken yaşta yapılan evliliklerin nedenlerini, nasıllarını ve sonuçlarını incelemenin daha faydalı olacağı görüşündeyim. O nedenle erken yaşta evlilikleri çok boyutlu ele almak gerekmektedir. Bu bölümde öncelikle erken yaşta evliliklerin ulusal ve uluslararası mevzuatta nasıl ele alındığını göreceğiz. Ardından erken yaşta evliliklerin yaygın sebeplerini ayrı başlıklarda inceleyip, sonuçlarını anlatacağız. Bu sayede kafamızda bir erken yaşta evlilik kavramı oluşturabileceğiz.

2.5.Ulusal Mevzuatta Erken Yaşta Evlilikler

2.5.1. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu

Türk Medeni Kanununun; "Fiil ehliyetinin genel koşulları "nı düzenleyen 10 uncu maddesine göre; "Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır."

"Erginlik" başlıklı 11 inci maddesine göre; "Erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar. Evlenme kişiyi ergin kılar."

"Ergin kılınma" başlıklı 12 nci maddesine göre; "On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir."

Yukarıda bahsedilen maddelerden de anlaşılacağı üzere, Medeni Kanuna göre ergin olma yaşı on sekizdir. Ancak bazı hallerde “erken ergin olma” dediğimiz durumlar da söz konusu olabilmektedir. Erken ergin olma iki şekilde olur:

- a) Evlenme ile ergin olma,
- b) Mahkeme kararı ile ergin kılınma.

1 Ocak 2002’den itibaren yürürlüğe giren yeni Türk Medeni Kanunu Anayasada yer alan “cinsler arasındaki ayrımcılığı” yasaklayan maddelere uygun düzenlemeler içermektedir. Önceki kanunda kadın-erkek için farklı olan evlenme yaşı kadın-erkek farkı gözetilmeksizin ülkemiz şartlarına ve çağdaş eğilimlere uygun olarak yükseltilmiştir. Böylece erken yaşta evlenmenin sakıncaları önlenmek istenmiştir.

Türk Medeni Kanunu evlenme ehliyetinin koşullarından biri olan “yaş” konusunu 124 üncü maddesinde düzenlemiştir. Buna göre;

Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez.

Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.

Kanun maddesinde geçen olağanüstü durum ve pek önemli sebep kavramlarından kasıt genellikle kadının hamile veya çocuk sahibi olduğu durumlardır. Hâlihazırda bir arada yaşamaya başlayan çiftlerde veya kadının mağdur olduğu diğer hallerde de hâkim on altı yaşını doldurmuş bireylerin evlenmesine izin verebilir. Burada anne-babanın rızası şart değildir, sadece mümkünse görüşleri alınır (Boran, Gökçay, Devecioğlu, & Eren, 2013).

Türk Medeni Kanununun 134 üncü maddesine göre;

Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvururlar.

Evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır.

Türk Medeni Kanununun 142 nci maddesine göre;

Evlendirme memuru, evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar. Evlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur. Memur, evlenmenin tarafların karşılıklı rızası ile kanuna uygun olarak yapılmış olduğunu açıklar.

Türk Medeni Kanununun 143 üncü maddesine göre; “Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir. Aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dinî töreni yapılamaz. Evlenmenin geçerli olması dinî törenin yapılmasına bağlı değildir.”

Türk Medeni Kanununun yukarıdaki ilgili maddelerinden de anlaşılabacağı üzere hukukten geçerliliği olan tek nikâh resmi nikâhtır. Nikâh öncesinde ilgili mercilere başvurulması ve sonrasında evliliğin nüfus kütüğüne kaydedilmesi zorunludur (Özkan, 2012).

2.5.2. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

Çocuk Koruma Kanununun 3 üncü maddesine göre;

“Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda, Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal ve istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu... “İfade eder.

Türk hukuk sisteminde, erken yaşta evlilik tanımının kanuna göre değiştiğini söylemek mümkündür. Türk Medeni Kanununa göre 17 yaşını doldurmamış bireyler, Türk Ceza Kanununa göre 15 yaşını doldurmamış bireyler, Çocuk Koruma Kanununa göre 18 yaşını doldurmamış bireyler erken yaşta evlilik tanımı kapsamına girmektedir.

2.6.Uluslararası Mevzuat

2.6.1. Çocuk Hakları Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler tarafından 1990 tarihinde yürürlüğe konan Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye’de 1995’te uygulanmaya başlanmıştır.

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1 inci maddesi ile 18 yaşına kadar olan her birey çocuk sayılmıştır. Sözleşmenin 12 nci maddesine göre; “Taraflar devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar...”

Sözleşmenin 36 ncı maddesinde; “Taraflar devletler, esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüyü karşı çocuğu korurlar.” denilmektedir.

2.7. Erken Yaşta Yapılan Evliliklerin Sebepleri

2.7.1. Sosyo-Ekonomik Sebepler

Çocukların erken yaşta evlendirilmelerinin çeşitli sebepleri olmasına rağmen bu sebepler arasında en fazla öne çıkan sosyo-ekonomik sebeplerdir(TBMM, 2010). Dünya Nüfus

ve Sağlık Araştırması'na göre erken yaşta evlilikler, yoksul ailelerde daha sık görülmektedir(ICRW, 2007).Özellikle kız çocukları bazı ailelerde ekonomik bir yük olarak görülmektedir. Kimi zaman sofradan bir tabağın eksilmesi fikri dahi aileler için küçük yaşta evlilikleri teşvik edici bir unsur olabilmektedir(Yakıt ve Coşkun, 2014: 5).Bunun yanında aileler, kız çocuklarına kendilerinin sağlayamadığı iyi koşullarda yaşama, beslenme ve giyinme fırsatı yarattıklarını düşünmektedirler(Yüksel ve Yüksel, 2015: 4).

Ailenin içinde bulunduğu geçim sıkıntısı ve nüfuz fazlalığı ekonomik durumu iyi olan ailelere kız vermede rekabet yaşanmasına yol açmakta ve kimi zaman kızlar da daha rahat bir hayat ve zengin eş hayaliyle bu evliliklere gönüllü olmaktadır. Kendi evinde çektiği maddi sıkıntılardan ve çocuk yaşta katlanmak zorunda bırakıldığı iş yükünden kurtulacağını hayal eden kızlar evliliği bir çıkış yolu olarak görmektedirler(Yiğit, 2017: 14).

Erken evlilikler ile ülkelerin gelişmişlik düzeyi arasındaki ilişkileri ortaya koyan UNICEF'in (2014) raporuna göre de erken evlenen kız çocuklarının %60'dan fazlasının gelişmekte olan toplumlarda yaşamını sürdürdüğü belirlenmiştir. Raporda, erken evliliklerin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki yaygınlığında gözle görülür bir fark olduğu ortaya konmuştur(UNICEF, 2014).Araştırmada en yoksul beş ülkedeki kadınların zengin ülkelerdeki kadınlara oranla yaklaşık üç kat daha erken evliliğe maruz kaldığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak çocukların erken yaşta evlendirilme sıklığı ile ailenin yoksulluğu arasında doğru orantı mevcuttur. Yapılan araştırmalar ekonomik sıkıntı içinde olmayan ailelerin kırsalda dahi çocuklarını erken yaşta evlendirme eğilimi içinde olmadıklarını göstermektedir.

2.7.2. Gelenekler ve Görenekler

Evlenme yaşı üzerinde toplumlarda tabu haline gelmiş bir takım gelenekler, görenekler ve dini inanışların etkisiyle oluşturulan çıkarımların etkisi büyüktür. Ülkemizin bazı kesimlerinde, özellikle de kırsal kesimde, kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmek istenmeleri ve evlendirilmeleri bir gelenek haline gelmiştir(Yakıt ve Coşkun, 2014: 5).

Geleneksel aile, kendi ailesine mensup kız çocuğunu, belirli bir zaman için kendisine emanet edilmiş bir varlık olarak görmek ve kızın asıl yuvasının evleneceği eşi ile birlikte yaşayacağı hane olarak düşünmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaratmış olduğu ayrımcılık sonucunda özellikle kız çocuklarının dünyayı tanımadan yani gözü açılmadan evlendirilmesinin gerektiği düşüncesi yaygındır(Ünal, 2017: 21).

Küçük yaşta gerçekleştirilecek bir evlilik birlikteliğiyle kız çocuğunun kocasına yönelik itaatinin ve yeni yuvasına sağlayacağı uyumun daha kolay gerçekleşeceğine inanılmaktadır. Bu görüş erkek aileleri arasında da yer almakla birlikte erkek aileleri de kendi aile yapılarına

uyumunun daha kolay olması için mümkün olduğunca küçük yaşta olan gelin almak istemektedirler(TBMM, 2010). Bu tür aileler gelenek ve görenek temelli inanışların ağır bastığı ve ailenin yaşamını şekillendirdiği kırsal kökenli ailelerdir. Sözü edilen aileler ataerkil aile yapısının özelliklerini taşımaktadır. Böyle ailelerde, özellikle kızların erken yaşta evlenmeleri kararlaştırılırken kadının yani annenin belirleyici rolü erkeğe/ babaya kıyasla ya yok gibidir ya da kadın/ anne bu türden evlilikleri onaylar biçimdedir. Öyle ki “aile sisteminde ki karar süreçlerine kadının katılımının belirlenmesinde ailedeki ataerkil yapının boyutları ve kadının statüsünün etkisi yakından ilişkilidir” (Hablemitoğlu, 1996: 35). Ataerkil yapının ağır boyutu ve onun altında ezilen güçsüz kadın statüsü, böylelikle erken yaş evliliklerini kabullenmektedir. Sonuçta erken yaşlarda yapılan evliliklerde genç kızların geleneklere bağlı olarak aileleriyle bağımlı bir ilişki içinde oldukları ve çoğu zaman evlenme kararını dahi aile büyüklerinin verdiği bilinmektedir. Özellikle kırsal kesimde evlenme, genç kızın yeterli bir kişi, iyi bir eş olduğunu ispat edebileceği, ona statü kazandıran bir araç olarak görülmektedir(Bulut, 1990: 7). Çevresindeki erken evlenen kızların da bu konuda cesaretlendirici olması, genç kızlarda erken evlilik fikrinin normalleşmesine neden olmaktadır.

Geleneksel toplumlarda genç kızların ergenlik döneminde yer alan cinsel büyüme ve gelişme süreci içinde aşık olabileceği, ileride evleneceği eşiyile ilgili beklentilerini tanımlayabileceği ya da beklentilerine ulaşabilmek için direnebileceğine ilişkin bir algı oluşabilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaratmış olduğu ayrımcılık sonucunda kız çocuklarının dış dünyayı tanımadan yani “gözü açılmadan” evlendirilmesinin gerektiği düşünülmektedir(TBMM, 2010).

Kız çocuklarının evlendirilme düşüncesi içinde toplumda kabul gören evlilik yaşını geçerek yetişkin hale gelmeleri ve bu süreçte evlenememeleri durumunda sosyal yaşamda zorlanacakları düşüncesi de erken evliliklerin artmasını yol açmaktadır. Genç kızlara yönelik “evde kalırsın”, “bahtın kapanır”, “yaşın geçerse seni kimse almaz”, “bir an önce evlen ve çocuk yap” şeklinde yapılan uyarılar erken yaşta evliliklerin kabulünün göstergesidir (Günay ve Bener, 2011: 159).

Nitekim toplumumuzda erken yaşlarda evlilikleri onaylayan birçok atasözünün ve deyimnin olması tesadüf değildir. Şöyle ki;

“Kız beşikte çeyiz sandıkta”, “Kız çocuğu bekletmeye gelmez”, “On beşinde kız ya erdedir ya yerde”, “Erken evlenen döl alır, erken kalkan yol alır”(Yıldız, 2008: 211).

Ayrıca çocuk gelinler temasının Anadolu türkülerinde de sıkça işlenmiş olduğu görülmektedir. Anadolu’da kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmeleri çok yaygın olan bir durumdur çünkü hâkim ataerkil anlayış bu yaştaki evlilikleri, normal yani olması gerekeni

buymuş gibi gelenekleştirir. Fakat kız çocuklarının henüz oyun çağındayken evlendirilerek tecrit edilmesi türkülerde dramatik bir biçimde yerini almıştır;

“Ağ elime mor kınalar yakdılar
Gaderim yok gurbet ele saddılar
On iki yaşımı gelin etdiler
Ağlar ağlar gözyaşımı silerim” (Çayci, 2014: 52)

Her ne kadar kırsalda görüşlerin çoğu kız çocuğunun erken evlenmesinden yana olsa da, bu görüş daha çok eril zihniyetin ürünüdür. Zaten baba karar verdikten sonra anneye söz hakkı pek düşmemektedir. Erkeğe göre daha duygusal olan kadınlar, kızların çocuk yaşta gelin edilmesine belki de çoğu kez razı olmamakta ve türkülerini gelin edilen kızın yaşını vurgulayabilmektedirler;

“Al duvak ile gelin binek taşına
Gelin ettiler seni on dört yaşında
Gelin gider ağlar ana gardaş peşinde” (Çayci, 2014: 53)

2.7.3.Din İnaniş

Kız çocuklarının erken yaşta evlendirmeye ilgili dinlerde farklı görüşler mevcuttur. İslam Dini 'nde erken yaşta evliliklere sık rastlanmaktadır. Geleneksel toplumlarda erken evliliklerin dini nikâh ile geçerli kılınması erken evlilikleri dinin onayladığı şekilde yorumlanmasına ve erken evliliklerin meşruiyet kazanmasına sebebiyet vermektedir.

Bu nedenle toplumda yaşanan bir takım yanlış hadiselerin meşrulaştırılması konusunda dinin alet edilmemesi ve bu konuda toplumun özellikle hassas olması gerekmektedir. Toplumda uzun yıllardır süren bir yanlış uygulama olan erken yaş evliliklerinin önemli nedenlerinden biri zorla yaptırılan evliliklerdir(Akbaş, 2016: 123).

Diğer taraftan dini nikâhlarda erken evliliklerin yapılmasına olanak sağlayan bir uygulama olabilmektedir. Türkiye’de resmi nikahı olmayanların oranı %7.7 ve sadece dini nikahı olanların oranı %7.4’tür. 15 ile 19 yaş grubunda ise sadece dini nikahı olanların oranı %30.7 olarak saptanmıştır(UNICEF, 2011).

2.7.4.Eğitimsizlik

Erken evliliklerin sebepleri arasında yer alan bir diğer faktör erken yaşta çocuklarının evlenmesini isteyen ailelerin eğitim seviyeleridir. Eğitim seviyesi düşük ailelerin çocuklarının da çoğu zaman eğitim seviyelerinin düşük olduğu ve düşük sosyo-kültürel yapıdaki ailelerin

çocuklarında erken yaşta evliliklerin daha sık yaşandığı gözlenmektedir(TBMM, 2010). Bu sebeple eğitim seviyeleri düşük olan zayıf sosyo-kültürel yapıya sahip ailelerde erken evliliklerle daha sık karşılaşıldığı gözlemlenmiştir(Yüksel ve Yüksel, 2015: 5). Bu tür ailelerde erkek ve kız çocukları için farklı erken evlilik planları yapılmaktadır. Erkek çocukların evlendirilmeleri asgari düzeyde eğitim almalarına ve askerliğe bağlıyken kız çocuklarında ise eğitime ihtiyaç duyulmamakta, ailenin zaten az olan geliri sadece erkek çocuğun eğitimine harcanmaktadır(Özcebe ve Biçer, 2013: 88).Bu sebeple kız çocukları ergenlik dönemine girmeye başladıktan hemen sonra nişanlanmakta ve ardından evlendirilmektedir. Erken evlilik yapan kız çocukların eğitimi tamamlanamamaktadır(Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2013).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018'e göre kadının öğrenim durumunun erken evliliği etkilediğine ortaya koymuştur. Türkiye'de 15-19 yaş grubunda evlenme okur yazar olmayanlarda %7.2, ilköğretim birinci kademedan mezun olanlarda %7.6, ikinci kademedan mezun olanlarda %1.0, lise ve üzerinde %3.9'dur. Bu oranlar değerlendirildiğinde eğitim düzeyi düşük olan kadınlarda erken yaşta evliliklerin daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır(TNSA, 2018).

Bütün bu sebepler toplumsal cinsiyet örüntüleri içinde incelendiğinde hepsinin toplumun erkek ve kadın bireylere dayattığı rollerle paralellik gösterdiği görülmektedir. Eğitimden yararlandırma ve maddi kaynak sağlanması konularında erkek çocuğun önceliğe sahip olması, namus kavramının sadece kız çocuklarının endişelenmesi gereken bir konu olarak görülmesi noktalarından da açıkça görüldüğü gibi erken yaşta evliliğin sebepleri şeklinde sıralanan tüm bu maddelerin hepsini toplumsal cinsiyet rolleri ana başlığı altında toplamak mümkündür.

2.8.Erken Yaşta Evliliğin Sonuçları

Çocuk yaşta evlilikler çocuk, aile ve toplum üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Çocuk açısından en açık şekilde insan hakları ihlali olmasının ötesinde bu yaşlarda yapılan evlilikler bireyin çocukluğunu ve özgürlüğünü elinden almak anlamına gelmektedir(Boran vd., 2013: 59).Evlilik normalde bireye seçim hakkı tanırken erken yapılan evliliklerde bireyin elinden seçim hakkı alındığı için bu tür evlilikler bir bakıma kız çocuklarının köle gibi kullanılmasına neden olmakta ve özgürlüklerini kısıtlamaktadır(Yüksel ve Yüksel, 2015: 6).Bu nedenle çocuk denecek yaşta gerçekleştirilen evlilikler, insan hakları ihlali olup, özellikle cinsel, fiziksel ve ekonomik istismar bağlamında çocuk istismarının en açık şeklidir.

Erken yaşta yapılan evlilikler aynı zamanda ergen gebeliğinin önünü açmaktadır. Ergenlik döneminde gerçekleşen doğumlar anne ve bebek ölümüne sebep olmakta ayrıca

bireyin gelişimsel görevlerini tamamlamadan hamile kalması, onun yetişkin görevleri almasına neden olmaktadır. Bu durum, sosyal ve ekonomik yetersizlik, karşı cinsle ilişkilerde sorun, anne-babaya uzamış bağımlılık gibi yaşam boyu sürecektir ciddi sonuçlara neden olabilmektedir(Yakıt ve Coşkun, 2014: 4).Ergen gebelerde cinsel gelişimin tamamlanamamasıyla birlikte, anksiyete, korku, heyecan, umutsuzluk ve stres gibi duygu durum bozuklukları görülmekte, depresyon ve intihar riski ile karşılaşlabilmektedir(Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012: 131).

Bununla birlikte erken yaşta evlilikler kız çocuklarının eğitiminin yarım kalmasına ya da eğitimsiz kalmaya zorlamaktadır. Eğitimsizlik çocuk gelin olmanın hem nedeni hem sonucudur. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu raporu, 2009 yılında ilköğretimde 693 öğrencinin ‘evlilik veya nişanlanma’ nedeniyle okula devam etmediğini göstermiştir.

Okula devamsızlığın en fazla görüldüğü iller Ağrı, Diyarbakır, Gaziantep ve Muş’tur. Erken yaş evlilikleri kız çocuklarının eğitim hakkını kullanabilmesinin, istihdama ve sosyal hayata katılabilmesinin önünde büyük bir engel oluşturmaktadır. Fiziksel, psikolojik ve duygusal olarak hazır olmayan çocuklara evlilikle birlikte birçok sorumluluk yüklenmektedir. Bu da onları ailelerinden, arkadaşlarından sosyal açıdan izole etmektedir. Çoğu evliliklerin sonucu kızların okulu bırakması olmaktadır(TBMM, 2010).

Kız çocukları kendilerini koruyamayacak yasta ve eğitimsiz olarak evlendirilmeleri durumunda, eşleri tarafından fiziksel, duygusal, sözel ve hatta cinsel şiddete maruz kalabilmektedirler. Kadınlar aile içerisinde genellikle güçsüz konumdadırlar Hindistan üzerinden yapılan bir çalışmada 18 yaş altı evli kadınların 2 kat daha fazla fiziksel şiddete, 3 kat daha fazla cinsel şiddete maruz kaldığını göstermiştir(ICRW, 2017).

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2008) sonucuna göre ise, son 12 ayda eşlerinden fiziksel ve cinsel şiddet gören evli kadınların %21 oranında en fazla 15-24 yaş grubunda görüldüğü tespit edilmiştir(Yüksel ve Yüksel, 2015: 3).

TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyon Raporu(2010)’nda yer alan erken evliliğin tıbbi olarak anne üzerinde ki olumsuz etkileri vücut ağırlığı artışının yetersiz olması, şişmanlık, vücut ağırlığında aşırı artış, preeklampsi, anemi, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, baş-pelvis uyuşmazlığı, ağır hemorajiler, doğum sonrası sorunlar, sık gebelik, genel iyilik halinin bozulması, anne ölümleri şeklinde listelenmektedir. Erken yaşta yapılan evliliklerin anne üzerinde ki olumsuz psikososyal etkileri ise öğretim kurumlarına devam etmeme, sosyal aktivitelerde sınırlılık, iş fırsatlarının kaybı, yoksulluk, boşanma ve ayrılma, sosyal izolasyon, stres/depresyon, madde kullanımı olarak gösterilmektedir. Erken yaşta yapılan evlilikler sonucunda gerçekleşen adölesan gebeliklerin doğum sonrasında bebek üzerinde de olumsuz

etkileri görülmektedir. Bebekler üzerinde görülen olumsuz tıbbi etkileri söz konusu araştırmada, düşük doğum ağırlığı, prematüre doğum, ani bebek ölümü sendromu, akut enfeksiyonlar, kazalar ve bebek ölümleri şeklinde listelenmektedir. Bebek üzerinde görülen olumsuz psikososyal etkiler ise gelişme geriliği, istismar, davranış bozuklukları/madde kullanımı, okul başarısızlığı, okul bırakma, işsizlik, yoksulluk ve istenmeyen gebelik olarak gösterilmektedir (TBMM, 2010).

Erken yaşta evlilikler o toplumun kalkınmasında en büyük hedefleri olan yoksulluğun azaltılması, eğitimin yaygınlaştırılması, cinsiyet eşitliğinin sağlanması, çocuk yaşamlarının korunması ve sağlığın geliştirilmesinde bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca sosyal baskıyı artıran ve kadının ev içine hapsolmesine neden olan bu tarz evlilikler, kadının statüsünün düşmesine yol açmaktadır.

2.9. Konu İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Türkiye’de erken yaşta evlilik sorununu incelemeyi amaçlayan komisyon 2009 yılında Meclis Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu altında toplanmıştır. Bu amaçla belirlenen 4 ilde erken yaşta evlilik konusunu incelemişlerdir. Bu iller Kırıkkale, İzmir, Urfa ve Diyarbakır’dır. 2010 yılında ise konu ile ilgili raporlarını yayımlamışlardır. Türk Medeni Kanunu’nda 17 yaşından sonra yapılan evlilikler kabul edilse de bu raporda, bu çalışmada olduğu gibi, 18 yaşından önce yapılan tüm evlilikler erken yaşta evlilik olarak kabul edilmiş ve buna göre inceleme yapılmıştır. Ayrıca bu rapor Türkiye geneli yapılan en kapsamlı araştırma raporu olarak karşımıza çıkmaktadır(TBMM, 2010).

Söz konusu raporda ataerkil aile yapısı erken yaşta evliliklerin ana nedeni olarak kabul edilmiştir. Rapora göre evlilik toplum yapısında kaç yaşında yapılırsa yapılsın bir meşruiyete sahip olduğu için erken yaşta yapılan evliliklerin çoğu zaman toplum nezdinde bir sorun olarak kabul edilmediğinin altı çizilmektedir. Raporda 2009 yılında 675 kız çocuğunun ve 18 erkek çocuğunun evlilik nedeniyle eğitimlerini yarıda bıraktıkları belirtilmektedir. Bu nedenle erken yaşta evlilikler raporda bir kadın sorunu olarak ele alınmıştır.

Raporda erken yaşta evlilikler ekonomik yoksunluk, gelenekler, görenekler ve dini inançların yanlış algısı, eğitimsizlik, toplum baskısı ve kullanılan dil, aile içi şiddet gibi sebeplere bağlanmıştır. Ayrıca evliliklerin sonuçları ise 2 ana grupta değerlendirilmiştir. Rapora göre bu sonuçlardan ilki, kadınların ikincil konumunun güçlendirilmesi ve kadınların kendi hayatları ile ilgili karar almalarının engellenmesi kadınları cehalet, eğitimsizlik ve erkeğe bağımlılık döngüsüne hapsettiğidir. Erken evlilikler hem hane içinde yaşayan kişi sayısını azaltır hem de ekonomik anlamda aile rahatlar. Bazı durumlarda kız çocukları daha iyi bir hayat

yaşayacakları düşüncesiyle erken yaşta evliliğe razı olabilir. Rapor ailenin ekonomik koşulları ile erken evlilik kararı arasında ki bağlantının altını çizmektedir. Düşük sosyo-ekonomik yapıda ki ailelerin çocuklarını erken yaşta evlendirmeye meyilli olduklarından bahsedilmektedir. Kızlar evin misafiri olarak görülür ve baba evleri gerçek ailesi olarak görülmez. Kızların gerçek aileleri evlenecekleri kişi ve onun ailesi olarak kabul edilir. Bazı aileler çocuklarına çocuk yaşta gelin almak istemelerini en büyük nedeni ise kız çocuklarını daha kolay yönlendirebilmeleri ve etki altına daha kolay alacaklarıdır.

Ayrıca ailelerini kız çocuklarını cinsel taciz, hamilelik ve şiddet gibi sorunlardan korumak istemeleri de evlilik sebebi olarak gösterilmektedir. Kız çocukları er ya da geç evleneceklerdir, bu yüzden erken yaşta olup olmaması önemli değildir. Toplumun ve çevrenin baskısı da erken yaşta evlilikler için bir sebep oluşturabilmektedir. Toplum tarafından “evde kalmak” olarak adlandırılan evlenememe korkusu kız çocuklarını erken yaşta evliliklere itebilmektedir.

Ailenin sınırlı ekonomik kaynakları kız çocukları için harcanmaz bu da onlara erken evlilik dışında bir çıkış yolu bırakmaz. Ayrıca raporda üvey anne veya üvey babanın varlığı ve erken yaşta fiziksel gelişim göstermeleri de erken evlilik nedenleri arasında gösterilmektedir. Raporda cinsel istismar mağduru kız çocuklarının ise aile şerefini kurtarmak amacıyla istismarcısı veya başka biriyle hemen evlendirildiklerinden bahsedilmektedir. Bununla birlikte erken yaşta evliliğin özellikle Urfa’da bir sorun olarak görülmediği, zararsız bir gelenek olarak kabul gördüğünden bahsedilmektedir.

Eğitim eksikliği raporda hem bir sebep hem de sonuç olarak gösterilmektedir. Eğitimsiz aileler çocuklarını erken yaşta evlendirerek çocuklarının eğitim haklarını ellerinden almaktadır. Bu kısır döngü ise gelecek nesillere bu şekilde aktarılmaktadır. Ayrıca eğitim eksikliği kız çocuklarının ilerde çalışma hayatına atılmalarını ve bir meslek sahibi olmalarının da önüne geçmektedir.

Erken ve riskli gebelikler raporda erken yaşta evliliklerinin bir sonucu olarak gösterilmektedir. Buna ek olarak herhangi bir eğitimleri ve konuşma hakları olmadığı için çocuk gebeliklerde daha az tıbbi yardım alınmaktadır. Ergen anneler henüz duygusal olarak ve fiziksel olarak yeterli olgunluğa erişemedikleri için kendi çocuklarını yetiştirme konusunda da sıkıntı çekmektedirler.

Konu ile ilgili daha önce yapılan akademik çalışmalara bakıldığında Hasan Şen’in Çocuk Gelinler: Evcilikten Evliliğe adlı kitabında yer alan araştırmalar, bu araştırmada olduğu gibi erken yaşta yapılan evliliklerin nedenlerini ve sonuçlarını toplumun yapısı, kültür, ailelerin

ekonomik ve eğitim alt yapıları ve toplumsal cinsiyet konuları üzerinden incelediği için özellikle dikkat çekmektedir (Şen, 2014).

Kitapta yer alan ilk araştırma Hasan Şen ve Kezban Gümüş'ün 2013 yılında Hatay'ın Samandağ ilçesinde yaptığı araştırmadır. Çalışmanın merkezi olarak Hatay'ın Samandağ ilçesinin seçilmesinin nedeni olarak, bu bölgede erken yaşta yapılan evliliklerin diğer bölgelere göre daha yoğun olarak görüldüğü belirtilmektedir. Çalışmada 18 yaşından önce evlendirilmiş 15 kadınla ile görüşme yapılmış ve yöntem olarak nitel araştırma yöntemi ve derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırmada yer alan kadınların 13-17 yaş arasında evlendirildikleri saptanmıştır. Görüşmecilerin büyük bir çoğunluğu evlendirildikleri için okulu bırakmış ya da okulu bıraktıkları için evlendirilmişlerdir. Ayrıca araştırmada kız çocuklarının okumasının ailenin ve çevrenin olumsuz düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Görüşme yapılan kadınların eğitim durumlarının düşük olduğu araştırma sonucunda ulaşılan bulgulardandır. Araştırma sonucunda erken evlenen çocuklarının ailelerinin ekonomik durumlarının da kötü olduğu ve erken evlendirme nedenleri arasında ekonomik durumlarını düzeltme isteklerinin de bir etmen olduğu ortaya çıkmıştır. Erken evlendirilen kadınların evlilik kararlarının genellikle aile reisi olarak görülen babalar tarafından alındığı görülmektedir. Ayrıca, görüşme yapılan kadınlara evlilik öncesinde evlilik hayatıyla ilgili herhangi bir bilgilendirme yapılmadığı ve süreç içerisinde evlilik hayatı boyunca kendileri deneyimlemek zorunda bırakıldıkları görülmektedir. Görüşme yapılan kişilerin kendi çocukları söz konusunda olduğunda erken evliliklere şiddetle karşı çıktıkları belirlenmiştir.

Ayrıca Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın Tez Merkezi'nde yapılan aramalarda erken yaşta yapılan evlilikleri benzer konular üzerinden inceleyen iki ayrı yüksek lisans tezi ile karşılaşılmış ve sonuçları karşılaştırmak açısından araştırmamızın bu kısmında yer verilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

İlk çalışma, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinden Kifayet Kübra Cenk tarafından 2019 yılında yazılan yüksek lisans tezidir. Yarım Kalan Çocukluk: Kilis Örneğinde Çocuk Gelinler başlıklı çalışma, 18 yaş altında olan ve Kilis'te yaşamakta olan kız çocuklarını kapsamaktadır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine görüşme tekniği ile yapılmıştır. Yaşları 17 ile 64 yaş arasında değişen 17 kadınla görüşme yapılmıştır. Araştırmada erken yaşta yapılan evliliklerin en önemli nedenlerinden birinin eğitim eksikliği olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer önemli neden ise ekonomik durum olarak gösterilmiştir. Ayrıca çalışmada ataerkil toplum düzeninin de etkilerinden bahsedilmektedir. Katılımcıların geçmiş hikâyelerinde büyük çoğunlukla baskın

bir erkek karaktere rastlanmıştır. Ayrıca katılımcıların büyük çoğunluğunun fizyolojik sağlık sorunlarının yanında psikolojik sorunları da olduğu gözlemlenmiştir (Cenk, 2019).

Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı öğrencilerinden Sabuha Bindik tarafından 2012 yılında yazılan yüksek lisans tezi bir diğer araştırma örneğidir. Sosyolojik Açıdan Erken Yaşta Evlilik: Nevşehir İli Derinkuyu İlçesi Örneği başlıklı çalışmada, Nevşehir'in Derinkuyu ilçesinde toplam 65 kadınla görüşülmüştür. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde mülakat tekniği kullanılmış ve katılımcılara 40'ar adet soru sorulmuştur. Çalışmanın sonucunda erken yaşta yapılan evliliklerin nedenleri geleneksel/otoriter ailevi yapı, değerler, ilişkiler, düşük sosyoekonomik ve kültürel seviye, eğitimsizlik, bilinçsizlik, cinsiyete dayalı geleneksel ayırım ve modernleşmemiş toplumsal yapı olarak gösterilmektedir. Erken yaşta evliliklerin sonuçları ise yapılan araştırma sonucunda kadının cinsel, bireysel ve sosyal statüsünün düşmesi, kadın kimliğini geri plana itmesi, erken gebelikten dolayı yaşanan sağlık sorunları, psikolojik sorunlar ve mutsuz evlilikler olarak sıralanmıştır (Bindik, 2012).

Bu çalışmaların yanında literatürde çocuk gelinler ile ilgili yapılan araştırmalar bulunmaktadır. Fakat konu ile ilgili yapılan çalışmalar erken yaşta yapılan evliliklere farklı açılardan yaklaşmışlar ve genellikle adolesan gebelikler, evlilik uyumu, sinemaya veya edebiyata yansımaları kapsamaktadır.

Bunların yanında erken yaşta evlilikler ile ilgili yapılan istatistiki çalışmalarda bulunmaktadır. Bunların en kapsamlıları Türkiye özelinde Türkiye İstatistik Kurumu'nun yaptığı araştırmalardır.

Erken yaşta evlilikler ile ilgili olarak TÜİK'in yayımlamış olduğu istatistiklere baktığımız zaman 2010 yılında resmi evlilik yoluyla 16-19 yaş orası evlenen kız çocuklarının sayısı 165.706 iken bu sayı 2018 yılında 81.588 kişiye gerilemiştir. Ayrıca yine TÜİK'in yayımlamış olduğu verilere göre 20-24 yaş grubunda olup 18 yaşından önce evlenen bireylerin oranı 2010 yılında 8,2 iken 2018 yılında bu oranın 5,6'ya gerilediği görülmektedir. Fakat yine TÜİK'in 2016 yılında yayımlamış olduğu, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile ortak yürütmüş olduğu Aile Yapısı Araştırması'na göre 18 yaşından önce yapılan ilk evliliklerin oranı %17,9 olarak açıklanmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı, 2018).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2016 yılında İstanbul, İzmir ve Ankara'da yapılan araştırmada Türkiye'de ilk evliliklerin %37,5inin 20-24 yaş aralığında yapıldığı tespit edilmiştir. 20-24 yaş aralığından sonra ilk evliliklerin en fazla %21,2 ile 25-29 yaş aralığında ve %17,9 ile 18 yaşından önce gerçekleştiği belirlenmiştir. İlk evlilik yaşı cinsiyete göre incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin ilk evliliklerini en fazla 20-24 yaş

aralığında yaptığı ve bu yaş aralığında yapan kadınların oranının %34,3, erkeklerin ise %41,3 olduğu açıklanmıştır. Evliliğini 18 yaşından önce yapan kadınların oranı %28,2, erkeklerin oranı ise %5,6 olarak tespit edilmiştir(ASPB, 2015).

Hacettepe Üniversitesi tarafından 2018 yılında yapılan Nüfus ve Sağlık Araştırması'na göre 20-24 yaş arası kadınlarda 15 yaş ve 18 yaş öncesi evli olduğunu veya bir eş ile birlikte yaşadığını beyan edenlerin oranı 15 yaş öncesi için 2,0 iken 18 yaş öncesi için bu oran 14,7 olarak açıklanmıştır. Ayrıca araştırmada 25-49 yaşlarındaki kadınlar için ortalama ilk evlenme yaşı 21,4 olduğu, bir başka deyişle bu yaş grubundaki kadınların yarısının bu yaştan önce evlenmiş olduğu belirtilmektedir. 25-49 yaş grubundaki kadınların %39'u 20 yaşından, %21'i 18 yaşından ve %4'ü 15. doğum günlerinden önce evlenmektedir. 25-49 yaşlarındaki kentte yaşayan kadınlar kırdaki kadınlara göre 1,7 yıl daha geç evlenme eğilimindedirler. Araştırmada, bölgelere göre değişimlere bakıldığında, 25-49 yaşlarındaki kadınların ortalama ilk evlenme yaşı Doğu'da en düşüktür (20,7), diğer tüm bölgelerde ise 21 yaşın üzerindedir. En yüksek ortalama ilk evlenme yaşı Batı'da görülmüştür (21,9). Araştırmanın bir diğer önemli noktası ise akraba evlilikleridir. Akraba evliliği oranı 15-19 yaş grubunda en yüksek (%31), 25-29 ve 35-39 yaş gruplarında en düşük olarak açıklanmıştır. Ayrıca araştırmaya göre çok eşli evliliklerin en yaygın olduğu yaş grupları 15-19, 40-44 ve 45-49'dur (TNSA, 2018)

Türkiye'de olduğu gibi dünya genelinde de erken yaşta evlilik uygulamalarına rastlanmaktadır. Konuyla ilgili yapılan en kapsamlı araştırmalar ise UNICEF tarafından yapılmaktadır. UNICEF raporlarına göre dünya genelinde yaklaşık 700 milyon kadının 18 yaşından önce evlendiği görülmektedir. Bu evliliklerden yaklaşık 250 milyonu 15 yaşından önce yapılmaktadır.

Dünya genelinde ise UNICEF'in internet sitesinde yer alan Çocuk Evliliğine İlişkin Veriler 'ine baktığımızda 15 yaş altında yapılan evliliklerin en fazla görüldüğü ülkeler %30 ile Çad, %29 ile Orta Afrika Cumhuriyeti olarak açıklanmıştır. 18 yaş altında yapılan evliliklerde ise bu oran artmış yine en fazla %68 ile Orta Afrika Cumhuriyeti ve %68 ile Çad olarak gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre ise 15 yaş altı evlilikler en fazla %15 ile en fazla Batı ve Orta Afrika'da görülmüştür. 18 yaş altı evlilikler içinde sonuç değişmemiş, %40 oranı ile Batı ve Orta Afrika çocuk gelinlerde ilk sırada gösterilmiştir. Türkiye ise aynı raporda 15 yaş altı evliliklerde %1 oranına sahipken 18 yaş altı evliliklerde %15 oranına sahip olduğu görülmüştür <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/>(erişim tarihi: 19.10.2019).

Tüm bu veriler ve araştırmalar incelendiğinde erken yaşta yapılan evliliklerin sadece Türkiye özelinde değil, dünya genelinde bir sorun olduğu ortaya çıkmaktadır. Erken yaşta

yapılan evliliklerin en önde gelen sebepleri ise eğitimsizlik, toplumsal yapı, gelenekler-görenekler ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği ana başlıkları altında toplanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM, BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Araştırmanın Sorunu

Günümüzde içinde yaşadığımız sosyal ilişkiler düzeni içinde erkek ve kadın bireyler arasında eşitsizliğin oluşmasını ve bu eşitsizliğin devam etmesini sağlayan ataerkil ideoloji, özel ve kamusal alanda farklılaşan yaşam koşulları ve toplum yapıları ile yeniden üretilerek eril düzenin devamlılığını sağlamaktadır. Günümüzde ataerkil toplum düzeninin en belirgin özelliklerinden özel alana ait en iyi örnek ailedir. Ataerkil ideolojinin toplumun çekirdeğine kadar ilerlemiş olması, görünmezliği, onun göz önünde bir hedef olarak ortaya çıkmasını zorlaştırmakta ve varlığını yasal ve masum bir zeminde sürdürülebilmesine olanak vermektedir. Özellikle özel alanda cinsiyetler arası iş bölümünün, ev kadınlığının ve anneliğin, kutsal bir görev olarak kabul edilmesi bu masumiyet anlayışının temelini oluşturmaktadır. Ataerkil toplumlarda erken evliliklerin günümüzde varlığını devam ettiriyor olması geçmişten gelen kökleşmiş inanç ve geleneksel uygulamaların bir sonucu olabilir. Belki de bu toplumları diğer toplumlardan farklı kılan şey, sahip oldukları inanç ve düşüncelerin eşitlikçi cinsiyet bakış açısına doğru dönüşümünün yavaş olmasıdır ya da erken evlenen kadınların içerisinde yer aldığı eşitsiz ataerkil ilişkilerin ve toplumsal cinsiyet rollerin kadın ve kız çocukların aleyhine yorumlanmasıdır.

Bu bilgiler ışığında araştırma sorunu; sistemli ve kurumsal bir otoritenin belirginleşmesi ile doğru orantılı olarak uzun yıllardır toplumda varlığını sürdüren erken evlilikleri yeniden üreten ve meşru gören ataerkil toplum düzeninin erken evlenen kadınları erkeğe bağımlı bir yaşam döngüsüne hapsetmesi olarak ifade edilebilir. Kadınların aleyhine sonuçlar doğuran bu yaşamsal döngüyü ortadan kaldırmak ise öncelikle ataerkil düzen ile erken evlilikler arasındaki bağlantıları toplumsal cinsiyet örüntüleri açısından anlaşılması gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine göre kadınlardan beklenenin öncelikli rolleri eş ve anne olmak ile sınırlayarak pekiştirmekte ve bunu kız çocuklarının henüz “*gözleri açılmadan*” evlendirilmeleri yoluyla sağlamaktadır. Böylece erken evlenen kadınları toplumsal yaşamın değil, ailenin bir parçası sayan söylem ve pratikler ‘*kadının ikincilliğini*’ yaratmaktadır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile Antalya ili merkez ilçelerinde bulunan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı olarak hizmet veren Kadın Konukevleri’nde kalan ve on sekiz yaşından önce evlenen kadınların çocukluklarından günümüze değin içerisinde geçtikleri

yaşamsal dönemler(aile yaşamı, okul, sosyal çevre, eş seçim süreci, evlilik karar süreci, evlilik yaşamı, sosyal yaşama katılım süreçleri vb.) söz konusu kadınların anlatılarından yola çıkılarak toplumsal cinsiyet bakış açısı ile anlaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca araştırmada erken evliliklere izin veren karar alıcıların bu süreçteki rolü üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla hem erken evlenen kadınların hem de karar alıcıların içinde bulundukları kültürleri, inançları, ekonomik durumları ve aile yapıları içerisinde değerlendirilmiştir. Bu çerçevede araştırma ilerlerken evlenen kadınların yaşam deneyimlerinden yola çıkılarak içinde yer aldıkları ataerkil toplum düzeni ile erken evlilikler arasındaki bağlantılar Antalya İli merkez ilçelerinde Kadın Konukevleri'nde kalan kadınlar özelinde keşfedilmeye çalışılmıştır.

3.3. Araştırmanın Önemi

Toplumda kadınların toplum içerisinde ki durumlarının belirlenmesinin önemli işaretlerinden biri olan erken yaşta yapılan evlilikler, onların eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanmalarında, karar verme aşamalarına dâhil olmalarında, politika düzeyinde temsil edilmeleri ve iş dünyasına katılım olanaklarından faydalanmalarında belirleyici rol oynamaktadır. Türkiye'de yıllardır var olan ve çözüm bekleyen bir sorun olmasına rağmen erken evliliklere ilişkin literatürde az sayıda bilimsel çalışmaya rastlanılmıştır. Fakat son yıllarda toplumun konu ile ilgili farkındalık düzeyi artmış, sivil toplum kuruluşları ve akademisyenler erken yaşta yapılan evlilikler ile ilgili çalışmalar yapmaya başlamıştır.

Bu araştırma ile erken evliliklere izin veren ve onaylayan karar alıcıların bu süreçteki rolü anlaşılabilecektir. Dolayısıyla araştırmanın sorun alanına ilişkin bilgi eksikliğinin giderilmesine ve kadın/kız çocukları ile ilgili politikaların geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca erken evliliğe ilişkin stratejilerin belirlenmesine ve özellikle bu alanda çalışan kamu kurum ve kuruluşlarına, yerel yönetimlere ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına katkı sağlaması düşünülmektedir

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma ile erken yaşta evlenen kadınların yaşamsal deneyimlerinden hareketle erken evlilik olgusu içinde bulunan sosyo ekonomik, kültürel ve aile yapısıyla bağlantılı olarak analiz edilmeye çalışılmaktadır. Bu anlama çabasında, deneyimler ile sosyo ekonomik, kültürel ve aile yapısını anlatan süreçler arasındaki bağlantılara işaret eden bir yöntemsel yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Bilindiği üzere erken yaşta yapılan evliliklerin tek bir nedeni bulunmamaktadır. Tam tersine erken yaşta yapılan evliliklere zemin hazırlayan unsurlar çok boyutlu ve karmaşıktır.

Bilgi kaynağı olarak ele alınan erken yaşta evlilik yapmış kadınların yaşam deneyimlerini Antalya ili özelinde anlamak için bu araştırmada nitel araştırma kullanılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” şeklinde tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39) Nitel yöntemde araştırmacı ele alınan konu ile ilgili derinlemesine bir inceleme yapma ve sonuca ulaşma çabası içerisindedir. Bu yüzden araştırmacı gerektiği takdirde görüşmeye sorular ekleyerek gerçeğe ulaşmaya çalışır ve araştırmaya katılanların öznel bakış açısına önem verir (Karataş, 2015: 65). Nitel araştırma yöntemlerinde en fazla kullanılan veri toplama yöntemi görüşmedir. Görüşme yönteminde görüşme yapılan kişilerin konu ile ilgili bakış açılarına, kendi deneyimlerine, konu ile ilgili duygularına ulaşılabilir. Buda araştırmanın gerçekliğini ve güvenilirliğini artırır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 40). Bu yüzden araştırmada soruların anlaşılabilmesi, daha esnek bir görüşme olanağının elde edilmesi ve görüşmeci ile araştırmacı arasında güvenin sağlanabilmesi açısından nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine görüşme tekniğinin kullanılmasının daha iyi sonuçlar elde etmemizi olumlu yönde etkileyeceği düşünülmüştür. Verilerin toplanmasında kullanılan derinlemesine görüşme tekniğine katılan kadınlara erken yaşta evliliğe ilişkin yaşadıkları deneyimleri özgürce, kısıtlanmadan ifade edebilmeleri için yarı yapılandırılmış, açık uçlu sorular sorulmuştur. Görüşmelerin tümü, katılımcıların sözlü ve yazılı onamı alındıktan sonra, ayrı bir odada ve görüşmeler ekte sunulan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın izni doğrultusunda (Ek 5) ses kaydı alınmadan sadece görüşmeler hakkında notlar alınarak yapılmıştır.

Görüşme sürecinin yapılandırılması ve sorular nitel araştırma yöntemine uygun olarak hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları; evlilik öncesi aile yapısı ve hayatı, evliliğin ilk yılları ve şuan yaşanan sorunlar ve evlilik hayatını anlamaya yönelik açık uçlu sorular ve alt sorulardan oluşmuştur (Ek 3).

Görüşmeler Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü’nde bulunan Sosyal Servis Görüşme Odaları’nda, sadece araştırmacı ve görüşme yapılan kişinin bulunduğu bir ortamda yürütülmüştür. Bireyler ile görüşmeye başlamadan önce, araştırmanın amacı, nasıl yapılacağı, not alınacağı konusunda bilgi verilerek, araştırmaya katılmayı kabul eden kadınlardan gönüllü olarak katıldıklarını belirten yazılı izin alınmıştır. Her birey ile sadece bir görüşme yapılmıştır ve görüşmeler, süresi katılımcıya göre değişmekle birlikte, yaklaşık 20-40 dakika olarak gerçekleşmiştir. Demografik veriler, bireysel tanıtım formu ile toplanmıştır. Toplanan veriler, NVIVO nitel araştırma veri analizi programı ile analiz edilmiştir.

Araştırmanın etik olarak yürütülmesi amacıyla araştırma yapılacak alanın Antalya İli Kadın Konukevlerinde kalan on sekiz yaşının altında evlenmiş kadınlar olması nedeniyle söz konusu Kadın Konukevleri' nin bağlı olduğu Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan ve Akdeniz Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır (Ek 5, Ek 4). Katılımcıların kimliklerini gizli tutmak amacıyla her bir katılımcıya G1, G2, G3 vb. şeklinde kodlar verilmiş ve görüşmeleri kendilerine ait bu kodlarla incelenmiştir.

3.5. Araştırmanın Bulguları

3.5.1. Bireysel Görüşmecı Formu ve Demografik Bilgiler

Bu kısımda önden bilgi almak ve sayısal verileri daha net görebilmek amacıyla “Bireysel Görüşme Formu” hazırlanmış ve katılımcılardan görüşmeye başlamadan formu doldurmaları istenmiştir. Görüşmeye katılan kadınların eğitim durumlarından kaynaklı okuma hızlarının yavaş olması ve görüşme süresinin kısıtlı olması nedeniyle bazı katılımcılara sorular okunarak cevapları forma işlenmiştir.

Görüşmeye katılan kadınlara yaşları, eğitim durumları, ilk evlenme yaşları, anne ve babanın eğitim durumu, nikâh türleri, son bir yıl içinde yaşadıkları yer, gelir durumları ve sağlık durumları hakkında çoktan seçmeli sorular sorulmuş ve tablolara verilen cevaplar işlenmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Yaşları ve Eğitim Durumları

Görüşme Kodları	Yaş	Eğitim Durumu
G1	18	Ortaokul
G2	56	Ortaokul
G3	18	Ortaokul
G4	22	Ortaokul
G5	33	Ortaokul
G6	24	İlkokul
G7	27	Okur-Yazar
G8	27	Okur-Yazar
G9	21	Okuma-Yazma Yok
G10	28	Ortaokul
G11	31	Ortaokul
G12	26	İlkokul
G13	34	İlkokul
G14	45	Ortaokul
G15	50	Okur-Yazar
G16	18	Ortaokul

G17	28	Ortaokul
G18	29	Ortaokul
G19	27	Ortaokul
G20	27	Ortaokul
G21	28	İlkokul
G22	29	Ortaokul
G23	25	İlkokul
G24	28	Ortaokul

Görüşme yapılan 24 kadının kendilerine atanan görüşme numarası temel alınarak atanan kodları ve görüşme yapıldığı sırada ki yaşları yukarıdaki tabloda gösterilmektedir. Görüşme yapılan 24 kadından dört tanesinin görüşme yapıldığı sırada 28 yaşında, dört tanesinin 27 yaşında, üç tanesinin 18 yaşında olduğu, geriye kalan yaş aralıklarına bakıldığı zaman ise yaşlarının 20 ile 30 yaş arasında yoğunlaştığı görülmektedir. İstisna olarak ise üç görüşmecinin yaşlarının 40 yaş üzeri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo incelendiğinde kadınların en çok 28 ve 27 yaşlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonrada değineceğimiz ilk evlenme yaş aralıklarının 15 ile 17 yaş arasında yoğunlaştığı ve evlilik birlikteliklerini sonlandırmaya karar verdikten sonra Kadın Konukevleri 'ne giriş yaptıkları düşünülürse ortalama evlilik sürelerinin yoğunlukla 10 ile 15 yıl arasında değiştiği sonucuna varılabilir. Ayrıca 18 ile 22 yaş aralığında yetişkin olarak gelen sayısının ise diğer yaş gruplarına göre oranının fazla olduğu görülmektedir. Bu durum ise yasalar önünde yetişkin sayılmalarının ve kendi istekleriyle herhangi bir engel kalmadan evden ayrılacak duruma gelmelerinin evlilik birliğinin sonlandırılması sürecinde görüşmecilere cesaret verdiği şeklinde yorumlanabilir.

Görüşme yapılan 24 kadından on beş tanesinin ortaokul, beş tanesinin ilköğretim mezunu olduğu, üç tanesinin okur-yazar olduğu, bir tanesinin ise okuma-yazma bilmediği görülmektedir. Kadınların evlilik süresince eğitimlerine devam etmediği ve evlenmeden önce okuldan ayrıldıkları görüşmeler sırasında öğrenilmiştir.

Tablonun yorumlamasına geçilmeden önce erkek ve kadın eğitim oranlarının incelenmesinin yorum açısından önemli olduğunu düşünmekteyim.

TÜİK'in 2008 yılı Türkiye geneli cinsiyetlere göre eğitim durumlarını gösteren araştırma sonucu incelendiğinde; okuma yazma bilmeme oranı erkeklerde %4,5 iken bu oran kadınlarda %18,0'a çıkmıştır. Aynı yıl ortaokul ve dengi olan okullardan mezun olanların sayısına bakıldığında erkeklerin oranı %9,0 iken aynı oran kadınlarda %4,9'a gerilemiştir. Lise mezuniyet oranlarında ise %18,8 erkek oranı görünürken kadınlarda bu oran yine gerileme

göstererek %12,2 olmuştur. Bu oranlar 2018 yılına gelindiğinde okuma yazmama bilmeme oranı erkekler de %1,3'e kadınlarda ise %7,5'e gerilemiştir. Ortaokul ve dengi okullardan mezun olan sayılarına bakıldığında erkeklerde %10,2'ye çıkan oran kadınlarda %7,2'ye yükselmiştir. Lise ve dengi okullardan mezuniyet durumuna bakıldığında ise erkeklerde %24,4 kadınlarda ise %16,4 oranı görülmektedir (TÜİK, 2018)

Görüşme yapılan kadınların eğitim seviyelerinin çok düşük olduğu gözlemlenmiştir. Büyük çoğunluğu ortaokul eğitimini tamamladıktan sonra eğitime devam etmemişlerdir. İstisnai durumlar haricinde erken evlendirilen bireylerin eğitim hayatlarının evlendirme kararı öncesinde sonlandırıldığı, eğitim haklarının evlendirilme durumu gerçekleşmeden önce ellerinden alındığı görülmüştür. Eğitim oranının bu kadar düşük olması, özellikle kız çocuklarının eğitim haklarının ellerinden alınması ve rızalarına bakılmadan öğrenim hayatlarının sonlandırılması durumu aileler ve kültürler içerisinde kız çocuklarının okumasına gerek olmadığı inancının bir sonucu olduğu değerlendirilebilmektedir. Çoğu aile devletin zorunlu kıldığı ilköğretim eğitiminden sonra kız çocuklarını okutmama kararı almıştır. İlkokul mezunu olan kişilerin ve okur-yazar olan kadınların yaşlarına bakıldığı zaman ise söz konusu önermenin onlar içinde geçerli olduğu görülmektedir. Daha önceki yıllarda zorunlu eğitimin sadece ilkokul olarak sınırlandırılmasının sonucunda kız çocuklarının eğitim seviyelerinin son yıllara göre daha düşük olduğu bilinmektedir. Ayrıca içinde bulundukları coğrafyanın kültürel yapılarının ve ailenin eğitim durumunun da söz konusu eğitim durumlarında etkili olduğu düşünülmektedir. Sadece bir kişinin okuma-yazma bilmediği görülmekte olup, söz konusu görüşmecinin Suriye'den Türkiye'ye göç yoluyla geldiği bir sonraki tabloda açıklanmıştır.

Tablo 2: Katılımcıların İlk Evlilik Yaşları ve Doğum Yerleri

Görüşme Kodları	İlk Evlilik Yaşı	Doğum Yeri
G1	15	Iğdır
G2	16	Antalya
G3	17	Hatay
G4	15	Çorum
G5	16	Muğla
G6	17	Muğla
G7	13	Şanlıurfa
G8	14	Azerbaycan
G9	16	Suriye
G10	17	Şanlıurfa
G11	17	Uşak
G12	16	Diyarbakır

G13	17	Erzurum
G14	15	Kayseri
G15	13	Muş
G16	14	Van
G17	16	Erzurum
G18	16	Samsun
G19	16	Iğdır
G20	16	Samsun
G21	14	Mardin
G22	16	Kırşehir
G23	16	İzmir
G24	17	Ankara

Kadınların ilk evlenme yaşlarını incelediğimizde, en fazla evliliğin 16 yaşında yapıldığı görülmektedir. Kadınlardan on tanesi ilk evliliklerini 16 yaşında yaptıklarını, altı tanesi 17 yaşında yaptıklarını, üç tanesi 15 yaşında yaptıklarını, yine üç tanesi 14 yaşında ilk evliliğini yaptığı ve iki tanesi ise çok daha erken bir yaş olan 13 yaşında evlilik yaptıklarını söylemiştir.

Kadınların doğum yerleri sorulduğunda ise Iğdır, Şanlıurfa, Muğla, Erzurum ve Samsun illerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir.

Coğrafi bölgelerin kültürel yapıyı etkilediği varsayımından yola çıkarak kadınların doğum yerlerinin Doğu Anadolu Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde yoğunlaştığı ve bu iki bölgenin evlenme yaşının diğer bölgelere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Kadınların Ege, İç Anadolu ve Karadeniz Bölgeleri'nde katılımının daha düşük olduğu, bu bölgelerde ortalama evlenme yaşının 16-17 yaş olduğu ve diğer bölgelere göre bu yaşın daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Anne ve Babanın Eğitim Durumu

Görüşme Kodları	Annenin Eğitim Durumu	Babanın Eğitim Durumu
G1	Okur Yazar Değil	İlkokul
G2	Okur Yazar	İlkokul
G3	İlkokul	İlkokul
G4	Okur Yazar	İlkokul
G5	Okur Yazar	İlkokul
G6	İlkokul	İlkokul
G7	Okur Yazar Değil	Okur Yazar
G8	Lise	Lise
G9	Okur Yazar Değil	Okur Yazar Değil
G10	Okur Yazar Değil	İlkokul

G11	İlkokul	İlkokul
G12	Okur Yazar Değil	Okur Yazar
G13	İlkokul	Ortaokul
G14	Okur Yazar Değil	İlkokul
G15	Okur Yazar Değil	Okur Yazar Değil
G16	Okur Yazar Değil	İlkokul
G17	Okur Yazar Değil	İlkokul
G18	İlkokul	Ortaokul
G19	Okur Yazar Değil	Okur Yazar
G20	Okur Yazar Değil	Okur Yazar Değil
G21	Okur Yazar Değil	Okur Yazar Değil
G22	İlkokul	İlkokul
G23	Okur Yazar Değil	İlkokul
G24	Okur Yazar Değil	Okur Yazar Değil

Tablo 3 incelendiğinde özellikle anne ve babası okuma yazma bilmeyen kadınların fazlalığı göze çarpmakta olup hem annenin hem de babanın eğitim düzeyinin çok düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 3’de annelerin eğitim düzeylerine baktığımızda 14 annenin okuma yazma bilmediği, 3 annenin okuma yazma öğrenip eğitimine devam etmediği, 6 annenin ilkokul mezunu olduğu görülmüş olup ilköğretimi tamamlayan anneye rastlanmamaktadır. Sadece G.8 numaralı görüşmecinin annesinin lise mezunu olduğu görülmekte olup doğum yeri tablosuna bakıldığında ise söz konusu annenin öğrenimini Azerbaycan’da tamamladığı ve Türk vatandaşı olmadığı görülmektedir.

Babaların eğitim düzeyleri incelendiğinde 5 babanın okuma yazma bilmediği 3 babanın okuma yazma öğrenip eğitimine devam etmediği 13 babanın ilkokul mezunu olduğu 2 babanın ortaokul mezunu olduğu görülmektedir. Yine sadece G.8 numaralı görüşmecinin babasının lise mezunu olduğu görülmekte olup doğum yeri tablosuna bakıldığında ise söz konusu babanın öğrenimini Azerbaycan’da tamamladığı ve Türk vatandaşı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tüm bu bilgiler kızların eğitim seviyeleri ve bu tablo incelendiğinde TBMM Erken yaşta Evlilikler Komisyonu Raporu’nda belirtilen eğitim seviyesi düşük olan ailelerin özellikle kız çocuklarının eğitim seviyesinin de düşük olduğu ve bu yapıda yer alan ailelerde erken yaşta evliliklere daha sık rastlandığı tespiti destekler niteliktedir.

Tablo 4: Katılımcıların Nikâh Türleri

Görüşme Kodları	Nikâh Türü
G1	Dini
G2	Resmi
G3	Resmi
G4	Dini
G5	Dini
G6	Resmi
G7	Dini
G8	Dini
G9	Resmi
G10	Dini
G11	Resmi
G12	Resmi
G13	Resmi
G14	Dini
G15	Dini
G16	Dini
G17	Resmi
G18	Resmi
G19	Dini
G20	Dini
G21	Dini
G22	Resmi
G23	Resmi
G24	Resmi

Kadınların kuma olarak evlendirilenler hariç hepsi reşit olduktan resmi nikâhlarını kıydırmış olduklarından ilk evlendiklerinde ki nikâh türleriniz ibaresi görüşme esnasında sözel olarak eklenerek sorulan soruya 12 görüşmeci 16 yaşından sonra evlendikleri için resmi nikâh olarak cevap vermiş fakat diğer 12 görüşmecinin ise dini nikâhlı olarak evlendiği tespit edilmiştir.

Nikâh türü erken yaşta evliliklerin önlenmesi çalışmalarında önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü çocuk yaşta yapılan evlilikler 16 yaşından önce yasalara göre kesinlikle anne baba rızası olsa dahi kabul edilmemekte, ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Aile Hayatı ile ilgili açıklamalarında, "Günümüzde resmi nikâh olmadan dinî nikâh yapılması kadının ve çocukların haklarının korunması açısından uygun değildir" denmektedir. Ayrıca yine Diyanet İşleri Başkanlığı'nın söz konusu görüşlerinde "Her ne kadar bazı mezheplere göre velilerin daha önce

hiç evlilik yapmamış kızları zorla evlendirmeleri caiz görülmüş ise de evlilik eşlerin ömür boyu birlikte yaşama, hayatın iyi ve kötü yanlarını birlikte omuzlama anlayışına dayandığı için evlenecek olanların karşılıklı rızalarının bulunmadığı bir nikâh geçerli olmaz.” hükmü yer almaktadır <https://kurul.diyaret.gov.tr/Cevap-Ara/802/resmi-nikah-kiydiran-kimse-ayrica-dini-nikah-kiydirmali-midir-> (erişim tarihi: 09.10.2019)

Buna rağmen günümüzde bile birçok aile çocuklarını erken yaşta evlendirebilmek veya kuma olarak verebilmek için halk arasında imam nikâhı olarak bilinen dini nikâhı tercih etmektedirler.

Tablo 5: Katılımcıların Çocuk Sayısı

Görüşme Kodları	Çocuk Sayısı
G1	Çocuk Yok
G2	3
G3	1
G4	1
G5	3
G6	2
G7	5+
G8	2
G9	3
G10	3
G11	2
G12	2
G13	2
G14	3
G15	5+
G16	2
G17	2
G18	2
G19	3
G20	3
G21	3
G22	1
G23	1
G24	2

Tablo incelendiğinde kadınlardan 9 tanesinin 2 çocuğu, 8 tanesinin üç çocuğu, 4 tanesinin bir çocuğu, 2 tanesinin 5+ çocuğu olduğu, bir tanesinin ise çocuğunun olmadığı

görülmektedir. Çıkan sonuçlara baktığımız zaman evlilik süresine bağlı olarak çocuk sayılarının artış gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Aile türleri ise çekirdek aileden geniş aileye doğru çeşitlilik göstermektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Son Bir Yıl İçinde Yaşadıkları Yer Ve Gelir Durumları

Görüşme Kodları	Son 1 Yıl İçinde Yaşadığı Yer/Kişi	Gelir Durumu
G1	Evde Arkadaşıyla	Gelir Giderden Az
G2	Aile Yanında (Evine Geri Döndü)	Gelir Giderden Az
G3	Aile Yanında	Gelir Giderden Az
G4	Aile Yanında	Gelir Giderden Az
G5	Aile Yanında	Gelir Giderden Az
G6	Evde Yalnız Başına	Gelir Giderden Az
G7	Evde Yalnız Başına	Gelir Giderden Az
G8	Evde Yalnız Başına	Gelir Giderden Az
G9	Evde Yalnız Başına	Gelir Giderden Az
G10	Evde Arkadaşıyla	Gelir Giderden Az
G11	Evde Yalnız Başına	Gelir Giderden Az
G12	Evde Arkadaşıyla	Gelir Giderden Az
G13	Evde Arkadaşıyla	Gelir Giderden Az
G14	Evde Arkadaşıyla	Gelir Giderden Az
G15	Aile Yanında (Kızıyla)	Gelir Giderden Az
G16	Evde Arkadaşıyla	Gelir Giderden Az
G17	Evde Yalnız Başına	Gelir Giderden Az
G18	Aile Yanında(Kızıyla)	Gelir Giderden Az
G19	Aile Yanında (Kızıyla)	Gelir Giderden Az
G20	Aile Yanında	Gelir Giderden Az
G21	Aile Yanında	Gelir Giderden Az
G22	Aile Yanında	Gelir Giderden Az
G23	Evde Yalnız Başına	Gelir Giderden Az
G24	Aile Yanında	Gelir Giderden Az

Tablo incelendiğinde 11 kadının kadın konukevinden ayrıldıktan sonra anne baba dışında akrabalarından, kardeşlerinden herhangi birinin evine yerleştiği veya kendi çocuklarıyla beraber eve çıktıkları görülmektedir. Yalnız bir tanesi aile yanında işaretlemiş olmasına rağmen evlilik birlikteliği yaşadığı eve geri döndüğünü beyan etmiştir. Görüşmecilerden 7'si ise evde yalnız başına yaşadığını belirtmiş 6 tanesi ise evde bir arkadaşıyla beraber yaşadığını söylemiştir. Görüşme yapılan 24 kişinin hepsi gelirlerinin giderlerinden az olduğunu belirtmişlerdir. Ortaya çıkan bu tablo en azından kadınların maddi imkânsızlıklara rağmen

kendi ayakları üzerinde durduklarını göstermesi açısından umut verici bir tablo olarak nitelendirilebilir.

Tablo 7: Katılımcıların Sağlık Durumu

Görüşme Kodları	Sağlık Sorunu
G1	Sağlık Sorunu Yok
G2	Sağlık Sorunu Var (Epilepsi)
G3	Sağlık Sorunu Yok
G4	Sağlık Sorunu Yok
G5	Sağlık Sorunu Yok
G6	Sağlık Sorunu Yok
G7	Sağlık Sorunu Yok
G8	Sağlık Sorunu Yok
G9	Sağlık Sorunu Yok
G10	Sağlık Sorunu Yok
G11	Sağlık Sorunu Yok
G12	Sağlık Sorunu Yok
G13	Sağlık Sorunu Yok
G14	Sağlık Sorunu Yok
G15	Sağlık Sorunu Yok
G16	Sağlık Sorunu Yok
G17	Sağlık Sorunu Yok
G18	Sağlık Sorunu Yok
G19	Sağlık Sorunu Yok
G20	Sağlık Sorunu Yok
G21	Sağlık Sorunu Yok
G22	Sağlık Sorunu Var (Astım)
G23	Sağlık Sorunu Var (Epilepsi)
G24	Sağlık Sorunu Yok

Kadınlardan 21'i görüşme yapıldığı dönem içinde herhangi bir sağlık problemlerinin olmadığını beyan etmişlerdir. Kadınlardan 2 tanesi ise Epilepsi hastası olduklarını bir tanesi ise astım hastası olduğunu beyan etmiştir. Kendilerine cevaplarından sonra bu sağlık problemlerinin evlilikleriyle ilgili gelişen problemler olup olmadığı sözel olarak sorulmuş çocukluktan gelen sağlık problemleri olduğu öğrenilmiştir.

3.5.2.Nitel Görüşme Bulguları

3.5.2.1. Evlilik Kararının Alınma Süreci

Evlilik kararının alınma süreci araştırma için büyük bir önem taşımaktadır. Araştırmanın ana konusu olan ataerkil ideolojinin ve toplumsal cinsiyet rollerinin erken yaşta gerçekleşen evliliklere etkisi en çok karar alma sürecinde hissedilmekte ve bireylerin gelecek yaşantıları ve sahip olmaları planlanan roller bu dönemde alınan kararlarla belirlenmektedir.

Bu varsayımdan yola çıkılarak katılımcılara aile yapıları, ekonomik durumları, dini inançları, katılımcının kendisinin ve ailesinin eğitim durumu ve toplumun kadına bakışı hakkında sorular yöneltilerek yöneltilen sorularda yer alan kavramların erken yaşta gerçekleştirilen bu evliliklerine ve evlilik hayatlarına etkilerine ait bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Sonrasında evliliğin gerçekleşme süreci ve evlilik kararının kimlerin aldığı üzerine sorular sorulmuş ve son olarak evlilik öncesi hayatlarında ne değişseydi bu karar alınmazdı sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların kendilerine göre erken yaşta evliliğin asıl sebebini paylaşmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

3.5.2.1.1. Sahip Olunan Aile Yapısı

Kadınların aile yapıları sorulduğunda hemen hemen hepsinin evlilik öncesinde kalabalık bir hane içerisinde yaşamlarını sürdürdükleri görülmüştür. Evde çocuk sayısının fazlalığı, maddi durumun yetersiz olmasına karşın hanede yaşayan kişi sayısının sürekli çoğalması ve bazen ağabeyler yengeler, yeğenler, dede ve ninelerinde hane içine dâhil olduğu geniş ataerkil aile yapısına rastlanmıştır. Bunun yanında sadece anne baba ve az sayıda kardeşten oluşan aile yapılarına da rastlanmıştır.

“G1: Toplam 7 kardeşiz. Benimle birlikte 1 kız kardeşim daha var. Benden büyük 2 abi var 2 side evli. Aynı evde yaşıyorlar. Evde toplam 12 kişi yaşıyorduk.

“G12: Annem babam abimler yengemler yeğenlerim kardeşlerim 10 12 kişi kalabalık bir halde yaşıyorduk. “

“G19: Toplamda benimle birlikte 6 kız 4 erkek 10 kardeşlik. Benden önce 2 abim ve 1 ablam doğmuş. Abimler evliydi beni evlendirmelerinden önce. Yengemler yeğenler derken evin içinde 15 16 kişi beraber yaşıyorduk.”

“G15: 9 kardeşiz biz ben kızların en küçüğüyüm. Kalabalıktık biz evde. Bir sürü insan işte bir babamın eline bakıyorduk.”

“G7: Viranşehir’e bağlı köyümüzde anne, babam, dedem, 4 abim, 2 yengem, 4 yeğenim, 1 erkek, 1 kız kardeşim olmak üzere 16 kişi yaşıyorduk.”

“G20: Benimle beraber 5 kız 1 erkek toplam 6 kardeşlik. Samsun’un köyünde yaşıyorduk. Kızların en büyüğü benim.”

“G21: Ben dâhil 2 erkek 3 kız toplam 6 kardeşiz. Kızların en büyüğü benim. Bizim ev kalabalıktı çok. Nenemler dedemler biz babamın kardeşleri falan hep beraber yaşıyorduk.”

Kadınların hanede birlikte yaşamlarını sürdürdüğü kişi sayısından sonra aile içerisinde yer alan kişilerin kadına yönelik davranışları ve hane içinde kadınların rolü öğrenilmeye çalışılmıştır.

Evlilik sonrası hayatlarında olduğu gibi katılımcıların evlilik öncesi aile hayatlarında da ataerkil aile yapısına göre evin reisi olarak kabul edilen baba veya evin diğer erkek bireyleri(babanın yokluğunda) tarafından sürekli baskıya maruz kaldıkları bilgisi edinilmiştir. Baskının yanında babadan veya ağabeyden de şiddet görmüşlerdir.

“G17: Babam vefat edince abim evin sorumluluğunu kendisinde görüyordu. Bizlere göz kulak olamayıp babasının emanetlerine zarar gelmesinden korkuyordu. Bu korkuları kıskançlık yaparak gösteriyordu. Evin alışverişini kendisi yapıyor bizim evden çıkmamıza sebep bırakmıyordu nerdeyse.”

“G20: Babam çok baskıcıydı. Yerden kafamızı kaldırsak tokadı basardı bize. Bizim oralarda namus bekçiliği yapmak babaların göreviydi. Sanki biz kendimizi koruyamazmız gibi.”

“G4: Ben doğduğumda anne babam 40 yaşın üstündeymiş. İstenmiyormuşum ama Allah'ın verdiği kısmet gözüyle bakılmışım. Abilerimin yaşı benden büyük. O yüzden sadece babamın değil abilerimin de baskısı oldu bana. Erkenden eve kapatılınca dışarıda ki okulda ki arkadaşlıklarım hep sona erdi. Arkadaşlarım falan hep benden uzaklaştı.”

“G11: Her gün bağırış çağırış kavga oluyordu neredeyse. Karakolluk olmuşluğumuz şikâyetçi olmuşluğum bile var. Hatta 1 hafta kadar sosyal hizmetler yurdunda kalıp eve dönmüştüm.”

Aileden gördükleri baskıların yanında kız çocuklarının küçük yaşlardan itibaren evde kadınların görevi olarak görülen ev işlerini yapmaları, ev ile ilgilenmeleri ve kardeşlerine ya da hastalara bakmalarının istendiği görülmüştür. Erkeğin eve para getirmesi ve kadının evde kalıp ev düzeni ile ilgilenmesini normalleştirmişler ve küçük yaşlarda aile içinde öğretilen bu roller ileriki yaşantılarında da tüm bunları kadının görevleri olarak içselleştirmelerine sebep olmuştur.

“G13: İlkokuldan sonra ev kızı olarak yaşadım. Arkadaş çevrem komşu kızları komşu teyzeler oldu iş nedir iş arkadaşı nedir okul arkadaşı nedir bilmedim.”

“G15: Bir sürü insan işte bir babamın eline bakıyorduk. Biz evdeydik hep evi siler süpürür yemek yapar arada babama yardıma giderdik.”

“G6: Okuldan sonra evin her işini yaptım kardeşlerim ve annemin bakımı yemeleri içmeleri her şeylerini yaptım. 2- 3 sene sonra annem tamamen iyileşti ama ben bir daha okula dönemedim.”

“G7: Aynı annem ablamlar gibi, okulu bıraktıktan sonra evin işlerinin peşinden koştum.”

Bütün bunların yanında toplumun kadına karşı bakışını her yönden ele alan ve kadına karşı şiddetin en kötü yanlarını bize gösteren geçmiş hayat hikâyelerine de rastlanmıştır. Anne ve babadan şiddet gören ve babanın her türlü istismarına şahit olan kadınların aile içinde bulamadıkları sevgiyi dışarıda aramaları ve istismarı normalleştirmeleri de çalışma içinde az sayıda rastlanmış olsa bile toplumun büyük sorunlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır ve erken yaşta evlilik kararlarının alınmasında etkili bir rol oynayabilmektedir.

“G3: Ben bebekken babam teyzeme tecavüz etmiş. Bu yüzden annem ile babam boşanmış, teyzemde kendi kocasından boşanmış, sonra teyzemle babam evlenmiş. Annem de bana bakmak istememiş beni uzaktan bir akrabaya evlatlık vermişler. Benim kimliğimde beni evlatlık alan aile var anne baba olarak. 7 yaşıma geldiğimde kimlikte yazan beni evlatlık alan babam vefat etti ve anneliğimle (evlatlık alan anne) onun ailesi yanına taşındık. Aile beni istemedi bana kötü davranmaya dövmeye başladılar. 12 yaşıma geldiğimde anneliğim dayanamadı benim bu kadar itilip kakılmama. Teyzemi arayarak beni almalarını istedi sonra öz babamla teyzemin yanına taşındım. Onlarla yaşarken de babamdan dayak yedim. Teyzemi de dövüyordu hep babam. Babamın hayatında hep başka kadınlar vardı teyzeme hep bunu söylüyordu. Sonunda teyzem dayanamadı beni ve kardeşlerimi yanına alarak ayrıldı.”

Katılımcıların aile yapıları genel olarak incelendiğinde, bütün katılımcı ailelerinin geleneksel ataerkil aile yapısına sahip olduğunu, toplumun geniş bir kısmında evlilik birlikteliği gerçekleştiren bireylerden kadının kurulan aile yapısı içerisinde en büyük görevinin soyun devamını sağlamak olduğu görülmüş bu durumda yapılan araştırma sırasında görüşülen katılımcıların kurdukları aile yapıları içerisinde çocuk sayısının fazla olması unsurunu teşkil ettiği değerlendirilmiştir. Ayrıca kadının yetiştirilişinden itibaren toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında etkin öğrenmeye zorunlu kılındığı, küçük yaşlardan itibaren ev işleri olarak adlandırılan işlerin sorumluluğunun altına girmek zorunda bırakıldığı bu sebeple de çalışma hayatında aktif rol oynayamadığı, hane odaklı ve dış dünyaya kapalı bir hayatı yaşamak zorunda bırakıldıkları, yetiştirilişinde de evin geçimini sağlaması gereken bireyin erkek birey olması öğretisi aşılandığı için de bu durumu kabul etmek zorunda bırakıldığı değerlendirilmiştir.

3.5.2.1.2.Ailenin Ekonomik Yapısı

Kadınların çoğu maddi durumlarının kötü olduğunu ve erken evlendirmelerinde ekonomik durumlarının etkili olduğunu söylemişlerdir.

“G1:Maddi durumumuz çok kötüydü. Evde o kadar boğaz vardı.”

“G14: Çok bir ekonomik durumumuz yoktu 4 kardeşlik biz babamın kazandığı yetmiyordu zaten bize.”

“G15: Fakirdik biz. Karnımız zor doyardı.”

Kadınların aile yapıları incelendiğinde ise kadınların veya kız çocuklarının evin geçimine katkı sağlayamayacakları inancının hâkim olduğu görülmektedir.

“G1: Eve para getirmiyordum. Çalışmam da istenmiyordu kız olduğum için. Sürekli evdeydim.”

“G16: Erkek kardeşim küçüktü çalışmıyordu. Biz zaten kız çocuğuyuz çalışamayız.”

“G4: Bir de tüm kardeşlerim kız olunca erkek yok evde çalışacak adam yok.”

Bu inanca rağmen kırsal kesimde çiftçilikle geçimlerini sağlayan ailelerde veya mevsimlik işçi olarak çalışan ailelerde kadınların az da olsa evin erkeklerine yardımcı olduğu görülmektedir.

“G7: Bazı yazlarda da çalışmaya babamla birlikte gittik. Tarlalarda çalışmışlığım da var.”

“G3: Teyzem burada bir kasapla birlikte yaşamaya başladı. Benden de çalışmamı eve destek olmamı istiyordu. Bende çalışmaya başladım.”

“G20: Tarlada falan çalışıp babama anneme yardım etmeye çalışıyorduk.”

Kadınların bazılarının anlattıklarından yola çıkarak özellikle kız çocuklarının ekonomik bir yük olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Sofradan bir tabağın aileden bir boğazın eksilmesi dahi bazı ailelerde erken yaşta kız çocuklarının evlendirilmesi konusunda teşvik edici bir unsur olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bunun en büyük sebebi ise geleneksel ataerkil aile yapısında kız çocuğunun evlenince mutlaka aileden ayrılacağı hiçbir şekilde ekonomik olarak aileye bir katkısının olamayacağı bu yüzden elbet bir gün evlenecek olan kız çocuğunun bir an önce evden ayrılmasının aileyi ekonomik olarak rahatlatacağı inancının yatıyor olduğu düşünülebilir.

“G1: Maddi durumumuz çok kötüydü. Evde o kadar boğaz vardı. Evde çok fazla insan olduğundan evden ayrılmamı istiyordu.”

“G15: Dedim ya kız çocukları 3 gün sonra gidecek gözüyle bakılırdı. O yüzden biz fazlalıktık. Bir an önce evlense de bir boğaz eksilse diye bakılırdı.”

“G16: Maddiyatımız pek yoktu. Erkek kardeşim küçüktü çalışmıyordu. Biz zaten kız çocuğuyuz çalışamayız. Babam son çare olarak bizleri evlendirmekte buldu. Nasıl olsa evlenecektik. Ne kadar erken, o kadar iyiydi.”

“G24: Maddi durumumuz kötüydü zaten. Birazda o yüzden biran önce evleneyim istediler.”

“G3: Maddi durumumuz iyi değildi. Bir de tüm kardeşlerim kız olunca erkek yok evde çalışacak adam yok. Haliyle erkenden bizden kurtulmak istediler.”

Tüm bunların yanında maddi durumları kötü olduğu için ve daha iyi bir hayat hayaliyle ekonomik durumu kendi ailesinden daha iyi olan bir aileye gelin olarak gitmeyi isteyen veya

babası ya da annesi tarafından kendisine iletilen bu kararı itiraz etmeden kabul eden kadınlara da rastlanmıştır.

“G11: Maddi durumumuz iyi değildi pek. Birazda ondan bıkmıştım ondan evlenmek istemiştim.”

“G2: Kocamın maddi durumu bizden iyi olunca o da beni evlenmeye itti aslında. Kocam da bana beni sevdiğini söyledi rahat ettireceğim seni dedi. Çocuktum kandım. Bir de tabi o zamanlar kıyafetlere lükse düşkünlüğüm vardı. Maddi olarak babamların evinde onları alma şansım yoktu.”

“G24: Bir gün abim geldi. Bir tanıdığı varmış seni ona verelim dedi. Maddi durumları da iyi deyince kabul ettim hemen. Kendim istedim evlenmeyi yani. Sırf baba evinden kurtulmak için.”

Görüşülen kadınlar arasında az da olsa başlık parası karşılığı evlendirilenlere de rastlanmıştır. Bu çalışma içinde oranları düşük olarak görülse bile kırsal kesimde hala bu uygulamanın devam ettiği ve erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının evliliklerinin arkasında da bu tarz uygulamaların olduğu bilinmektedir.

“G12: Sonradan öğrendim Şehmuz’dan dayak yerken bana söverken babamlar para da almış benim evlenmemden. Yani birazda paraya sattılar beni.”

“G8: 52 yaşında bir adamla evlendirildim. Parada almış karşılığında sanırım.”

Tüm bu anlatılanlara ve daha önceki söylemleri ile çelişse dahi kadınların çoğunluğu evlenme kararının alınmasında ekonomik durumlarının ilgisi olmadığını söylemişlerdir.

“G13: Maddi durumumuz kötü değildi çok çok iyi de değildi. Bir sıkıntı yaşamıyorduk. En azından ben öyle biliyorum. Zaten ben baskıdan kaçtım. Parayla ilgili değildi.”

“G9: Maddi durumumuz iyi değildi ama evlenmemin ilgisi yoktu onunla bize göre normal bir yaş olduğu için evlendim.”

“G17: Ekonomik durumu kötü değildi. Yani ben ve annem onlara yük olmuyorduk. Sadece beni korumak için olduğunu söyledi.”

“G3: Maddi durumumuz çok iyi değildi ama çok kötü de değildi. Beni evlatlık alan ailemle yaşarken iyiydi durumumuz. Sonra öz babamın evine dönünce teyzemlerle yaşarken kötüleşti. Maddi durumun evlenmemle ilgisi yok bence.”

Ailelerin bir parçası olan çocuklarını erken yaşta evlendirilmelerinin tek nedeni ekonomik güçlükler değildir. Aynı zamanda ekonomik durumu iyi olan ailelerde de çocuk yaşta yapılan evlilikler görülmektedir. Buna rağmen her ne kadar yapılan araştırma sırasında bir kısım katılımcıların ekonomik hayata katkı sağlamadıkları ve ailelerinde ekonomik külfet olarak görüldüğü ifade edilirken evliliğin sebebinin ekonomik olmadığı görüşü belirtilmiş de olsa araştırma bütünü içerisinde daha önce bahsettiğimiz üzere erken yaşta evlilikler yoksul

ailelerde daha sık görüldüğü görüşü de mevcuttur. Bu durumda erken evlilikler için ailelerin ekonomik durumlarının da etken olduğu değerlendirilmesini yapmak yanlış olmaz.

3.5.2.1.3.Ailenin Eğitim Durumu

Kadınların eğitim hayatı ile ilgili bilgiler alınırken bazı kadınlar görüşmelerinde kız çocuklarının eğitim almasının ailelerine göre uygun olmaması nedeniyle eğitim hayatlarına son verildiğini belirtmişlerdir. Kadınların eğitim hayatlarının yarıda kesilmesinin, evlilik sebebiyle değil toplumda yer alan kız çocukları okumaz inancından kaynaklı olduğu görülmektedir.

“G1: Yaşadığımız yerde lise yoktu. Başka bir yerde okursam dedikodu olacağını düşündüler.”

“G10: Okula gitmek çok önemli değildi bizde bir kız için. Devletin zorunlu tuttuğu süreyi okutup beni de okuldan aldılar zaten.”

“G14: İlçede kızını okutana demedik laf bırakmıyorlardı bizimkiler de el âlemin lafindan korkup beni okutmadı.”

“G15: Bizde adet olduğundan erkek okuma yazma öğrenene kadar okur kız hiç okumazdı. Köyde okul yoktu. Okula gidecek olan 2km yol yürüyüp giderdi. Zaten kızların o yolu gidip gelmeleri uygun da görülmezdi kimse de götürelim başlarında olalım diye değer vermezdi.”

“G19: Bütün kızlar okuyorduk. Ama babam ve abimler okumamızı istemiyorlardı. Yengemleri örnek gösteriyorlardı. İlkokul mezunuydu ikisi de. Okuyup ne yapacaksın? Zaten her halükarda evinde oturup evinin işini yapacaksın çocuklarına annelik yapacaksın diyorlardı.”

Bunun yanında evde annenin yardımcısı ya da bakıcısı rolünü üstlenmek zorunda kalarak eğitimi yarıda kesilen kadınlara da rastlanmıştır.

“G4: Ortaokuldan sonra okutmadılar. Evde anneme bakmam yardım etmem gerekiyormuş.”

“G6: Ben İlkokulu bitirdim ortaokul 1’deyken annem biraz hastalandı benim okulu bırakmam gerekti. Annem iyileşti ama sonra ben okula dönemedim”

Kadınların ailelerinde erkek ve kız çocuklarının farklı eğitim seviyelerine sahip oldukları görülmüştür. Erkek çocukların asgari düzeyde eğitim almalarına izin verilip olanak sağlanırken kız çocuklarında ise eğitim almalarına ihtiyaç duyulmadığı, ailenin zaten az olan gelirini sadece erkek çocuğun eğitimine harcadığı görülmüştür.

“G17: Abim lise mezunuydu. Abim okumuştur aslında ama bence beyin olarak düşünce olarak geriye kafası.”

“G22: Oooo erkek olsam el üstünde tutulurdum. İstedğim okula giderdim, istediğim gibi yaşardım kimse bana karışamazdı.”

Kadınların bazılarının ise eğitime devam etmek istediği ve başarılı öğrenciler oldukları ama yine de aileleri tarafından okuldan alınarak başarılı olan eğitim hayatlarının sonlandırıldığı görülmüştür.

“G19: Bütün kızlar okuyorduk. Ama babam ve abimler okumamızı istemiyorlardı. Yengemleri örnek gösteriyorlardı. İlkokul mezunuydu ikisi de. Okuyup ne yapacaksın? Zaten her halükarda evinde oturup evinin işini yapacaksın çocuklarına annelik yapacaksın diyorlardı. Farklıydı benim ailem diğer okul arkadaşlarımmın ailelerinden. Diğer aileler hep kızlarını okutmak istiyorlardı. Hatta başka şehire üniversiteye tek başına kızlarını gönderenler bile vardı etrafta. Ama sesimi çıkaramıyordum ki. Bir umut belki beni okutmaya devam ederler diyordum. Derslerim çok iyiydi. Öğretmenlerim beni çok severdi. Takdir alırdım hep. Öğretmen olmak istiyordum bende.”

Kadınlara ailelerinin eğitim durumlarının evlilik kararı alınmasında onlara göre bir etkisinin olup olmadığı sorulduğunda ise birçoğu anne ve babalarının eğitimsizliklerinin hayatlarını etkilediğini ifade etmişlerdir.

“G12: Annem okuma yazma bilmezdi babam da okuma yazma biliyordu ama okumamıştı. Cahillerdi. Görmemişlerdi. Kızlarını satmak onlara göre normaldi.”

“G13: Annem ilkokul babam ortaokul mezunuydu. Babam dışarıya karşı kendini olduğundan daha eğitilmiş gösterirdi. Ama cehaleti içine işlemiş bir kere evde hepimize yapmadığını bırakmazdı. O yüzden evet eğitimsiz olmalarının cahil olmalarının bizi de böyle büyütmelerinin kaçmam da evlenmem de çok fazla etkisi var.”

“G2: Eğitimin etkisi vardı tabi. Azıcık eğitilmiş olsalardı bana eziyet etmezlerdi. Bende evlenmeyi kurtuluş görmezdim.”

“G22: Ailemin eğitim düzeyinin etkisi vardı ailem bilinçli değildi. Ama yine de babam cahil bir insan değildi. Bize gelince bir şey yapmazdı ama başkalarına gelince yardım ederdi. Benim durumumda biri olsa hemen ona iş bulur yerleştirirdi. Bize yapmadı ama. Babam mesela çevresinde doktorların bile önünde ceket iliklediği saygı duyulan sözü geçen biriydi.”

“G24: Küçük abilerim değilde en büyük abim. O çok cahildi ilkokulu bile zor bitirmişti. Kafası bir şeye basmazdı. Ancak horozlanırdı işte. Annem okuma yazma bilmezdi babamla. Bunların okumamışlıkları cahillikleri hep ilgili bunlar.”

“G1: Annem okuma yazma bilmez babam okuma yazma bilir ama ilkokulu bitirmemiş. Abimler falan hep ortaokul mezunu yengemler ilkokulu zor bitirmişler. Yani hepsi eğitimsiz hepsi cahil hepsinin kafa aynı. Büyükşehir gelmişler ama kafalar hep memleket. Bu cahillikleri beni de yaktı erkenden evlendirildim.”

Kadınlar arasından çocuk yaşta yapılan evliliklerinin ailelerin eğitim seviyeleri ile ilgili olmadığı düşünülenler bulunmaktadır. Bu kadınların büyük çoğunluğunda evlilik kararını alan kişi ağabey olarak görülmekte ve onun eğitim seviyesinin yüksek olduğu söylenmektedir.

“G10: Beni evlendiren abimler zaten onlarda okumuştı. O yüzden eğitimle ilgisi yok.”

“G15: Annemde babamda okuma yazma bilmezdi benim. Cahillerdi ama herkes öyleydi zaten okumuşu da aynıydı. Evlendirilmemle alakalı değildi.”

“G21: Annem babam okuma yazma bilmezdi. Ama hani cahil diyemem onlar için. Bizim geleneklerimiz böyleydi. Şimdi batsın böyle gelenek diyorum ama işte ne bileyim o zaman bunları düşünemiyordum.”

Çalışmamız başlangıcında kadınlara uygulanan Bireysel Katılımcı Görüşme Formu’nda yer alan sorulardan olan ailenin ve katılımcının eğitim seviyelerine de değerlendirmeye katarak sonuçları incelendiğimizde anne babanın ve katılımcıların eğitim seviyelerinin düşük olduğu görülmektedir. Her ne kadar yapılan görüşme sırasında bazı kadınların beyanları arasında erken yaşta gerçekleşen evlilik kararları sürecinde ailelerin eğitim düzeylerinin etkisi olmadığı görüşü bulunsa da birçok kadın tarafından ailelerinin eğitimsizliği nedeniyle hayatlarının etkilendiği ve evlilik kararı alınırken bir etkende buydu görüşüne rastlanılması nedeniyle erken yaşta gerçekleştirilen evliliklerden bir kısmına ailelerin eğitim seviyelerinin etken olabileceği görüşü ortaya çıkabilmektedir.

3.5.2.1.4.Dini İnanış

Kadınların birçoğu erken evlilik kararının alınmasında dini inançlarının etkisinin olmadığı söylemişlerdir. Dini inanç yerine gelenek ve göreneklerin etkisinin daha çok olduğunu belirtmişlerdir.

“G1: Yok, abla dini inançla ilgisi yok. Bizim dinimizde eziyet yok. Analar, kadınlar kutsal bizde. Bana yapılanlar çok başka bir şey.”

“G15: Yok kızım Müslümanlığa sığmaz bana yaptıkları. İnançla dinle falan ilgisi yok. Öyle görmüşler adet öyleydi ondan.”

“G21: Yok dinle ilgisi yok. Yani mesela batıda ben geldim gördüm sordum burada böyle bir olay yok. Benim evlendirilmem işte o tarafın gelenekleri.”

“G11: Dini inancın ilgisi yoktu. Sözde Müslüman hep bunlar. Gerçekten Müslüman olsalar böyle yapmazlardı. Cehalet tamamen.”

Dini inancın ise etkisinin olduğunu söyleyen kadınlar da bulunmaktadır. Fakat anlatılanlardan yola çıkılarak dini inançtan çok kişilerin inanışları yorumlayış farklılığından kaynaklı olduğunu söylemek de mümkündür.

“G20: Valla inançlı olmaları ile ilgisi var. Sözde inançlıydı ama bizimkiler. Gerçek inançlı olsalar çocukları arasında ayırım yapmazlardı. Sırf para için kızlarını satmazlardı. İmamdır o Allah’ın adamıdır

seni el üstünde tutar derdi annem. Gördük işte o inançlı adamın halini. Bir de sanki doğruymuş gibi imam nikâhlı verdiler. Sanki gerçekten günah temizler gibi. Sonradan öğrendim burada sığınmada kalırken resmi nikâh olmadan dini nikâh olmazmış suçmuş. Gerçekten inançlı olan adam böyle suç olan bir şeyi sırf kendi affedersin uçkuru için böyle kendine göre evirip çevirir miydi? Yapmazdı bence.”

“G24: Evden çıkarmamaları baskı yapmalarına falan hep sessiz kalmamı söylerdi annem dinimiz böyle emreder kadın erkeğe saygılı olacak ne yaparsa yapsın derdi. Bilmiyorum doğru mu ama hep ondan sustum ben abimlere. Ondan alakası var bence.”

“G3: Dini inançla ilgisi var abla. Çünkü bize söylenen kadın namuslu olacak erkek ne yaparsa yapsın dinen caiz. O yüzden ben kurban edildim. Benim namusum lafta temizlendi evlendim diye. Dinde evlenince sanki her şey temizleniyor.”

“G8: Din ile ilgisi var. Çünkü beni dini nikâhla verdiler. Kuma yaptılar başka birine. Dini olarak doğru olduğunu düşünüyorlardı.”

“G16: Dinle ilgi var tabi. Dine göre kadın hep erkeğin sözünü dinlemeli, namus kadında bak mesela erkek ne yaparsa yapsın bir şey olmuyor. Biz hep böyle dışlanıyoruz. Hep dini nikâh kıyıyorlar mesela bizi erken erken evlendirip. Dinde var demek ki doğru demek ki dine göre bizim bu yaşadıklarımız.”

Kadınların birçoğunun ise dini inanç etkisinden bahsederken namus kavramına atıfta bulundukları ve namusun sadece kadınlarda bulunduğu düşüncesine sahip olunmasını dinle ilişkilendirdikleri görülmektedir.

“G10: Hani sanki ben annemle kalsam kötü olacaktım öyle düşündüler. Ama sanki başka bir adamın ikinci karısı olunca kötü olmayacaktım. İmamın nikâhı her şeyi temizliyor sanki.”

“G16: Namus kadında bak mesela erkek ne yaparsa yapsın bir şey olmuyor. Biz hep böyle dışlanıyoruz.”

“G3: Çünkü bize söylenen kadın namuslu olacak erkek ne yaparsa yapsın dinen caiz. O yüzden ben kurban edildim. Benim namusum lafta temizlendi evlendim diye.”

Kadınlardan bazılarının dini inanç etkisi konusunda kararsız kaldıkları görülmüştür. Onlara öğretilen inanışlarla dışarıda gördükleri ve başkalarının görüşleri arasında kaldıkları ve bu yüzden emin olamadıkları cevaplarından anlaşılmaktadır.

“G13: Kız çocuğu okumak zorunda değildi erkeğe hizmet etmeliydi bu dinimizde de böyle derdi. Ona göre din böyle bir şeydi ama dinimizde böyle bir şey yok yani olamaz.”

“G18: Dinle ilgisi var mı bilmiyorum? Dinde bu var mı onu bile bilmiyorum. Yani insan tecavüzcüsüyle neden evlendirilir. Babam dinimiz böyle emreder dedi namusunu ancak böyle temizlersin yoksa cehennemlik olursun dedi ama bence onun derdi daha çok etraftan gelecek laf sözdü. Dini bahane olarak kullandı.”

“G24: Evden çıkarmamaları baskı yapmalarına falan hep sessiz kalmamı söylerdi annem dinimiz böyle emreder kadın erkeğe saygılı olacak ne yaparsa yapsın derdi. Bilmiyorum doğru mu ama hep ondan sustum ben abimlere.”

Kadınların cevapları değerlendirildiğinde inanç sisteminin erken evliliklerine neden olduğu düşüncesi çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Görüşmeler sonucunda ortaya çıkan durum söz konusu evliliklerin erken yaşta gerçekleştirilmesi nedeniyle resmi nikâh yapılamayacağı, bu nedenle de söz konusu evliliklere meşruiyet kazandırabilmek adına dini nikâh kısıldığı, Bireysel Görüşme Formu 'nda kadınlara sayısal veri sağlamak amacıyla nikâh türleri sorulması ile de 24 görüşmeciden 12'sinin 16 yaşından önce evlenmeleri ve hatta bazılarının ikinci eş olarak evlendirilmeleri nedeniyle dini nikâhlı olarak evlendirildikleri görülmüş ve ailelerin inanışları gereği değil kültürel ve yaşantısal etkiler nedeniyle aldıkları erken evlilik kararına meşruiyet kazandırmak adına dini değerleri kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

3.5.2.1.5. Toplumun Kadına Bakışı

Görüşmeye katılan kadınların evlilik öncesi aile hayatlarında ki rollerinin kadının toplumsal cinsiyet rolleri ile örtüştüğü görülmektedir.

“G15: Erkekler de erken evlenir ama bu kadar değil. Onlar daha fazla değer görürler onlar eve para getirebilir çünkü anasına babasına bakabilir sonra kız çocuğu elkızı gibi büyür. Başkasının evine gidecek bize bir faydası olmayacak diye bakılır. Korkulur bir de kız çocuğu olunca laf söz olur diye. Ondan hemen evlendirmek isterler.”

“G17: Onlara mesela sen erkeksin okumana gerek yok demedi kimse. Nasıl olsa karının eline bakacaksın demediler. Ama bana öyle dediler. Hani sanki onlara göre kız çocukları erkeklerin emrine amade kukla gibi bir şeydi.”

“G19: Kadın olmak onlara göre köle olmak. Kadın düşünemez kadın okuyamaz kadın istediğini yapamaz kadın erkeğe bağımlıdır. Hep böyle. O yüzden okumaya devam etmek ister misin demezler alırlar okuldan ya da evlenmek ister misin demezler sana sormadan verirler seni. Kadın düşünemez isteyemez çünkü ne haddine.”

“G20: Annem babamlar için kız çocuğu değersizdi. Oğulları baş tacıydı bizim kapının önüne bağladıkları it kadar değerimiz yoktu. Babam hep kız evlatların ailelere yük olduğunu söylerdi. Zaten evden uçup gidecek kız çocukları için boşa masraf yapıldığını söylerdi. Ama oğulları öyle mi? Yerlere göklere sığdıramazdı onu. Annem de öyleydi. Biz evin işine koşup ona yardım ederdik. Ama yine de oğlu başkaydı onun için. Niye? Biz gidecektik o kalacaktı çünkü. Yaşlandıklarında onlara biz değil oğulları gelinleri bakacaktı öyle derlerdi.”

“G21: Valla erkek hep kadına göre daha üsttedir bizde. Çünkü evi o geçindirir çocuğuna çocuğuna o ekmek verir. Yani biz kadınlar sadece evden sorumluyuz. Evin dışı erkekte hep. Baba evinde de kız misafirdir. Elbet gidecektir elin evine. Zaten o yüzden kız çocuklarından bu kadar kolay vazgeçilir.”

“G3: Evde ki görevim ev işlerinde yardım etmektir teyzeme bir de kardeşlerime bakmak. Çalışıyordum akşam eve gelince ev işi yapıyordum. Teyzemin sevgili pek bir şey yapmazdı. Akşam eve gelir yemek

yer oturur yatar. Yani erkek olsam tabi bunları yaşamazdım. Öncelikle evlilik dışı ilişki yaşadım diye evlendirmezlerdi beni. Hatta herkesi gözünde aslan kaplan olurdum. Kadının ki namus erkeğin ki değil bizde. Erkeklerle aynı değiliz yani. Babam mesela. Ona hiçbir şey olmadı. O kadar kötülük yapmasına rağmen. Olan biz kadınlara anneme bana teyzeme oldu.”

Kadınların hepsi toplumun kadına karşı bakışının evlilik kararının alınmasında önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir. Hatta cevaplarından da anlaşılacağı üzere toplumun kadına karşı bakışının tek etken olduğunu düşündükleri açıkça görülmektedir.

“G1: Var olmaz olur mu? Kadın köle bizde. Kadın evlat değil ki yük sadece. Kadının namusundan herkes sorumlu ama iş erkeğe gelince değişiyor. Onlar ne yapsa affediliyor. Bizim gözümüzün yaşına bakılmıyor. Ailenin tüm yükü kadın üzerinde ama gören yok.”

“G10: Kadın olmamla ilgisi var mı var abla. Erkek kuma gördün mü sen yok ama kadınlar hep veriliyor böyle onlara sorulmuyor bile. Erkekler öyle mi diledikleri ile evleniyorlar geziyorlar tozuyorlar. Ama kadın olunca her şey yasak her şey günah.”

“G12: Kadın olmamla ilgisi var tabi. Erkek olsam bu kadar kolay gözden çıkarılmazdım ki. Yük olarak görülmezdim. Evin içinde dışında köle yerine konmazdım. Dayak yemezdim. Hepsi kadın olduğum için hepsi kadınlara bu hayatları layık görenler yüzünden.”

“G13: Kadın olmamla ilgisi var tabi. Kız çocuğuyum diye okutulmadım. Hep ev işi yaptırıldım. Yapmadığımda dayak yedim. Annem hep kadınsan sesini çıkarmayacakmış kocadır babadır sever de döverde derdi. Kadın olmak böyle bir şey değil sonradan öğrendim ama o zamanlar böyle yaşamaya mecburuz diye düşünüyordum.”

“G14: Valla kadın olduğum içindi bence. Kadın olduğum için okutulmadım. Kadın olduğum için evin içine hapsedildim kadın olduğum için bana koydukları bir kap yemeği fazla gördüler. Kadın olmak sanki köle olmak demek. Aslında şimdi bakınca çektiğim her şey bu yüzden.”

“G15: Kadın olduğum içindi. Erkekler de erken evlenir ama bu kadar değil. Onlar daha fazla değer görürler onlar eve para getirebilir çünkü anasına babasına bakabilir sonra kız çocuğu elkızı gibi büyür. Başkasının evine gidecek bize bir faydası olmayacak diye bakılır. Korkulur bir de kız çocuğu olunca laf söz olur diye. Ondan hemen evlendirmek isterler. İkinci evlendirmek için de o yüzden acele ettiler zaten.”

“G17: Kadın olmamla ilgisi var. Çünkü kendileri için böyle bir hayatı seçmediler kendi seçtikleri insanlarla evlendiler. Eve kapatılmadılar. Onlara mesela sen erkeksin okumana gerek yok demedi kimse. Nasıl olsa karının eline bakacaksın demediler. Ama bana öyle dediler. Hani sanki onlara göre kız çocukları erkeklerin emrine amade kukla gibi bir şeydi.”

“G23: Yani kadınlıkla ilgisi var. Erkeklerin işte ancak bize gücü yetiyor. Dışarıda kimseye bir şey diyemiyorlar eve gelince aslan kesiliyorlar. Kız çocuklarını korumanın çaresini başka bir erkekle evlendirmekle buluyorlar. Yanlış hep bunlar ama durum böyle.”

“G7: Kadın bakış açısı toplumun ne bilmiyorum ama kadın olmamla ilgisi vardı evet. Bizim oralarda kadın eşya gibi bir şey. Alınıp satılabilir yani normal bu. Yeri gelir kölesi olur erkeğin yeri gelir hizmetçisi olur ama isyan edemez. Ederse ya öldürülür ya eziyet çektirilir benim gibi. Töre dedikleri şeylerde zaten

hep bunlar. Namus kimde kadında, namus kirlenirse nasıl kapatılır yine kadınla. Yani var ilgisi evet kadın olmamla.”

İstismarcısıyla evlendirilen katılımcının söyledikleri ise tüm konuyu özetler nitelikte karşımıza çıkmaktadır.

“G18: Baştan sona zaten kadın olduğum için bunlar geldi başıma. Düşünsenize sizin bedeninize zorla sahip olunuyor ve bu elde etmek, kendisinin olmamı sağlamak olarak görülüyor. Bir kadının hayatını karartmak bu kadar kolay işte. Siz kadınsanız sizin namusunuz var sadece. Kimse bana bunları yaparı ayıplamadı kimse ona bir şey söylemedi. Namusu kirlenen ben oldum sadece. Hayatı karartılan ben oldum. Benim günahıma girildi ama ben günahkâr oldum.”

Erken yaşta evliliklerin sebepleri toplumsal cinsiyet örüntüleri bağlamında analiz edildiğinde hepsinin toplumun erkek ve kadın bireylere uygun gördüğü farklı rollerle örtüştüğü görülmektedir. Erken yaşta evliliklerin sebepleri olarak gösterilen maddelerin hepsini toplumsal cinsiyet rolleri ana başlığı altında toplamak mümkündür. Bu sebeple katılımcıların evlilik öncesi yaşantıları toplumsal cinsiyet rollerine göre değerlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır. Ayrıca katılımcılar içerisinde yaşadıkları toplumu ve toplumun kanaatlerini, ailelerinin o kanaatler neticesinde hayatlarını şekillendirmelerini kendileri üzerinde gerçekleşen erken evliliklerde sorumlu tuttıkları görülmüştür. Bu soruya verilen görüşmeler değerlendirildiğinde yaşanan çevrenin ve çevrenin aileler üzerinde oluşan etkisinin ailelerin yaşayışlarını ve karar alış sürelerini etkilediği çıkarımı yapılabilmektedir.

3.5.2.2.Evlilik Hikâyeleri ve Katılımcılara Göre Erken Yaşta Yaptıkları Evliliğin Asıl Sebepleri

Görüşmeye katılan kadınların çoğu evlilik kararını ataerkil aile sisteminde evin reisi olarak görülen babalarının ve/veya ağabeylerinin aldıklarını söylemişlerdir. Kadınların bazıları benzer evlilik hikâyelerine sahiplerdir. Bu kadınlar görücü usulü ile ve babalarının ve/veya ağabeylerinin uygun gördüğü kişiler ile evlendirildiklerini belirtmişlerdir.

“G15: Beni 13 yaşında babam evlendirdi. Kaderimin gülmeyeceği o zamandan belli kocam daha evliliğin ikinci ayında kazada öldü. 13 yaşında hem evlendim hem dul kaldım. Tekrar babamın evine döndüm 14 ümde dul bir kadın olarak yeniden evlendim.”

“G17: Evlilik kararını abim verdi. Ben 16 yaşındayken artık evlenmem gerektiğini, yoksa beni koruyamayacağını söyledi. Ben istemediğimi söylesem de sözümün değeri olmadı birkaç hafta geçmeden kendine göre çok temiz düzgün bir adayda bulmuştu bana. Ağlasam da sızlasam da ne olursa olsun

vazgeçmedi. Beni korumak için benden vazgeçti. Her şey çok hızlı oldu ne olduğunu bile anlamadan evli bir kadın olmuştum.”

“G22: 16 yaşındaydım ben kendim istemedim görücü usulü oldu. Babam kendisi istedi. Hatta zorla verdi beni. Hatta babamın lafı şu oldu evden mi kaçacaksın? Ben istemiyorum ya kaçma olayın falan olmadı hiç daha önce evden mi kaçacaksın dedi bana buna rağmen. Suç bastırmak adına söyledi bunları. Hani bizde namus için hem ölünür hem öldürülür. Öldürürüz seni birisi var da kabul etmiyorsan dediler. Hala da o zihniyetler. O şekilde bastırılarak evlendirildim.”

“G4: Okuldan bir de mahalleden birkaç arkadaşım vardı. Onların yanına gittim bir gün izin almadan. Kız erkek oturduk beraber. Abimin arkadaşları görmüş sözde her gün erkeklerle geziyordum. Abim bunları duyup eve gelince beni dövdü. Arkadaşlarıyla da kavga etmiş öncesinde. Babama evlenmem gerektiğini tanıdığı biri olduğunu eğer evlenmezsem ailemin adını çıkaracağımı söyledi. Babam da kabul etti. Ne olduğunu anlamadan 15 yaşındayken evlendirildim.”

Kadınlardan bazıları ise toplumun kanayan bir yarası olan ve bu devirde uygulaması hala devam eden halk arasında kuma olarak geçen evlilik ile evlendirilmişlerdir.

“G10: Babam ölünce abimler yengemler toplandı. Anneme sırayla bakabileceklerini, benim de evlilik yaşımın geldiğini söyleyip beni Mehmet isminde biriyle evlendirdiler. Kararı alırken bana sormadılar zaten Mehmet’i de sonradan görüp tanıdım. Yaşı 30’un üstündeydi bir karısı vardı. Ama çocuğu olmuyormuş evlenmek istiyormuş. İmam nikâhı kıyıldı. Kuma olarak Mehmet’e verdiler beni.”

“G20: Bizim köyün bir imamı vardı. Varsan baksan namazında niyazında temiz bir adam. Evliydi bir de çocukları falan vardı ben yaşlarda. Ama bakışları bakış değildi bana. Bize gelirdi arda oturmaya falan. Çıkmak istemezdim karşısına. Ne bileyim rahatsız olurum işte. O gelişlerinde gidişlerinde ne amacı olduğunu sonradan öğrendim. Meğerse beni istiyormuş kuma olarak. Babam da tabii atladı hemen. Verdi beni adama. Ben 16 yaşındaydım evlendiğimde kocam ise 40 yaşındaydı. Babamla aynı yaşıydı nerdeyse. Şimdi 40 yaş çok fazla gibi görünmüyor ama o zaman ben daha çocuğum bana sanki dede gibi geliyordu. Kızı benim arkadaşımdı. Sen düşün artık gerisini. Parası da vardı. Babamlara yardım ederim size diye diye aldı beni. Zorla evlendirdiler o adamla beni. Dini nikâh kıyıldı sadece. Zaten resmi nikâhlı bir karısı vardı.”

“G8: 2-3 ay geçti geçmedi babam elde olan tüm parayı bitirdi. Para lazımdı. Ben ona yükttüm yeniden evlenmek istiyordu. 52 yaşında bir adamla evlendirildim. Parada almış karşılığında sanırım. İkinci karısı olarak yaşadıkları eve gittim. İmam nikâhıyla evliydim artık. Kumalık varmış kaderimizde.”

Bunun yanında Türkiye’nin doğu bölgelerinde hala uygulanması devam eden ve berdel olarak adlandırılan evlenme türü ile evlendirilen görüşmecilere rastlanmıştır.

“G21: Abim bir kızı sevmiş bizim köyden. Ailesi fakirdi kızın. Yani biz göre kötüydü durumları o yüzden ailem istemedi pek kızı. Kızın ailesi istemişti herhalde sonuçta zengin aile neden istemesinler. Ama bizimkiler istemeyince abim kızı kaçırmış. Eve de getiremedi tabi. Mardin’e kaçırmış bir arkadaşının yanına. Sonra ailesi bizim eve geldi. Kavga falan oldu. Aile büyükleri araya girince konuştular aralarında. Berdel yapılmasına karar verilmiş. En büyük kız çocukta bendim ondan beni verdiler yengemin ailesine.

İkimize düğün yapıldı hem abimlere hem bana. Dini nikâh kıydılar ilk sonradan resmi nikâh yaptılar. Ben Diğer ailenin evine gittim. Yengem bizim eve yerleşti.”

“G7: Ben 13 yaşındayken abim Mustafa evlenmek istediği kızla birlikte kaçarak eve geldiler. Babam abimi sakladı hemen imam nikâhı kıydı. Kızın ailesiyle aramızda kan davası başlayacaktı. Araya köyün büyükleri girip köy meclisinde karar vermişler benim o aileye gelin olmama gerekiyormuş. 30 yaşında 2 çocuğu olan karısı ölmüş bir adam ile beni evlendirdiler.”

Kendi rızasıyla erken evlilik yapan kadınlara da rastlanmıştır. Fakat evlenme kararlarının arka planında yine aileden gördükleri baskıların ve huzursuz ev ortamından kaçmak istemelerinin etkisinin fazla olduğu görülmüştür.

“G11: Evliliği ben istedim. 17 yaşındaydım. Fabrikada çalışan Ali Rıza vardı mahalleden onunla görüşüyordum. Ben evlenmek istedim. Bizimkiler de kendi evi olsun deyip beni verdiler. Resmi nikâh bile yapıldı. Niye evlendin dersin evden ailemden kaçmak istedim. Kendi evim aile hayatım olsun istedim. Zaten kavga gürültüden bıkmıştım. Bir karar verip evlendim.”

“G13: Evde yıllarca hizmetçi gibi çalışırken küfür hakaret duymaktan sıkıldım, bıktım. Evlenmek istedim kaçtım 17 yaşında kaçarak evlendim. Ailem önce küstü polise şikâyet ederiz diye tehdit falan etti ama Yüksel’in ailesi araya girdi. Resmi olarak evlendim. Kocaeli’ne göç ettik o tarihten sonra ailemi 3-5 kere ya gördüm ya görmedim. Bu şekilde evlilik hayatına girdim.”

“G2: Evlendiğimde 16 yaşındaydım. Teyzemin oğluydu, sevdim kaçtım. Kaçtım çünkü babamlar pek istemiyordu onunla evlenmemi. Zaman olarak tabi o zamanlar 16 17 yaşında evlenmek normal. O zamanlar tabi genciz, gözümüzü açıp gördüğümüzü doğru biliyoruz. Ayrıca evde rahat değildim. Çok baskı vardı. Babam da anneme şiddet uygulardı zaten. Bende o evde kalmak istemedim. Kocam da bana beni sevdiğini söyledi rahat ettireceğim seni dedi. Çocuktum kandım. Bir de tabi o zamanlar kıyafetlere lükse düşkünlüğüm vardı. Maddi olarak babamların evinde onları alma şansım yoktu. Sana her şeyi alacağım dedi. Almadı tabi bir de baba evini bile arattı bana.”

Tüm bunların yanında evlilik dışı yaşadıkları ilişkiler sebebiyle evlendirilen kadınlara da rastlanmıştır. Daha önce bahsedildiği gibi aileden fiziksel olarak olmasa bile duygusal istismara uğrayan ihmal edilen çocukların dışarıda sevgi arayışları bulunmakta ve bu sebeple erken yaşta sevildikleri hissiyle beraber erken yaşlarda cinsel davranış sergileyebilmektedirler.

“G3: Kimsemin olmadığı bir şehirde aileye en yakın diyebileceğim insanlarla yaşadım. Bende arkadaşlarım olsun istedim. Teyzemin sevgilisinin kasap dükkânında bir çocuk çalışıyordu. Onunla ilk arkadaş olduk sonra sevgili olduk. Birkaç kez de ilişki yaşadık. Bunlar sonucunda hamile kaldım. Teyzem öğrendi bunu. Evlenmemizi istedi. Bende sevdiğimi sandığım için tamam dedim.”

“G5: Sevgi görmemişim ömrümde bir çocuk bana yaklaştı seviyorum dedi bende kandım. İkna etti beraber olduk. Olan olmuş o gün hamile kalmışım niye yaptım ne oldu bende bilmiyorum. Çocukluk işte kaç ay sonra anladım. Önce ablama anlattım. Aldırmaya çalıştık ama zamanı geçmiş olmadı ablam

anneme söyledi. Annem hastalandı. Annemin hastalığını bahane edip eve gittim. Annem ağlıyor. Babam işkillendi sorgulamaya başladı. En son ne olacaksa olsun dedim anlattım. 1 hafta ne orospuluğum kaldı ne kahpeliğim kaldı. Apar topar tanıdık 40 yaşında bir adamla evlendirildim. Önce imam nikâhı sonra resmi nikâhla.”

Ayrıca kadınlar arasında bir kişi olmasına rağmen araştırmalardan ve bunun yanında son zamanlarda duyduklarımızdan yola çıkarak yaygın olduğuna inanılan istismarcısıyla evlenme vakasına rastlanmıştır.

“G18: Bir gün ayı zamanda komşum olan sınıf arkadaşımın yanına gittim. Oturuyorduk beraber. Annesi babası evde yoktu. Abisi vardı onunda bir tane. Benden hoşlanıyordu, arkadaşlık teklif ediyordu ama ben kabul etmiyordum. İstemiyordum hayatımda kimseyi. Arkadaşımın bir sevgilisi vardı. Kafeye çağırdı onu otururken biz evde. Ben sen git, ben evde seni beklerim dedim. O gitti. Ben evde yalnızken abisi geldi. Günahına girmeyeyim ama sanırım kız arkadaşında beni evde onunla yalnız bırakmak için gitti. Abisi eve gelince benimle konuşmaya çalıştı. Ben rahatsız oldum, gitmek istedim. Ama beni durdurdu. Üstüme yürüdü. Sen beni istemiyorsun ama ben seni benim yapmanın yolunu biliyorum dedi. O gün tecavüz etti bana. Sonrasında ailene söylerim evlendirirler seni benimle diye tehdit etti. Çocuktum, şikâyet etmek aklıma gelmedi hiç. Babamdan da korkuyordum. Bu bir süre böyle devam etti. Sonra hamile kaldım. Hamile kalınca mecbur aileme söyledim. Onlarda beni evlendirdi.”

Kadınlara göre evlilik kararının alınmasında ki en önemli etken gelenek ve görenekler olarak ortaya çıkmaktadır. Kadınların çoğu gelenekler, toplumun baskısı değişse erken yaşta evlilik kararı alınmayacağını söylemişlerdir.

“G19: Çevre değişseydi evlenmezdim. Dedim ya arkadaşların hep aileleri kızlarını okutuyorlardı. Evlendirmenin konusu bile geçmiyordu. Ama benim ailem onları hep yerdı. Kızları kötü yola düşecek dediler. Ben şimdi bakıyorum. Birkaç tanesiyle karşılaştım bile. Hepsi okumuş avukat olan var öğretmen olan var. Hepsi mutlu. Ama benimkiler bunları kulaklarını tıkadı. Hep kendi hemşerilerimizle konuştular görüştüler. Aynı memlekette nasılsalar öyle devam ettiler.”

“G21: Bilmiyorum ki ne değişseydi evlenmezdim. Adetler değişseydi evlenmezdim. Babamlar yengemi istememiş olmasa abim kızı kaçırmamış olsa evlenmezdim. Benim de başımı yaktılar. Ama yine de fazla durmazdım belki 17 ime kalmadan yine evlendirilirdim ama en azından dengim biriyle olurdu.”

“G15: O zamanlarda benim evlenmemem için herhâlde dünyanın baştan değişmesi gerekirdi çünkü bizim oralarda 15 yaşında kız evde kalmış görülür ayıplanırdı. Benim elimde olan bir şey değildi.”

Bazı kadınlar ise seçim şansları olsaydı erken yaşta evlilik kararını almayacaklarını belirtmişlerdir.

“G6: Hayattan öğrendiğim bir şey var. İnsanların önüne hep yollar çıkıyor. Kader işte gittiğin yolu kendin seçemiyorsun. Benim gibiysen eğer benim için bu evlilik yolunu seçenler bana bu hayatı uygun görenler seçimi bana verse ya da beni daha çok düşünse her şey değişirdi bence.”

Kadınların bazıları gelenekleri ve inanışları kişilerin değiştiremeyeceğini söylemişler ve ne olursa olsun erken evlilik kararının sadece bir iki yaş erken alınabileceğini belirtmişlerdir.

“G9: Bu karar o kültür ve inancımız doğrultusunda alınan bir karar. Bizim oralara dönsem aynı yaşta belki daha erken yaşta yine evlenirim. Sadece kişi farklı olurdu. Bazı şeyleri kişiler değiştiremez.”

Ayrıca kadın olmalarının ve toplumun kadına bakış açısının da evlilik kararında etkili olduğunu düşünenler bulunmaktadır.

“G3: Valla abla benim hayatımı yazsalar roman olur. Bu noktaya gelmemi önleyecek çok fazla şey vardı. Ama olmadı işte... Kader demek isterdim ama değil. Ben kadın olduğum için güçsüz olduğum için hep itilip kakıldım. Teyzem de öyle belki öz annem de öyleydi bilmiyorum. Bir babam hepimizin hayatını mahvetti. Benim ve çocuğumun hayatını da bir adam mahvetti.”

Tüm bunlar dışında kadınların büyük bir çoğunluğu ayrıca aileleri tarafından kendilerine yönelik gösterilecek anlayışlı yaklaşımların evlilik kararının erken alınmamasında etkili olacağını söylemişlerdir.

“G11: Ailem beni biraz anlasa biraz dinlese biraz sevgi gösterse ben isyan edip evlenmezdim o yaşta.”

“G5: Daha insanı hayatı bilmeden kendimi evli buldum. Akıllı çalışkan diye parmakla gösterilirken kendimi bir anda karnımda çocuk elimde tencere buldum. Babamdan az küçük bir adam bana orospu diye bağırıyor. Ne denir ne yapılır insana nasıl laf anlatılır onu bile öğrenmemişim sonrası kavga gürültü. Belki bir hata yaptım ama şans verilse bana hemen kovulmasam evden, ailemden erkek çocukları olup o yaşta birini gebe bıraksa gurur bile duyar belki, babam olacak herif bana kahpe deyip evden attı.”

Ayrıca erken yaşta evlenmenin kültürlerinin bir sonucu olduğunun ve bunu değiştiremeyeceğini söyleyenlerde karşımıza çıkmaktadır.

“G12: Kardeşim ben sana ne deyim benim evlenmememin kaderimin değişmesi için şu farklı olsa bu farklı olsa diyecek halim yok o ailede o insanların içinde ne yaşasam ne olsa yine aynı şeyler bana yaşattırılırdı. Ablamı da o yaşta evlendirdiler kardeşim de benden sonra evlendi çocuk yaşta.”

Kadınların bazıları ise evliliklerinin sebebi olarak ekonomik durumlarını ve eğitim seviyelerini göstermişlerdir.

“G20: Benim evlendirilmemem için annemin babamın başka olması gerekiyordu. Ya da ne bileyim maddi durumumuz iyi olsaydı da belki evlendirmezlerdi. Biraz daha bekletirlerdi. Ama en büyük neden annem babam. Nasıl olsa evlenecek erkenden evlensin yük olmasın bize demeselerdi olmazdı bu evlilik.”

“G22: Ailem okumuş olsaydı evlilik kararı vermezdi. Ben okumuş bir insan olsaydım ayaklarım üzerinde dururdum.”

“G14: Biraz daha iyi olsaydı maddi durumumuz, okutsalardı beni ya da ne bileyim biraz anlasalardı yanımda dursalardı evlenmezdim. “

Yapılan görüşmeler sırasında katılımcı hikâyeleri ile edinilen bilgiler ve kadınların kendilerinin maruz kaldığı erken yaşta evliliğin ortadan kalkması konusunda yaptığı yorumlar birlikte değerlendirildiğinde bir kavram olan ve hayatta karşımıza sıklıkla çıkan toplumsal cinsiyetin ve toplumsal cinsiyetin en büyük besleyicisi konumunda olan yaşanan kültürlerin erken yaşta evliliklerde rol sahibi olduğunu söylemek mümkündür. Erken evlilik kararının alınması sürecinde toplumun ve toplumsal cinsiyetin egemen kıldığı eril zihniyetin karar alma sürecinde sıklıkla başrolü aldığı, kararın alınmasının farklı şekillerde olduğu durumlarda ise alt etken içerisinde üst sıralarda yer aldığı ve yönlendirici rol üstlendiği görülmüştür. Katılımcıların sıklıkla toplumsal alanda kadına bakışın ve davranışın değişim göstermeden erken evlilik kararlarının önüne geçilemeyeceği inancı erken evlilik kararlarının alınması ve bu kararlara giden yolda yaşanan toplumsal çevrenin ve bu çevrenin beslediği toplumsal cinsiyet rollerinin etkisinin olduğu görüşünü oluşturacaktır.

3.5.2.3. Erken Yaşta Yapılan Evliliklerin Evliliğin İlk Yıllarına Etkileri

Erken yaşta yapılan evliliklerin sonuçlarını anlamak açısından evlilik hayatının ilk yıllarında kadınların hayatlarındaki değişimlerin incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Literatürde erken yaşta yapılan evliliklerin olumsuz sonuçlarından sıkça bahsedilmektedir ve erken yaşta yapılan evliliklerin önlenmesi çalışmalarında aileleri ve kişileri bilinçlendirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Bu bölümde literatürde erken yaşta evliliklerin olumsuz sonuçları olarak değinilen üç ana konu üzerinde durulacaktır. Kişilerin evliliklerinin ilk yıllarında aile hayatları incelenerek toplumsal cinsiyet rollerinin değişimi açısından değerlendirilecektir. Daha sonra kişilerin sosyal hayatlarında ne gibi değişimler olduğu incelenecek ve son olarak evlilik yıllarında ki sağlık durumları üzerinde durulacaktır.

3.5.2.3.1. Evliliğin İlk Yıllarında Aile Hayatı

Evliliğin ilk yıllarında kadınların kendilerini köle veya hizmetçi olarak adlandırdıkları söylemler ve konuşmalar esnasında bunu ileri ki hayatlarında da normalleştirdikleri gözlemlenmiştir.

“G1: Ben evde yatakta dışarda her yerde kölesiydim onun. İki çift laf etmezdi benimle. Sadece arkasını toplatırdı onu da beğenmezdi zaten.”

“G20: Evlendiğim günden beri tek görevim çocuk bakmak eve bakmak kayınvalideme bakmak ilk karısıyla beraber evin işlerini görmek oldu. Hizmetçiydim resmen.”

“G8: Evlendim. Akşama kadar köle akşam zorla birlikte olmak. Para verilmişti bana soru sorulmaz, istememem olmazdı. Her şeyi yaşadım küçücük halimle”

“G19: Ben sadece evden sorumluydum. Onu memnun etmek zorundaydım, öyle görürdü o. Onun dışında hiç bir bağımız yoktu.”

Katılımcıların evliliklerinin ilk yıllarında kayınvalidelerinden ve kayınbabalarından da baskı gördükleri anlaşılmaktadır.

“G21: Kayın validem falan hep kızılıyordu bana. İş yapamıyorsun elinden bir şey gelmiyor diyordu. Ne bileyim ben öğretmemişlerdi ki bana. Ben kendi kayın validemden böyle gördüm deyip döve döve iş yaptırıyordu.”

“G6: Başlarda kaynanamlarda yaşadık. Orda da baba evi gibi bütün düzen işler bana bakıyor. Ama farklı ev, farklı insanlar tuzu suyu tadı yemekte her şey değişti. Sürekli kaynanamın lafları derken hamile kaldım.”

“G7: Ben engelli çocuğuma baktığım için devletten yardım aldım. Önce kocam sonra da kayınbabam bana o parayı hiç vermedi. Kendi oğlumun onların torununun ihtiyacı için bile zorla 3-5 kuruş verir dünyanın küfrünü ederlerdi.”

Ataerkil aile yapısının devam etmesi için hane içerisinde yer alan erkek nüfusun artması gerekmektedir. Bu da kadınlara hane içinde yer alan erkek nüfusunu arttırma sorumluluğu yüklemektedir.

“G10: İlk eşinden çocuğu yoktu olmuyordu Mehmet’in biz 11 sene evli kaldık. 3 çocuk oldu ama 3’ü de kız oldu. Hamileyken hep iyi davrandı 3’ün de de oğlunu taşıyorum diye. Kız oldukça dayak yedim. Ne suçum var anlamazdım. Allah verdi.”

Bunun yanında çocuğun olmamasının hala bazı kesimlerde kadının suçu olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Çünkü geleneksel ataerkil aile yapısında erkek üst konumdadır, güçlüdür ve çocuğunun olmaması zayıflık olarak görülür.

“G11: İlk başta her şey güzeldi. Ali’nin ailesi torun istiyordu. Biz de deniyorduk ama olmuyordu. Yaklaşık 1 sene denedik ama olmadı. Olmadıkça ben suçlandım ben günah keçisi oldum.”

Bunun yanında aile içinde ilk başlarda çok hissedilmeyen sorunların sonradan kişilere çocukların sorumluluğu yüklenince hissedilmeye başlandığını katılımcıların anlatımlarından yola çıkarak söylemek mümkündür.

“G14: İlk evlendiğimde mutluydum Az da olsa cebim para görmüştü. Kendime bakabiliyordum. Sonra hamile kaldım ilk oğluma. O zaman kadar kavga gürültü vardı ama çok değildi. Alıştım zaten baba evinden Çok garipsemedim. Dayak falan da yoktu. Ama kavgalar hamileliğimde arttı. Doğum yaptıktan sonra iyice delirdi.”

“G2: İlk evlendiğimizde pek bir sorunumuz yoktu. Kocam çalışıyordu işçiydi belediye de. Biraz daha rahattım baba evine göre. Sonra ilk çocuğum oldu maddi sıkıntılar başladı. Kocam içki içmeye başladı. Sonrasında şiddet başladı.”

“G4: İlerleyen zamanlarda çocuğumuz oldu. Onun bakımını tek başıma sağlamaya çalışıyordum. Çocuğun ağladığı bir gün ilk tokadı yedim. İşte sonrası hep aynı. Hep dayak, hep geçimsizlik.”

Görüşmecilerin birçoğunun ise ilk evlilik zamanlarında kendileri farkında olmasalar bile cinsel şiddete maruz kaldıkları gözlemlenmiştir.

“G17: Evliliğe başladım. Ne yapılır nasıl konuşulur hiçbir şey bilmiyorum korkuyorum. Çok korkuyorum. Korkma diyordu kocam bana inanmak istiyordum ama çok zor geçiyordu ilk günler. Bana anlayış gösterdi 1 ay elini bile sürmedi gece ama o ayın sonunda benimle olmak istedi ben korktuğumu söyledim yine vazgeçer sandım ama bu kez vazgeçemedi zorla benimle birlikte oldu. Sonra her seferinde sanki bu ilk seferde hissettiğim şeyleri hissediyorum gibi geldi. Her ilişkiden sonra istifra ediyordum. O da istifra ediyorum diye dövüyordu.”

“G18: Ben evlenmeyi hiç istemedim. O adamı bile hiç istemedim ki. Hep nefret ettim ondan. Her gün işkenceydi. Onunla her yatağa girişimde bana yaptıkları, yaşattıkları aklıma geliyordu. Her gün sanki bana yeniden tecavüz ediyordu.”

“G20: O adamla yatağa girmek ayrı bir işkenceydi. Her seferinde nefret ettim. Her seferinde zorlandım. Sana şöyle söyleyeyim ne kadar banyo yaparsam yapayım sanki atamıyordum üzerinden kokusunu. İğreniyordum adamdan.”

Tüm bunların yanında katılımcıların büyük çoğunluğu herhangi bir evlilik hayatlarının olmadığını, aralarında hiçbir zaman bir sevgi bağı olmadığını ve hatta çoğu zaman eşleriyle iletişim bile kurmadıklarını söylemişlerdir.

“G1: Bir aile ilişkimiz yoktu bizim. Ne sevdi beni ne saygı gösterdi. Ben evde yatakta dışarda her yerde kölesiydim onun. Birlikte oturup televizyon izlemişliğimiz bile yoktur.”

“G15: Valla kızım bir evlilik hayatım olmadı. Bizde öyle hani karı koca muhabbeti bile ayıplanır. Zar zor konuşurduk ilk başlarda. Sonrada öyle devam etti. Yıllarca iki yabancı gibi yaşadık evde. Çocuklar olunca onlarla oyalandım ama hala gitsem yanına iki çift laf etmez benimle. Beni hizmetçi olarak aldı kendine hep öyle gördü. Hiç karısı olarak görmedi.”

“G19: Kocamla iletişim kurmamın imkânı yoktu zaten. O yüzden iki yabancı gibi yaşadık yıllarca. Ben sadece evden sorumluydum. Onu memnun etmek zorundaydım, öyle görürdü o. Onun dışında hiç bir bağımız yoktu. Ne severdim ne saygı duyardım ona.”

Ayrıca katılımcıların verdikleri cevaplardan mutsuz oldukları bu evliliklere gidecek yerlerinin olmamasından ve çocuklarını korumak için devam ettikleri sonucu çıkmaktadır.

“G12: İlk günden beri değişmedim her gece dua ettim zaten hemen hamile kalmasam daha başından kaçırdım o evden ama biliyordum o halde beni ailem artık kabul etmezdi zaten gözden çıkarılmışım ben. Dua ederek değişir diye umarak yıllarım geçti sonra da çocuklarım için kocamdan korktuğum için bir şey diyemedim. Dayandım katlandım ama olmadı. Küçük bir çocuk olarak girdiğim evde 13 senede 50 yıl yaşlandım yaşadıklarım yüzünden. Canıma tak etti. İnsan görmeden geçen onca sene.”

“G17: Sığınacak kimsem kalmayınca katlanmayı denedim ama olmadı yapamadım. 2 çocuk yaptım. 10 seneye yakın evli kaldım. Ama artık katlanamadım. O kadar nefret ediyordum ki o evden o çocuklardan bile vazgeçerek kaçtım.”

“G24: Bir keresinde artık dayanamadım çocuğumu falan gözüm görmedi kendimi öldürmek istedim. Ama kızım vardı ona da aynı şeyleri yaparlar işkence ederler büyüyünce diye yapamadım yalnız bırakamadım.”

“G9: Bizde evlilikte kocada kaderdir. Katlanıyordum çocuklarım için.”

Bunun yanında ikinci eş olarak gidilen yerlerde tüm bu yaşanan sıkıntılara ve baskılara ek olarak ilk eşin çocukları ve ilk eş baskısının da devreye girdiği görülmektedir.

“G20: Nasıl söyleyeyim sana. İşkence gibiydi. Benim yaşıtı olan kızlara annelik yapmam gerekiyordu. Öyle diyorlardı. Zaten benden nefret ediyorlardı. Sanki benmişim babalarıyla evlenmek isteyen gibi. Sonra alıştım biraz biraz. 3 çocuğum oldu ondan. Evlendiğim günden beri tek görevim çocuk bakmak eve bakmak kayıinvalideme bakmak ilk karısıyla beraber evin işlerini görmek oldu. Hizmetçiydim resmen. Karı-koca ilişkimiz olmadı hiç. Asıl karısı vardı çünkü. Sadece benimle yatmaya vardı.”

Tüm bunlara ek olarak ise baba evinden ayrıldıktan sonra hemen hemen hepsinin bağlarının kesildiği ve en mutsuz oldukları anlarda bile evlerine geri dönmek gibi bir şanslarının olmadığını düşündükleri görülmektedir.

“G12: Hamile kalmasam daha başından kaçırdım o evden ama biliyordum o halde beni ailem artık kabul etmezdi zaten gözden çıkarılmışım ben.”

“G15: Evden ayrılırken ardından üzülen kimsenin olmadığını hatırlıyorum sanki hiç sevilmemişim gibi hissetmişim.”

“G21: Annemlere gidemiyordum izin verilmiyordu. Annemlere söylediğim zaman sen artık o evin kızısın bizden çıktın deyip kestirip atıyorlardı. Sanki hiç sevilmemişim hiç kızları olmamışım gibi.”

Kadınlara yöneltilen sorular ve katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde kadınların birçoğunun evlilik gerçekleşmeden önce baba evinde üzerlerine yüklenen sorumluluklar olan evin düzenini sağlamak, temizlik ve çocuk bakımı gibi rollerin evlilik hayatları süresince devam ettiği, birçok kadının tıpkı baba evinde olduğu gibi evlendikleri eşleri ve eşlerinin anne babalarından da baskı ve şiddet görmeye devam ederek kısıtlandıkları, evlenen genç kadınların sorumluluğunun yalnızca kendi evine ve eşine değil eşinin ailesine karşı da devam ettiği ve kişilere yönelik psikolojik ve fiziksel istismarın sistematik bir hal aldığı, ayrıca Deniz Kandiyoti’nin kitabında bahsettiği gibi geniş ataerkil aile düzeninde kadın, genç bir gelirken yaşadığı zorlukları ve sıkıntıları kendisi kayıvalide olduğu zaman kendi gelinleri üzerinde eşit ölçüde veya dozajını arttırarak devam ettirir. (Kandiyoti, 2015: 130) düşüncesinden hareketle gerçekleşen erken evlilik mekanizmasının genç kız çocuklarına yönelik gerçekleşen her türlü istismarı devam ettirdiği ve genç evli bireylerin maruz kaldığı bu sistem nedeniyle de yeni istismarcılar yaratıldığı değerlendirilmiştir.

3.5.2.3.2. Evlilik Yıllarında Sosyal Hayat

Erken yaşta evliliklerin literatürde yer alan sonuçlarından biri de kadınlar üzerinde sosyal baskıyı arttırması ve kadının ev içine hapsedilmesidir.

Görüşmeye katılan kadınların büyük bir çoğunluğunun evlilik süresince eş baskısından dolayı eve kapandığı görülmektedir. Ev dışındaki hayatla bağları tamamen kesilen kadınlar ev içine hapsedilerek tamamen erkeğe bağımlı hale getirilmektedir.

“G1: Evlenince taşındık başka ile göçtük. Hiç arkadaşım yoktu, kimseyi bilmiyordum. Annemle ablamla sürekli konuşamıyordum. Bir hafta konuşuyorduk diğer hafta aramıyorlardı. Kimsem yoktu. Kimseyle konuşamıyordum. İzin vermiyordu bana hiç. Gencim sonuçta gezmek, iki insan görmek benimde hakkım ama o öyle görmüyordu bunu. Eve hapsedildim resmen.”

“G15: Evden dışarı çıkamazdım. Komşular gelirdi ben gidemezdim. Kırk yılın başı izin verirdi gitmeme. İşte ancak misafir gelirse veya akrabalar gelirse insan görürdüm bir iki. Bir de işte çocukları okula götürüp getirirken görürdüm insan.”

“G8: İlk evliliğimde dışarı çıkamazdım zaten çocuktum. Bilmiyordum. Yaşım büyüdükçe anladım bu yaşadıklarımın normal olmadığını.”

Kadınların bazılarının ise kendi tercihleri sonucunda ev dışında ki hayatla bağlarını kestikleri görülmektedir. Yaşadıkları şiddetten ve evliliklerine neden olan etmenlerden ya da

evlilik birlikteliği boyunca yaşadıkları mutsuzluklardan dolayı katılımcıların bu tercihi yaptıkları verdikleri cevaplardan anlaşılmaktadır.

“G18: Zaten utanıyordum bu yaşadıklarımın. Kimseyle görüşmek istemedim. Evlendiğim ilk günden beri vardı zaten kafamda bir yolunu bulup kurtulmak. O yüzden işte kendime bir meslek edindim. Bu arada çevremde insanlar oldu ama kimseyi yakınımına almadım o kadar. Hepsi hani öyle gelip geçiciydi.”

“G12: Komşulara gitmeye utanırdım zaten yüzüm gözüm hep mordu.”

“G4: Sosyal hayatım yoktu pek. Sadece komşularla görüşüyordum. Ama dayaklar başlayınca onu da kesmek zorunda kaldım. Utanıyordum çünkü insanlardan.”

“G13: İlk başlarda gezmeye falan gidiyorduk kocamla ama sonra eve kapandım. Mutsuz olunca insanın canı bir şey yapmak istemiyor. Arada çocuklar için dışarı çıkardık. Onun dışında hep evdeydim.”

Görüşme yapılan kadınlardan bazılarının sınırlandırılmış bir sosyal çevrede yaşadıkları görülmektedir. Kadınlar sadece komşularına veya çarşı pazar işleri için ev dışına çıkmalarına izin verildiğini belirtmişlerdir.

“G10: Sosyal hayatım yoktu ama çarşı pazar gezebiliyordum. Komşularla falan görüşemiyordum ama kumayım diye pek hazzetmiyorlardı benden.”

“G17: Sadece mahallede yakın çevrede komşularla falan görüşebiliyordum. Kendim market alışverişine bile zorla gidiyordum. Gitmemi istemezdi.”

“G21: Komşularla arada laflardık gelip giderdik ama yani böyle sürekli değildi. Çarşı pazara da sırf market işi çocuklar için gidip gelirdim.”

Bunun dışında ikinci eş olarak evlilik yapan kadınların yine sosyal çevre baskısı ve kendilerinden utanıldıkları için ev dışına çıkarılmadığı, ikinci eş olarak bir eve verilmenin dışarıdan sanki onların suçuymuş gibi görülerek ayıplandıkları, hane dışında ki insanlara farklı sıfatlarla tanıtıldıkları görülmüştür.

“G10: Komşularla falan görüşemiyordum ama kumayım diye pek hazzetmiyorlardı benden. Sanki ben başkasının kocasını ayartmışım gibi görüyorlardı beni”

“G20: Çarşı Pazar işi dışında evden çıkmama izin vermezlerdi. Utanırlardı benden kumayım diye. Köydeyken herkes biliyor diye bir şey diyemezlerdi ama Samsun'a taşınınca herkesten sakladılar. Beni hep insanlara sığınma işte yanımızda fakirdi evimize aldık o da bize hizmetçilik ediyor işte derlerdi. Kimse arkadaş olmazdı benimle o yüzden. Besleme gibi bir şeydim onlara göre.”

Görüşmeye katılan kadınların birçoğunun evlilik gerçekleşmeden önce mevcut olan yaşam tarzlarının benzer bir sosyal çevre kurmak suretiyle devam ettiği görülse de sosyal çevreleri daha da gerileyen ve sosyal hayattan uzaklaşan katılımcıların varlığı da görülmektedir.

Bu durumun sebebinin bazen eş tarafından yapılan kıskançlık olduğu görülürken bazen de erken yaşta evlenen bireylerin yapılan evlilikten ya da hane içerisinde yaşanan durumların diğerleri tarafından görülmesinden utanılması nedeniyle gerçekleştiği beyan edilmiştir. Sonuç olarak yapılan erken yaşta evliliğin yaşanan evlilik hayatı içerisinde sosyal hayata herhangi olumlu bir katkı sağlamadığı değerlendirilebilir.

3.5.2.3.3. Erken Yaşta Yapılan Evliliklerin Sağlık Üzerine Etkileri

Erken yaşta yapılan evlilikler bir halk sağlığı sorunu olarak da görülmektedir. Erken yaşta yapılan evlilikler erken gebeliğin önünü açmakta bu da kadın sağlığı sorunlarına yol açabilmektedir. Bu yüzden erken yaşta yapılan evliliklerin evlilik birlikteliği süresince katılımcıların sağlıkları üzerinde yarattığı etkilerin incelenmesi araştırma açısından önem taşımaktadır.

Görüşmeye katılan kadınların büyük bir çoğunluğu sağlık problemi yaşamadıklarını, sadece psikolojilerinin bozulduğunu belirtmişlerdir. Ancak kadınlardan alınan cevaplar neticesinde çoğunluğunun ruh sağlığında yaşadıkları problemleri bir sağlık problemi olarak görmedikleri anlaşılmaktadır.

“G11: İlk evlilikte de ikinci evlilikte de bir sıkıntı olmadı ama psikolojim çok bozuldu. İlaç falan kullanmışlığım var o dönem.”

“G22: Sağlık problemim yoktu da sadece psikolojim bozuktu. Artık hani stresten 40 yıl yaşlanmışım.”

“G24: Sadece artık dayaktan kafam gitmişti. Düşünemiyordum, uyuşuyordum psikolojim bozuktu yani.”

“G7: Yaşadığım 14 sene ne stres kaldı ne psikolojik hastalık. Ben ben değilim gibi 40 sene geçmiş gibi hissediyorum.”

Kadınlardan bazılarının kadın sağlığı ve cinsel sağlık konusunda sıkıntı yaşadıkları görülmüştür. Bundan bahseden kadınların sayısının az olmasının, bahsedenlerin bu durumu utanarak söylemelerinden yola çıkarak bu konular hakkında konuşmaktan çekindikleri için olduğu düşünülebilir.

“G17: Yani affedersin ama hani bir erkekle bir daha olabilmeyi düşünemiyorum bile. O kadar midem bulanmış ki. Hala düşününce bile midem bulanıyor.”

“G21: Doktora gitmişim bir ara hani nasıl söyleyeyim kadınlar ile ilgili doktora gittim çok ağrım sızım vardı. Bana erken yaşta sık doğum yaptığın için bünyen zayıflamış dedi. Mesela son zamanlarda yatağa girmeye çalıştığında benimle kanamam oluyordu.”

“G23: Sağlığım çok bozuldu benim. Kadınsal hastalıklarım oldu.”

Ayrıca katılımcılar yaşadıkları şiddetten dolayı geçici fiziksel rahatsızlıkları olduğunu belirtmişlerdir.

“G10: En son dayak yediğimde kötü oldum bir tek onun dışında sağlıklıydım hep.”

“G14: Yüzüm gözüm hep mordu, bir iki defa dayaktan kırık çıkıkta oldu.”

“G20: Son yediğim dayaklar yüzünden kolum falan çıktı. Bir de psikolojim bozuldu. Onun dışında sağlığım iyiydi.”

Görüşmeye katılan kadınlara yöneltilen sorular ve kadınların verdikleri cevaplar incelendiğinde kadınların çoğunlukla psikososyal yönden sorunlar yaşadığı, birçoğunun ise erken evlilik nedeniyle meydana gelen kadın hastalıklarını ifade etmekten kaçındığı görülmüş ve sağlık kavramının fiziksel ve ruhsal yönden iyilik hali olması nedeniyle gerçekleştirilen erken evliliklerin kişilerin sağlıklarına olumsuz etki sağladığı değerlendirilmektedir.

Gerçekleştirilen erken evliliklerin aile hayatına etkisi çıkan sonuçlar ışığında değerlendirildiğinde, katılımcıların erken yaşta evlilik gerçekleştirmeden önce yaşanan aile yapısı içerisinde karşılaştıkları benzer olumsuz durumlar ile tekrar yüz yüze geldikleri görülmüştür. Bu durumda yapılan erken yaşta evlilik birlikteliğini aynı görüş, inanış ve kültüre sahip bireylerle yapıldığı değerlendirildiğinde ailesel yaşayışı etkileyen toplumsal yaşayışların ve aile fertlerinin yaşamsal fonksiyonlarını yönlendiren toplumsal cinsiyet kavramının toplumsal açıdan benzer aileler ve benzer yaşayışları ortaya çıkardığı ve bireylerin yeni kurdukları aileleri kendi yetiştikleri aile yapısını rol model olarak şekillendirdikleri değerlendirilebilir.

3.5.2.4. Erken Yaşta Yapılan Evliliklerin Aile İçi Şiddet Üzerine Etkileri

Kız çocukları kendilerini koruyamayacak yaşta ve eğitimsiz olarak evlendirilmeleri durumunda, eşleri tarafından fiziksel, duygusal, sözel ve hatta cinsel şiddete maruz kalabilmektedirler. Erken yaşta evlilik yapan kadınlar yaşlarının küçük olması ve tecrübesizlikleri nedeniyle hane içerisinde genellikle güçsüz konumdadırlar. Bu nedenle erken yaşta yapılan evliliklerin olumsuz sonuçlarından biri de aile içi şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca araştırmanın örneklemini kadın konukevlerinde kalan erken yaşta evlilik yapmış kadınlar olduğu için aile içi şiddet konusu araştırma içerisine dâhil edilmiştir.

Araştırmanın bu kısmında kadınların erken yaşta yapmış oldukları evlilik içerisinde yaşadıkları şiddet öyküleri incelenmiş, ailelerin katılımcıların görmüş oldukları şiddete tepkileri ve erken yaşta yapmış oldukları evliliğin katılımcılara göre şiddet üzerinde etkisi olup olmadığı sorgulanmıştır.

3.5.2.4.1. Katılımcıların Maruz Kaldıkları Şiddet Türleri ve Şiddet Öyküleri

Görüşmeye katılan kadınların hemen hemen hepsi yaşadıkları evlilik birlikteliği içerisinde fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılara göre şiddete neden olan etkenler değişiklik gösterse veya sürekli olmadığını beyan edilse dahi evlilik hayatlarının bir döneminde eşlerinden fiziksel şiddet görmüşlerdir.

“G13: Eve döner dönmez nasıl anneme bunu yaparsın deyip dövmeye başladı. Bende direk polise gittim sığınma evine girdim. 3 gün kaldım eşimle barıştık. Ama şiddet eve dönünce devam ettim ara ara dayak yemeye başladım bahaneler de değişiyordu ama incir çekirdeğini doldurmayacak şeylerdi.”

“G19: Daha evliliğin ikinci ayında ne zaman elimde kitap görse tokadı bastı bana. Sonra bir şeyleri bahane etti tam hatırlamıyorum ilk büyük dayacağımı o zaman yedim. Sonrasında işsiz kaldı. İşsiz kalınca daha fazla arttı şiddet. Bir gün artık kafama silah dayayınca beni boğmaya çalışınca çocuklarımla önünde dayanamadım.”

“G20: Sonra Allah’ın her günü dövdü beni, önceden de zorla yatağa girerdi benimle ama bu sefer döve döve her günü yatağa soktu.”

“G24: Bir gün yine kayın validem şikâyet ettikten sonra tokat attı bana. Sonra da her gün devam etti bu böyle. Bunları duymuş onu terk etmek istediğimi o gün beni öldürmeye kalktı.”

“G21: Her gelişinde hep senin yüzünden sana mecbur kaldım senin yüzünden bu hayatı yaşıyorum diye beni dövüyordu.”

Kadınların büyük bir çoğunluğunun fiziksel şiddet yanında psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddete de maruz kaldıkları ancak bunların da şiddet olduğunun farkında olmadıkları görüşmeler esnasında gözlemlenmiştir.

“G14: Kendi kendine kurup eve geliyordu. Yok, çarşıya giderken adamın biri bana bakmış, ben yüz vermesem bakmazmış. Yok, komşunun kocasının bana bakışı bakış değilmiş. Gün geçtikçe kıskançlık arttı. Suçum yoktu, kimseye bakamazdım, etmezdim.”

“G19: Şiddet hep vardı ama genelde tokat bağırma çağırma öyle. Bu arada 3 çocuğum, 3 kızım oldu. Asıl tartışmalar büyük kızımı ilkokula yazdırdığımızda başladı. Ne bileyim kendi hayallerim vardı olmadı kızlarım yaşasın o hayalleri dedim. Okutmak istiyordum onları, derslerinde falan yardımcı olmaya çalışıyordum. Ama kocam onları okutmak istemiyordu hep hakaret ediyordu bana. Kendisinin benden daha iyi olduğunu benim hiçbir şey olmadığını söylüyordu.”

“G24: Bana anlayış gösterdi 1 ay elini bile sürmedi gece ama o ayın sonunda benimle olmak istedi ben korktuğumu söyledim yine vazgeçer sandım ama bu kez vazgeçmedi zorla benimle birlikte oldu. Sonra her seferinde sanki bu ilk seferde hissettiğim şeyleri hissediyorum gibi geldi. Her ilişkiden sonra istifra ediyordum. O da istifra ediyorum diye dövüyordu.”

“G18: Her gün işkenceydi. Onunla her yatağa girişimde bana yaptıkları, yaşattıkları aklıma geliyordu. Her gün sanki bana yeniden tecavüz ediyordu. Beni sevdiğini, bana âşık olduğunu, sırf onun olmama için bunları yaptığını söylüyordu. Ama aklım almıyordu. Seven insan sevdiğine bunları yapar mı hiç? Beni

dövmedi ama yaşadıklarım, her gün hissettiklerim... Keşke dövseydi ama bana bunları yaşatmamış olsaydı.”

“G3: Sanki evlenmemizin nedeni benmişim benim suçummuş gibi davrandı. Sanki ben tek başıma hamile kalmışım gibi. Ailesiyle beraber yaşıyorduk. Onlar da hep beni suçladılar. Bilmediğim bi yerde beni, sevdiğini sandığım adamla sıkışıp kaldım.”

Ayrıca katılımcılarla yapılan görüşmelerde ki anlatımlarından sadece eşten değil kayınvalideden veya ikinci eş olarak gidilen evlerde ilk eşten de şiddet görüldüğü anlaşılmaktadır.

“G20: Hem ilk karısından hem kayın validemden şiddet gördüm. Dayak yedim.”

“G22: Ben yalnız kaldım kayınvalidemgil biz senin çocuğunu mu okutacağız kim bilir kimden peydahladın deyince ben dayanamadım.”

“G24: Bir gün yine kayın validem şikâyet ettikten sonra tokat attı bana. Sonra da her gün devam etti bu böyle.”

“G13: Ama sonra hamile kaldım 15’imde çocuğum oldu. Kendim daha çocuktum nasıl bakacağımı nasıl ilgileneceğimi bilmiyordum. Kayın validem falan hep kızılıyordu bana. İş yapamıyorsun elinden bir şey gelmiyor diyordu. Ne bileyim ben öğretmemişlerdi ki bana. Ben kendi kayın validemden böyle gördüm deyip döve döve iş yaptırıyordu.”

“G8: Hem çocuksun hem kuma bir ilk karısı bir çocuğu bir kocam hangisi denk gelirse ya söver ya döver hiç değişmedi.”

Görüşmeler esnasında ilk fiziksel şiddet girişiminden sonra kadınların tepki vermemesinin şiddetin boyutunu gittikçe arttırdığı gözlemlenmiştir.

“G13: İlk kavgadan sonra bir şey oldu, bende anlamadım. Sanki yıllardır ilk tokadı atmayı bekliyordu adam. Sonra mecbur dayandım yine evden ayrılmaya cesaret edemedim. Gidecek sığınacak kimsem yoktu ayakta nasıl durulur bilmiyordum kabullendim.”

“G20: Sonra Allah’ın her günü dövdü beni, önceden de zorla yatağa girerdi benimle ama bu sefer döve döve her gün yatağa soktu. Sonra burada öğrendim tecavüzmüş hep bunlar. Dayanamadım çocuklarımı bile alamadım kaçtım.”

“G4: Çocuğun ağladığı bir gün ilk tokadı yedim. İşte sonrası hep aynı. Hep dayak, hep geçimsizlik.”

Görüşme yapılan kadınlardan bazılarının ise gördükleri şiddetin kendi suçları olduğunu düşündükleri, bunu açıkça dile getirmeseler bile söylemlerinden bu sonucun çıktığı gözlemlenmiştir. Ayrıca kadınların bazılarının şiddeti içinde bulundukları kültür nedeniyle normalleştirdikleri görülmektedir.

“G14: Bir gün gönlü olsun dedim, yemekler hazırlandım, süslendin evde onu bekledim. Yuvayı kurtarmak kadının görevidir ya, erkek suçsuzdur. İlla kadında vardır bir şey. Öyle görmüşüz. Ben onu mutlu edemiyorum demek ki ondan böyle diye düşündüm. O gün beni öyle görünce iyice delilendi. O gün yediğim dayağı unutamam.”

“G15: Beni gördüklerini yaparak 13 ümde evlendirdiler kocam da kendi gördüklerini yapıp 14 yaşında kız aldı kendine hatta devam da ettirdi gördüklerini dövmeye başladı.”

“G7: Bizim orda da çok fazla kadın dayak yer kocadan babadan. Ablamda annemde yedi gördüm.”

“G9: Bizde evde çok dayak olur. Karı kocadır karışılmaz denir. Düşünsen aslında hep kadın küçük adam büyük hep kader denir.”

Kadınlar arasında yaşadıkları şiddetin nedenlerine bakıldığında kadının ev içi rollerini yerine getirmemesi veya yeterli görülmemesinin de bir etken olduğu görülmektedir.

“G1: Küçüktüm daha bir şey bilmiyordum. Yemek güzel olmadı diye evde eşyalar istediği yerde değil diye sürekli bağırıp dövüyordu. Sürekli sana evde bir şey öğretmemişler diye kızıyordu. Biliyordum hâlbuki yapıyordum ev işi ama yaranamıyordum.”

“G7: Bende çok dayak yedim evin içinde küçücük çocuk iş bilmez evlilik bilmez her evin kuralı ayrı ne bilsin ama öğretilmezde. Ne yapsa yanlışsın denir ya sövülür ya dövülür.”

Araştırmadan çıkan bir diğer önemli sonuç ise kadınların şiddetin sadece kendilerine yöneltildiği durumlarda evlilik birlikteliğini çaresizlikten devam ettirdikleridir. Devam ettirme gerekçeleri olarak ise birçok kadın çocuklarını göstermiştir.

“G13: Yapacak başka şeyim yoktu ayakta nasıl durulur bilmiyordum affettim. Mecbur dayandım yine evden ayrılmaya cesaret edemedim. Gidecek sığınacak kimsem yoktu ayakta nasıl durulur bilmiyordum kabullendim. İlk tokatta gelen cesaret kırılmıştı belki de gittikten sonra tekrar dönmekten korktum. Ama çocuklarım için dayanmaya çalıştım.”

“G22: Dövdü sövdü. Ama katlandım ben kızım için katlandım. Benim kızım için katlanamayacağım hiçbir şey yoktur.”

“G12: Dua ederek değişir diye umarak yıllarım geçti sonra da çocuklarım için kocamdan korktuğum için bir şey diyemedim. Dayandım katlandım.”

“G19: Elimde avucumda yok napayım nereye gideyim. Tek başıma yaşayamam. O zamanlar böyle yerler yok kaçıp gelelim sığınacak bir yer olsun. 3 çocuğu böyle büyüttüm. Alkolikti ara ara tedaviye giderdi o aralar dururdu, iyi olurdu. Sonra tekrar aynı şeyler.”

Araştırmanın önemli sonuçlarından bir diğeri ise kadınların ancak çocukları şiddet görünce evi terk etme cesaretini kendilerinde bulmalarıdır.

“G15: Kızım üniversite son sınıfta okuyordu. En büyük isteğim onun okumasıydı abileri okumadı onu da okutmak istemedi. Hakkımı helal etmem deyince engel olamadılar neyse biraz iman inanç var içlerinde.

Kızım okudukça gördükçe benim hallerimi düşündükçe bu durumda olmamı kendine yediremedi. Okuldan diplomasını alınca kızımı evlendirmeyi düşündü bunlar yapacak bir şey yok istemediği kişiyle evlendirmem kızımı kızımın birlikte Antalya'ya geldik.”

“G18: Artık en son 13 yaşındaki kızımı evlendirmek istedi. Hem de 35 yaşında sözde sohbet arkadaşlarından biriyle. Ben de buna göz yumamazdım. Artık iyi kötü bir mesleğim vardı manikürcülük yapıyordum kuaförlerde. Çocuklarımı alıp Antalya'ya kaçtım.”

“G19: Bir gün artık kafama silah dayayınca beni boğmaya çalışınca çocuklarımın önünde dayanamadım.”

“G7: Dayak artınca çocuklara inince kıyamadım yavrularıma ben babamdan dayak yiyerek büyüdüm ama çocuğum yesin istemedim.”

Katılımcılar evlilikleri süresince aile içi şiddet türlerinin hemen hemen hepsine maruz kaldıkları ve eşlerinden, eşlerinin ailelerinden ve hatta toplumdan gördükleri bu şiddeti kendi içlerinde normalleştirmişlerdir. Kendi hayatlarında normal kabul ettikleri şiddet eylemleri çocuklarına yansıdığı zaman durumun farkına varıp çözüm arayışına girmişlerdir.

3.5.2.4.2. Şiddete Ailenin Verdiği Tepki

Bir önceki konu başlığında değinildiği gibi kadınların şiddete boyun eğmeye devam etmelerinin en önemli nedenlerinden biri de çaresizlikleri ve gidecek başka bir yerleri olmadığını düşünmeleridir Bunun yanında kadınların içlerinde bulunduğu ataerkil aile yapısını daha iyi anlayabilmek için evlendikten sonra katılımcıların eve geri dönmek istemlerine verdikleri tepkiler önem taşımaktadır. Çünkü ataerkil ailede kız, kocasının evine gelin olarak girer, çocukluğundan beri kendi evini terk edip başkasının evine gideceğini bilmektedir ve ancak gelin olarak girdiği bu evden kefeniyle çıkabilir.

Kadınların hepsi ailesine şiddet durumunu anlattığında aileleri tarafından eve geri dönmeleri istenmemiştir. Ama burada en fazla dikkati çeken konu kadınların annelerinden aldıkları cevaplardır.

“G1: Aileme söyledim beni dövüyor diye. Annem kocandır döver sever dedi. Bir kaç defa söyledim şu saatten sonra eve dönemezsin dedi.”

“G11: Annemi aradım ilk olmaz dedi evindir dedi kaderindir çekeceksin dedi.”

“G2: Anneme dedim annem alışsın zamanla geçer derdi.”

“G3: Babama zaten diyemezdim. Teyzeme dedim. Onu çocuk peydahlamadan önce düşünecektin benim sana bakacak halim gücüm yok dedi.”

Bir başka çarpıcı sonuç ise şiddet yüzünden evden ayrılan bireylerin ailelerin yanına döndüklerinde yine şiddet yoluyla eşlerinin evine geri dönmeye ikna edilmeye çalışılmasıdır.

“G10: Abimleri aradı. Namusunuzu görün diye. Abimler konuştu biz vazgeçireceğiz ayrılık olmasın deyip beni Antalya’ya getirdiler. 15 Gün abimlerde zorla durdum her gün hakaret şiddet bağırıp itiraz etmek ne mümkün susup katlanıyordum. Annem halime acıyıp polise haber verdi.”

“G17: Abime gittim beni koru dedim. Korumak istediğin için evlendirdin her gün dayak yiyorum sana sığınmaya geldim dedim dinlemedi beni kocan o senin yüzümüzü yere mi düşürecek deyip zorla kocamın evine getirip teslim etti.”

“G21: En son artık çocuklarımı dövmeye başlayınca ben dayanamadım ailemin yanına gittim. Kabul etmediler beni ama sokakta da bırakmadılar aldılar. Ama kocam abimi aramış benim karım evden gitti sende kız kardeşimi göndereceksin diye. Bu sefer abim dövdü beni senin yüzünden evliliğim bitecek dön evine kocandır hakkıdır döver dedi. Döndüm mecbur.”

Tüm bunların yanında ailelerinden görecekları tepkiyi önceden tahmin edip, onlara söylemeden kabul edilmeyeceklerini kabullenen kadınlarda bulunmaktadır.

“G13: Dayak yediğimi mutsuz olduğumu aileme söyleyemedim görüşmüyorduk çünkü ama söylesem de bir şey değişmezdi sonuçta annemde yıllarca babamın eziyetine katlandı bana da katlan derdi. Başka bir şey bilmiyordu çünkü.”

“G20: Annemlere söylemedim, söylesem ne değişecekti zaten sanki beni eve geri mi alacaklardı. Ben o evin kapısından çıktığım an öldüm onlar için. Sadece kız kardeşime söyledim o da beni yanına aldı zaten. Halimden bir o anladı.”

“G15: Annem babam zaten rahmetli oldu. Kardeşlerimden de söyleyebileceğim kimse yoktu. Öncesinde dayak yerken laf yerken de kimseye demedim. Bizde hani aile içi kimse karışmaz. Ayıptır.”

Bir diğer önemli sonuç ise can güvenliğinin tehlikede olduğunu söylemesine rağmen kadınların ailesinden aldığı tepkidir.

“G18: Aileme söylemeye çalıştım hatta öldürecek beni dedim ama ölecekse kocanın evinde öl boynumuzu eğdirtme elaleme dediler.”

Kadınların verdikleri tüm cevapları incelediğimizde ise ailelerin, kocanın eş üzerinde her türlü istismarı uygulamaya hakkı olduğu ve hatta kadın kocası tarafından öldürölse bile bunun kendi evinde olması gerektiği görüşüne sahip oldukları anlaşılmaktadır.

3.5.2.4.3. Katılımcılara Göre Erken Yaşta Evliliğin Şiddet Üzerine Etkileri

Literatürde erken yaşta evliliklerin olumsuz sonuçlarından biri de aile içi şiddet olarak kabul edilmektedir. Fakat araştırma içerisinde bu varsayımdan daha çok şiddet mağduru olan kadınların bu konu üzerinde ki görüşleri üzerinde durularak kendi tecrübelerine göre şiddetin

erken yaşta evliliklerinin bir sonucu olarak görüp görmediklerinin araştırılmasının daha doğru olacağı düşünülmüş ve görüşme bu şekilde yönlendirilmiştir.

Katılımcıların çoğunluğu erken yaşta evlendirilmelerinde şiddetin etkisi olduğu görüşünde birleşmişlerdir.

“G13: Eğer o ilk evliliği yapmak zorunda kalmasam aileme rest çekerek kaçmasam halden anlayan bir aile ile yaşasam bunlar olmazdı.”

“G20: Erken evlenmemin şiddetle ilgisi var evet. Çünkü istemediğim bir adamla evlenmeseydim, sevdiğim bir adamla evlenseydim, mutlu bir evliliğim olurdu. Başkalarında aramazdım sevgiyi. Bu yüzden şiddette görmezdim. Çocuktan karı yapmaya çalışırlarsa işte ancak bu kadar oluyor. Sonu böyle oluyor.”

“G5: Kendisini koruyamayan ailesinden bile atılmış bir çocuk tabii ki bu kadar kolay şiddetle karşılaşma sebebim bu. Söz hakkım yok konuştuğunu beğenmezlerse sus sen küçüksün, yemeğini beğenmezlerse evlendin bir yemek yapamıyorsun, gerisi hep küfür hakaret. Zaten böyle adama küçük çocuğu teslim edersen her şeyi yapar her şeyi de yaptı. Küçüktüm korktum sustum şimdi ki aklım olsa ilk gün kaçırdım.”

“G10: Olmaz olur mu? Ailesi küçücük bir şey bilmeyen görmemiş etmemiş kızı senin eline bırakır kimsesiz koyarsa şiddet görmez mi?”

“G17: Bu yaşanan her şey benim kendi hakkını savunamayacak küçük çocukken başıma bunların gelmesindendir.”

Bunun yanında şiddetin erken yaşta yapmış oldukları evlilikle ilgisi olmadığını, şiddetin sebebi olarak toplumsal yapıyı, toplumun kadına bakışını ve ailelerin anlayışsızlığını gösteren katılımcılarda bulunmaktadır.

“G12: Yaşanılan her şey o yaşta o adamla evlendirilmem, parası var sana iyi bakar yalanlarıyla beni satan babam yüzünden geldi her şey başıma. Ama bu adam gibileri de babam gibileri de değişmeden kadın bu halden kurtulmaz kurtulamaz.”

“G14: Bu yaşadıklarımın erken evlenmemle ilgisi yok kızım. Bu erkekler hep böyle, babam da böyleydi, kocamda böyle oldu, oğullarımda böyle. Büyüklerinden en gördülerse o, böyle yetişiyorlar sonra babalarının aynısı olup çıkıyorlar. Ne gördülerse o. Bende annemden gördüm çileye dayanmayı.”

“G15: Beni gördüklerini yaparak 13 ümde evlendirdiler kocam da kendi gördüklerini yapıp 14 yaşında kız aldı kendine hatta devam da ettirdi gördüklerini dövmeye başladı 30 seneden fazla dayandım ama insanın dayanamayacağı şeyler olduğunu gördüm o da evladımın elimden kayıp gitmesi korkusuymuş. Ben büyüdüğüm yerde yaşadıklarımı istemesem de kabul ettim ama yanlış olduğunu değişmesi gerektiğini de gördüm kendim tecrübe ettim bunu. Başkasına da yaşatamam.”

“G21: Erken evlenmemle gördüğüm şiddetin ilgisi yok bence. Kocamın da benimde zorla evlendirilmemizin ilgisi var. Eğer isteyerek evlenmiş olsaydık beni suçlamazdı her şeyden dövmezdi o zaman belki de.”

Tüm bunların yanında yaşadıkları şiddetin nedeni olarak yaşadıkları kültürü sebep olarak gösteren katılımcılar da bulunmaktadır.

“G7: Bizim orda da çok fazla kadın dayak yer kocadan babadan. Ablamda annemde yedi gördüm. Bende çok dayak yedim evin içinde küçücük çocuk iş bilmez evlilik bilmez her evin kuralı ayrı ne bilsin ama öğretilmezde. Ne yapsa yanlışsın denir ya sövülür ya dövülür.”

“G9: Bizde evde çok dayak olur. Karı kocadır karışılmaz denir. Düşünsen aslında hep kadın küçük adam büyük hep kader denir. Öyle görünür öyle büyünür bizim orda dayığı görerek.”

Hayatlarında ne değişseydi şiddet görmezlerdi sorusuna ise katılımcılar toplumda görülen toplumsal cinsiyet ayrımcılığına atıfta bulunarak, iş sahibi olsalar, okutulsalar veya toplumda kadınlar bu şekilde ikinci sınıf insan muamelesi görmese şiddet görmeyeceklerini belirtmişlerdir.

“G11: Bizde inanç olmuş kadın evinin işini yapar kocası ona bakar. Kocasız kaldı mı ortada kalır diye. Böyle öğretilmese böyle olmasa ailem beni gençken az daha anlasa ben o hataları yapmazdım. O kadar şiddete aşığılamaya dayanmazdım.”

“G19: Kendi eksikliklerini erkekler böyle kapatıyor bence. Bizim gibi gidecek başka yeri olmayan kadınlarda son raddeye kadar dayanıyor işte mecbur. Sığınma evinde çok kadınla tanıştım. Hepsinin hikâyesi hemen hemen aynı.”

“G2: Yoksa yine 25 yaşında yine bu adamla evlensem bana aynılarını yapardı. Ama ben o yaşa gelince o olgunlukla yine bu adamı seçer miydim? Sizin gibi kendi ayaklarım üzerinde durabilsem kendi paramı kazanabilsem bu adamla evlenir miydim bilmiyorum. Kader işte.”

“G6: Baksana alışmışım başkasını dinlemeye başkasının benim yerime karar vermesine 5 sene zor dayandık her haltı gördük az daha dursam kendim öğrensem bir şeylerin kararlarını alsam okusam işim gücüm olsa böyle mi olurdu olmazdı elbet.”

“G12: Ama bu adam gibileri de babam gibileri de değişmeden kadın bu halden kurtulmaz kurtulamaz.”

Bunun dışında aileleri ya da eşleri daha anlayışlı olsa, gidecek bir yerleri olsa şiddet görmeyeceklerini düşünen katılımcılarda bulunmaktadır.

“G1: Şiddetin ortadan kalkması için evlendiğim kişinin dünyaya bakışı ve benle kurduğu iletişimin değişmesi gerekirdi.”

“G10: Eğer abimler beni annemle rahat bıraksalar bunların hiçbiri yaşanmazdı biliyorum. 10 senedir annemde rahat edemiyor onların yanında. Abimler yüzünden annemde bende 10 yıldır huzursuzuz.”

“G13: Aileme rest çekerek kaçmasam halden anlayan bir aile ile yaşasam bunlar olmazdı. Belki yine kocam dövmeye kalkardı orasını Allah bilir ama en azından gidecek yerim yuvam olurdu korkularım

olmazdı. Aileme sığınırdım. Yediğim dayağında küfründe sebebi o yaşta evden kaçıp birine sığınmam keşke böyle olmasaydı.”

“G3: Bunun en büyük nedeni sahip çıkacak kimsem olmaması. Eğer beni destekleyen insanlar olsaydı böyle olmazdı. Başında ki baba, baba olsaydı veya ne bilim ben biraz güçlü olsaydım bunlar olmazdı.”

“G11: Böyle öğretilmese böyle olmasa ailem beni gençken az daha anlasa ben o hataları yapmazdım. O kadar şiddete aşılamaya dayanmazdım.”

En çarpıcı, tüm bu sayılan sebepleri özetler nitelikte yorum ise istismarcısıyla 16 yaşında evlendirilen katılımcıdan gelmiştir.

“G18: Benim evlenme sebebim zaten şiddetti. Ben istemedim, her şey zorla oldu. Ama eğer babam beni anlasaydı, beni tecavüzümle evlendirmek yerine yanımda olsaydı evlenmezdim. Senelerce bunları çekmezdim. Allah’ın her günü yeniden sürekli öldüm ben. Düşünsenize her gün o adamı, sana hayatının en kötü gününü yaşatan adamı görüyorsun. Her gün aynı işkenceyi yaşıyorsun. Ve o adam sanki sana yaptığı doğruymuş gibi onu ödüllendirir gibi ona istediği veriliyor. Ve sen sanki senmişsin suçlusunu gibi ömür boyu işkenceye mahkûm ediliyorsun. Ne olursa olsun her şeyin suçlusunu kadın bu toplumda.”

Gerçekleştirilen erken yaşta evliliklerin aile hayatı içerisinde aile içi şiddete etkisi ana soru ve alt soru başlığına verilen cevaplar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, toplum katılımcıların mensubu olduğu toplum içerisinde şiddetin tanımının sıklıkla fiziksel şiddet olarak anlamlandırıldığı, bunun yanında katılımcıların karşılaştıkları ve maruz kaldıkları ekonomik, psikolojik ya da cinsel şiddet durumlarını şiddet olarak anlamlandırmakta güçlük çektikleri gözlemlenmiştir. Katılımcıların fiziksel şiddet mağduru oldukları kendileri tarafından da bu şiddete maruz kalmalarının nedeni olarak erken yaşta hayata katılımları gerçekleşmeden evlendirilmeleri olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Genel anlamıyla gücü elinde bulunduran kesimin güçsüz kimselere karşı uyguladığı bir çeşit egemenlik kurma yöntemi olarak kullanılan şiddet, toplum tarafından da yerleştirilen zihniyet ile birlikte egemen kabul edilen eril zihniyetin erken yaşta evlendirilen ve ekonomik ve sosyal yönden herhangi bir güç kazanmadan evlenen güçsüz kadınlara uyguladığı şiddette erken yaşta evlilik bir etken olarak kabul edilebilir denilebilmektedir.

Ayrıca birçok katılımcının evlenmeden önce birlikte yaşadıkları aile yapısı içerisinde şiddet unsurunun varlığını belirtmesi ve birçok katılımcının evlendikten sonra maruz kaldıkları şiddet nedeniyle ailelerinden şiddet nedeniyle destek görememe durumları değerlendirildiğinde birbirine benzeyen toplumsal yaşayış biçimi olan çevreler tarafından doğru olarak kabul gören davranış biçimleri ile aile fertlerinin karşılaşma durumlarında herhangi bir olay yadırgaması gerçekleşmeden kabullenildiği sonucu çıkmaktadır.

3.5.2.5. Erken Yaşta Yapılan Evliliklerin Şimdiki Hayatlarına Etkileri

Erken yaşta yapılan evliliklerin ve bu evlilik süresince maruz kaldıkları şiddetin kişilerin şimdiki hayatlarına etkileri çalışmanın çıktılarından biri olarak düşünülmektedir. Evlilik süresince kişilerin yaşadıkları olumsuz deneyimlerin katılımcıları şimdiki hayatlarını ve gelecek ile ilgili planlarını nasıl etkilediği erken yaşta evliliklerin uzun vadeli etkilerini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın bu kısmında evliliklerin ilk yıllarında belirlediğimiz, erken yaşta yapılan evliliklerin olumsuz sonuçlarından olan üç ana konu üzerinden ilerlenecek ve buna ek olarak katılımcıların gelecek planları üzerinde durulacaktır.

3.5.2.5.1. Kadınların Mevcut Aile Hayatları

Araştırmanın bir önceki bölümünde kadınların evliliklerinde gördükleri şiddeti aileleri ile paylaştıkları zaman ailelerin verdikleri tepkiler üzerinde durmuştuk. Araştırmanın bu kısmında ise evlilik birlikteliği sonlandıktan sonra veya evlerini terk edip kendi başların bir hayat kurma kararını aldıklarından sonra aile bağlarının bu kararlardan nasıl etkilendiği, ailelerinden ve toplumdan gördükleri tepkilerin kadınları nasıl etkilediği üzerinde durulacaktır.

Yapılan görüşmelerden kadınların ailelerin daha önce ki tepkilerini devam ettirdiği, evlerine geri kabul etmedikleri ve hatta artık kendi çocukları olarak bile görmedikleri anlaşılmaktadır. Kadınların ise bu davranışı kabullendikleri ve kendi aileleri ile bağlarını kopardıkları gözlemlenmiştir.

“G1: Ailemden uzaklaştım, şiddet gördüm, bunları durdurmak istediğimde polise gittim. Sosyal hizmetlere gittim. Şu an yanımda kimse yok. O yüzden burada kadın konukevinde kaldım. Ailem kayboldu artık. Ailem yok benim. Kendim de insanlara güvenemiyorum ve kendime yeni bir aile kurmak istemiyorum.”

“G10: İlk defa karar aldım. Kendi yapmak istediğim gibi davrandım. Şimdi ailem yok.”

“G18: Ailemle görüşmüyorum. Zaten ayrılacağım deyince istemediler. Reddederiz dediler. Bende ne yaparsanız yapın dedim.”

“G19: Şu anda koruma kararım var bana yaklaşmıyorlar. Annemleri babamı birkaç defa aramaya çalıştım. Ama görüşmek istemediler benimle. Olsun canları sağ olsun.”

Kadınların bazıları ise kız kardeşlerinin ya da erkek kardeşlerinden biri ile iletişimini devam ettirdiği ve kadın konukevinden sonra onların yanına sığındıklarını belirtmişlerdir.

“G20: Şuanda burada yaşayan kız kardeşimin yanında kalıyorum. Onlara da fazla yük olmak istemiyorum. Bir daha asla o eve de dönmek istemiyorum. Köye gitsem annemlerin yanına belki beni

kabul ederler ama beni en başta bu duruma getiren onlar olduğu için tekrar oraya da dönmek istemiyorum.”

“G24: İlk başta abimler kabul etmediği için sığınma evine geldim. Sağ olsunlar kucak açtılar bana. Sonra en küçük abim beni yanına aldı. Şimdi onlarla kalıyorum. Ne kadar kalabilirim bilmiyorum. Kimsem yok. Gidebileceğim bir arkadaşım yok.”

Ayrıca aileleri tarafından reddedilmiş fakat sadece çocuklarını yanlarına alarak aile hayatlarını devam ettirmeye çalışan kadınlara da rastlanmıştır.

“G14: Arada bir oğlumu merak ediyorum ama o benimle konuşmak istemiyor. Kocam zaten görmek istemiyorum boşanma davası açmadım henüz. Kızımınla beraberiz.”

“G15: Kocam kızımınla benim peşimizden gelmedi korktuğumuz şey olmadı şükür kendileri gelinleri oğulları birlikte Ankara’da yaşıyorlar bizi rahatsız etmesinler başka da bir şey istemiyorum.”

“G7: Ailemden kimseyle görüşmüyorum. Ne onlar arayıp soruyor ne de ben onlardan bir haber almak istiyorum. Sadece çocuklarım ve ben varız.”

Tüm bunların yanında yaşlarından veya çaresizliklerinden dolayı kocalarının veya ailelerinin yanına geri dönmek zorunda olan kadınlarda bulunmaktadır.

“G16: Mecbur eve geri döneceğim. Kabul eder beni geri diye düşünüyorum kocam. Çocuklara annelik yapmaya çalışacağım. Hala nasıl yapacağım onu da bilmiyorum.”

“G2: Gidecek yerim olmadığı için tekrar kocamın yanına geri döndüm. Aynı şeyleri yaşıyorum hala ama burada da sürekli kalamazdım. Hastayım çalışmıyorum. Mecbur döndüm. Ya ben ya kocam ölünceye kadar bu çileyi çekmeye devam edeceğim.”

“G4: Ailem tekrar sığınma evine giderim diye korkularından bir şey yapmıyorlar. Çocuğuma kayın validem bakıyor. Henüz onu yanıma alamadım.”

Kadınların mevcut aile hayatlarına ilişkin soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde kendi anneleri, babaları ve kardeşleri tarafından evlilik birlikteliğini sonlandırmaları veya şiddet yüzünden evden ayrılmaları nedeniyle reddedildikleri ve artık aile üyesi olarak görülmedikleri anlaşılmaktadır. Evlerine dönmek zorunda kaldıklarında bile artık eskisi gibi karşılanmadıkları görülmektedir.

3.5.2.5.2. Kadınların Mevcut Sosyal Hayatları

Erken yaşta yapılan evlilikler özellikle bu araştırmada olduğu gibi şiddet nedeniyle sonlandığında evlilikte şiddete maruz kalan tarafın bu travmayı atlatabilmesi için başkalarıyla sağlıklı iletişim kurmaya ihtiyacı olabilmektedir. Evlilik süresince sosyal hayattan soyutlanan bireylerin evlilik birlikteliği sonlandıktan sonra da aynı şekilde sosyal hayattan kendilerini

soyutlayıp soyutlamadıkları ve bu olumsuz sonucu devam ettirip ettirmedikleri araştırma açısından ve erken evliliklerin olumsuz sonuçlarını anlamak açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Kadınların büyük bir çoğunluğu evlilik hayatında ve öncesinde yaşadıkları olumsuz tecrübeler neticesinde insanlara güvenlerinin kalmadığını ve herhangi bir sosyal hayatlarının olmadığını söylemişlerdir.

“G1: Dışarı çıkamıyorum hala kimseyle konuşamıyorum utanıyorum kendimden. Şu saatten sonra evlenip boşanmış olduğum için kimse benimle aile kurmak istemez ki. Bende zaten kimseye güvenemem. Sosyal hayatım yok anlayacağın. Tek derdi tek başıma ayakta kalabilmek.”

“G17: Güvenecek kimsen kalmayınca yalnız olduğumu anlıyorsun ben artık yalnızım. Bundan sonrası ne getirir bilmem ama yaşadıklarım insanlara olan güvenimi aldı benden. Tek güvendiğim sığınma evine ara ara görüşmeye çağıran ablalar onlarla konuşmak iyi geliyor.”

“G22: Kimseden bir yardım görmedim bu zamana kadar. Kimseye de ihtiyacım yok. Hani arkadaşmış komşuymuş falan onları düşünmek istemiyorum. Kimseden bir yardım görmedim bu zamana kadar. Kimseye de ihtiyacım yok. Hani arkadaşmış komşuymuş falan onları düşünmek falan var ama görüşmüyorum kimseyle.”

Tüm bunların yanında yaşadıkları olumsuz tecrübelerle rağmen insanlara güvenini kaybetmeyen bir şekilde hayata tutunmaya çalışan ve çoğunlukla çocukları için ayakta kalmaya çalışan kadınlara da rastlanılmaktadır.

“G12: Çevremde şu an az da olsa insan var. Bir şekilde hayatımı yeniden kurmam insanlara güvenmem lazım. Ama dikkatli de olmam lazım. Artık yalnız bir kadıyım.”

“G15: Şimdi kendi yağıımızda kavruluyoruz burada küçük bir evde 3-5 eşya ile burada kızımın okuldan bir iki arkadaşı da var o hem onlarla görüşüyor ben aileleri ile tanıştım. Onlarla görüşüyorum arada. Kızım okuma yazma öğrenmeme yardım ediyor az zaman sonra onu da öğrencem inşallah. Kendi paramı kazanıyorum.”

“G17: Bende Antalya’da kendim çalışıp kazanıyorum gündelikçilik yaparak kendimce yaşamaya çalışıyorum. Az da olsa gezmeye insanlarla arkadaş olmaya yapamadığım şeyleri yapmaya çalışıyorum.”

“G19: Yavaş yavaş insan içine de karışmaya başladım. Ama yine de korkumdan pek insanlara yaklaşamıyorum ama yine de iş yerinde burada konuştuğum insanlar var. Fazla olmasa da bir sosyal hayatım var.”

Kadınların mevcut sosyal hayatlarına yönelik sorulan sorular incelendiğinde yıllarca kendi ailelerinin yanında ve evlendikten sonra eşlerinin evinde gördükleri yıllarca sistematik olarak devam eden psikolojik şiddet neticesinde sosyal hayattan koptukları ve toplumsal hayata sağlıklı bir katılım gerçekleştiremedikleri anlaşılmaktadır.

3.5.2.5.3. Kadınların Mevcut Sağlık Durumları

Katılımcıların hemen hemen hepsi şuan için herhangi bir fiziksel sağlık problemleri olmadığını belirtmişlerdir. Buna ek olarak yaşadıkları sürecin etkisi nedeniyle psikolojik rahatsızlıkları olduğunu ve ilaç kullandıklarını belirtmişlerdir.

“G1: Evlilik sürecinde ve içerisinde psikolojik olarak yıprandım. Bunun dışında bir sağlık problemim yok.”

“G10: Sağlığım yerinde ama işte içim kötü huzursuz psikolojim bozuk.”

“G13: Yaşanılan şeylerin psikolojik etkisini atmak için ilaç kullanıyorum aylardır.”

“G17: Sağlık problemim olmadı ama psikolojim bozuldu. Yani affedersin ama hani bir erkekle bir daha olabilmeyi düşünemiyorum bile. O kadar midem bulanmış ki. Hala düşününce bile midem bulanıyor.”

Bunların dışında katılımcılar başka bir sağlık problemleri olmadığını sadece sürecin yıpratıcı etkisini hissettiklerini belirtmişlerdir.

3.5.2.5.4. Kadınların Gelecek Planları

Erken yaşta evliliklerin ve bu evliliği özellikle şiddet gibi olumsuz etkiler yüzünden sonlandırmak zorunda kalan kadınların geleceğe dair umutlarının olması ve bu süreci yaşayan insanlar olarak bu olumsuz etkilerin sonucunda topluma ve çevreye bu tecrübeleri aktarmaları ve insanlar üzerinde erken yaşta evliliklerin önlenmesi konusunda olumlu etkiye bulunmaları, aynı süreci yaşayan insanlara cesaret verip örnek teşkil etmeleri erken yaşta evlilikleri önleme çalışmaları açısından belki de en önemli bulgulardan biridir. Bu yüzden çalışmada en son bu konu üzerinde durulmuştur.

Katılımcıların büyük çoğunluğu kendi ayakları üzerinde durmaya çalıştıklarını, kendi yaşadıklarını çocuklarının yaşamasını istemediklerini, gelecekte ve hayattan umutlu olduklarını belirtmişlerdir.

“G11: Devlet şimdi çocuklarım için para yardımı yapıyor. Bende Pazar da falan çalışıp ayaklarımın üzerinde durmaya çalışıyorum. Çocuklarım yaşadıklarını yaşamassın. Kızım benim gibi bir şey bilmeden başkasına muhtaç yetişmesin istiyorum.”

“G12: Korkmama rağmen sığınma evinde kalmak istemiyorum çünkü ben hep bağımlı yaşadım bir kadın bir insan nasıl kendisi yaşar hiç göremedim o yüzden benim de kendimin bir şeyleri başarması lazım burada bana yardım eden herkese minnet borcum var.”

“G14: Şimdi tanıdıkların yanındayız. Ben evlere gündeliğe gidiyorum, temizliğe. Kızım liseden mezun oldu. İşe soktuk bir yere çok şükür. Kendi evimize çıkacağız yakında. Umutluyum şuan kendim için değil ama kızım için umutluyum. Üniversite de okuyacak inşallah. Kendini kurtaracak.”

“G15: Burada yetkililerle görüştük bize yardımcı da oldular ben bulaşıkçı olarak işe başladım bir yemekçi de bazen eve buradan yemek bile götürüyorum. Kızım şimdilik garsonluk yapıyor o da atanır inşallah anne kız kendimize yeni bir hayat kurmaya çalışıyoruz.”

“G19: Benim artık önümde 3 tane kızım var. Onlar için yaşayacağım bundan sonra. Bir büroda çaycılık temizlik yapıyorum. Boş zamanlarda temizliğe gidiyorum evlere. Burada çalışan ablalar açıktan liseyi bitirebileceğimi hatta üniversite okuyabileceğimi söyledi. Bunları yapıp kızlarıma daha iyi imkânlar sunmak istiyorum. Devlet yardım ediyor bana kızlarım için okusunlar diye para veriyorlar.”

“G23: Ben eşimle boşanmaya karar verdim. 4 aydır İstanbul’daydım. Ama fazla kalamadım. Kimseyi rahatsız etmek istemedim. Buradan sonra Antalya’da yaşayan bir arkadaşımın yanına yerleştim. Çocuğum için ayakta duracağım ona bakacağım en iyi şekilde.”

Bunun yanında kendilerine destek olunmadığı için veya hayattan bu kadar soyutlanmaları neticesinde çaresiz olduklarını düşündükleri için tekrardan ailelerinin yanına dönmek zorunda kalan veya kurtuluşu yine başka bir erkekte ya da evlilikte gören katılımcılarda bulunmaktadır.

“G16: Şu saatten sonra ailemin yanına da dönemem. Mecbur eve geri döneceğim. Kabul eder beni geri diye düşünüyorum kocam. Ama elbet beni seven beni sevecek bir adam bulacağım. İnaniyorum buna. ”

“G2: Gidecek yerim olmadığı için tekrar kocamın yanına geri döndüm. Aynı şeyleri yaşıyorum hala ama burada da sürekli kalamazdım. Hastayım çalışmıyorum. Mecbur döndüm. Ya ben ya kocam ölünceye kadar bu çileyi çekmeye devam edeceğim.”

“G21: Henüz ne yapacağıma karar veremedim. Tek dileğim ailemin beni eve kabul etmesi tekrardan. Buraya geldiğimde ablalar bana iş bulmaktan, çalışmaktan bahsettiler ama ben çalışmam nasıl çalışayım bir şey bilmiyorum. Bir de ailemi kızdırmak istemiyorum çalıştığımı duyarlarsa iyice reddederler beni. Çocuklarıma tek başıma yetemem ben.”

Kadınların gelecek beklentileri ve planlarına yönelik soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde mevcut yaşadıkları sıkıntılara ve travmalara rağmen ayakta kalmaya çalıştıkları, kendilerine yeni bir düzen kurmak için çaba sarf ettikleri ve tüm bu çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlamak için olduğu sonucu çıkmaktadır.

3.5.2.5.5. Kadınların İstek ve Temennileri

Görüşmelerin sonunda katılımcılara eklemek istedikleri olup olmadığı sorulmuş, hepsi olmasa da çoğunluğu konu ile ilgili kendi fikirlerini dile getirmiş, bundan sonra ki hayatlarıyla ilgili dilek ve temennilerde bulunmuş ve erken yaşta evliliklerle ilgili kendi yorumlarını dile getirmişlerdir.

Araştırmanın bu kısmında söylenenler aslında araştırmanın kısa bir özeti niteliği taşımaktadır. Araştırma sonunda tüm yaşadıklarını anımsayan katılımcılar bu duygularla araştırma hakkında yorumlarda bulunmuş ve araştırma açısından önemli doneler sağlamışlardır.

Kadınların büyük bir çoğunluğunun kadın konukevlerinin varlığından dolayı ve devletin kendilerine destek vermesi nedeniyle cesaretlerini yeniden kazandıklarını dile getirmişlerdir.

“G1: Evlenmem nedeniyle hayatım ile ilgili hep başkaları karar verdi. Hep beni yok saydılar. Sen küçüksün bilmezsin daha tecrüben yok dediler. Ama madem tecrübem yoktu niye evlendirdiler, büyümemi beklemediler bilmiyorum. Şuan ki aklım olsaydı polise daha önce giderdim. Belki okula devam ettirirlerdi sosyal hizmetler de beni. Şuan her şey farklı olurdu. Evlenmemiş boşanmamış olurum. Tüm bunları yaşamazdım. Bence tüm kızlar okusunlar kimseye bağlı olmasınlar. Sonra evlensinler.”

“G11: Çok şükür devlet yardım etti yoksa iş bilmez insan tanımaz ben tek başıma ayakta kalamazdım. Çocuklarım yurt köşesinde sürünür bende nereye sürüklenirdim bilemezdim.”

“G12: Şimdi ortada her şeye korkarak yaklaşan, herkesten kaçan kimseye güvenemeyen 26 yaşında ama sorsan 50 yaşında bir kadını burada bulunan psikolog falan çok yardım etti. Bana iş bulundu. Bir arkadaşla eve çıktık korkuyor muyum evet bu korkunun sorumlusu ailem ve kocam ama eğer beni yine bulursa sığınacağım yardım isteyeceğim yeri biliyorum.”

“G19: Bana ailem yerine sahip çıkan herkese tüm çalışanlara teşekkür ederim. Artık çocuklarım için bir umudum var.”

“G2: Evlenmesinler kızım. Okusunlar çalışsınlar, kendi ekmeklerini kazansınlar erkeğe muhtaç olmasınlar. Erkeğe muhtaç olmak kötü, çok kötü.”

“G6: Erken evlenmesin kimse. Ben o zamanlar bilmiyordum ama devlete sığınabilirler polise gidebilirler. Devletimiz sağ olsun arkamızda. Kimseden korkmalarına gerek yok. Nasıl yaşamak istiyorlarsa öyle yaşasınlar. Okumak istiyorlarsa okusunlar. Ama kimselere muhtaç kalmasınlar.”

Gerçekleştirilen erken yaşta evliliklerin katılımcıların şu anki yaşamlarına etkileri durumu ana soru ve alt sorulara verilen cevaplar açısından değerlendirildiğinde, eğitim, ekonomik ve sosyal yönden toplum içerisinde güçsüz birer birey iken evlendirilmelerine onay verilen katılımcıların evlilik içerisinde yaşadıkları sorunların çözümü noktasında kendilerine çözüm ortağı bulamadıkları, sosyal destek göremedikleri ve bu nedenle de mevcut yaşayışlarını sürdürmek zorunda hissettikleri, katılımcıların şu anda destek aldıkları kadın konukevleri ve dolaylı olarak devlete karşı güven duydukları, yeniden hayata atılma ve yeni hayat kurma noktasında katılımcıların evlilik birlikteliğini sonlandırabilmek için desteğe ihtiyaç duydukları, destek sağlanması durumunda katılımcıların hayata katılımlarının katılımcılar açısından da daha sağlıklı ilerleyebileceği sonucu çıkarılabilir.

3.6. Tartışma

İnsanların toplum içinde ki yaşayışları sosyal faaliyetler, davranışlar, roller gibi çeşitli öğelerle bağlantılı olup, sosyal yaşama katılımları farklı sosyal rollerin kullanılması ile kolaylaşmaktadır. Bu noktadan hareketle bir bireyin kimliği pek çok sosyal rolün karışımı olarak tanımlanmakta, bazı rollere diğer roller ile mukayese edildiğinde daha çok anlam ve önem verildiği görülmektedir (Günay ve Bener, 2011: 157). Toplumun diğer rollere göre daha üstte tuttuğu roller kadın ve erkeklere uygun gördükleri rollerdir. İnsanlar dişi veya erkek cinsiyeti ile doğarlar fakat aileleri tarafından yetiştirilirken toplumun cinsiyetlerine uygun gördükleri roller çerçevesinde kız veya erkek çocuk olmayı öğrenerek büyürler(Terzioğlu ve Taşkın, 2008: 63).

Bütün toplumlarda doğumdan gelen biyolojik farklılıklar kültürel olarak yorumlanıp değerlendirilir. Bu değerlendirmenin sonucunda kadınlar ve erkeklerin hangi davranış ve faaliyetleri yapabileceklerine, hangi haklara ve güce kimin ne derece sahip olduğuna veya sahip olması gerektiğine ilişkin toplumsal beklentiler geliştirilir. Bu beklentiler, toplumdan topluma ve aynı toplum içinde bir toplumsal kesimden diğerine kısmen değişse de temelinde aynıdır. Bu temel, toplumsal cinsiyeti merkezine koyan farklılıklar ve eşitsizliklerin varlığıdır (Ecevit, 2003:83).

Çalışma bulgularından da açıkça görülmektedir ki toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin özünde ataerkil toplum düzeni yatmaktadır. Çalışmanın kuramsal arka planını oluşturan radikal feminist teoriye göre kadınların yaşamış oldukları bu toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerden ve baskılardan kurtulabilmeleri için ataerkil sistemin ortadan kalkması gerekmektedir. Çünkü kadın ile erkek arasındaki eşitsizliğin en büyük nedeni ataerkil yapıdır. Bu yapı nedeniyle erkek, kadın üzerinde rahat bir şekilde egemenlik kurabilmektedir (Yüksel 2003: 103). Chris Weedon ataerkilliği şöyle ifade etmektedir; “kadın çıkarlarının erkek çıkarlarına tabi kılındığı güç ilişkisidir” bahsi geçen bu güç ilişkileri üremenin toplumsal örgütlenmesinden cinsel iş bölümüne kadar hayatın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Ataerkillik ona yüklenen sosyal anlamlardan güç bulmaktadır ve ataerkil söylemde kadının sosyal rolü ve doğası yine eril olan normlara göre tanımlanmaktadır (Pira A. ve Elgün A. 2004: 529).

Çalışmada değinilen ilk konu erken yaşta evlilik kararının alınmasında evlilik öncesi aile hayatlarının etkileridir. İçinde bulundukları ataerkil aile düzeninde katılımcılar toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmiş ve gelecek hayatlarında bu rollere göre toplumsal hayatlarını şekillendirmişlerdir. Erken yaşta alınan evlilik kararının ilk ve en önemli sebebi içinde bulundukları ataerkil aile düzenidir. Aile ataerkil düzenin temelinde yer almaktadır. Aile ve

toplum arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır ve birisinde yer alan oluşumlar diğerini de etkilemektedir. Ataerkil düzen içinde ailenin topluma en büyük katkısı çocukların cinsel rol, ruhsal yapı ve toplum içindeki yer konusundaki tutumlarda ataerkil ideolojiyi benimsemeleridir. Bu daha sonra çocuğun iletişim kurduğu okul ve çevresel kurumlarla pekiştirilmektedir. Millett ailenin üreme ve toplumsallaştırma gibi iki işlevi olduğunu ve bunu yapılan tüm çabalara rağmen değiştirmekte zorlandığını söylemektedir. Bu durum ataerkilliğin bütün toplumlarda sarsılmaz bir temele sahip olduğunu ve ailenin bireyleri üzerindeki yoğun etkisini göstermektedir. Aile tabakalaşma sisteminin yani kendi varlığını sürdüren toplumsal mekanizmanın temel taşıdır ve ataerkillik üzerinde köktenci bir değişiklik yapmadan onun bireyler üzerindeki baskısını ortadan kaldırmak mümkün değildir (Millett K. 2011: 60-65).

Erken yaşta yapılan evliliklerde, araştırma bulgularından da anlaşılabacağı üzere, kız çocuklarının cinsel davranışları ile ilgili ailenin erkeklerinin duydukları kaygılarda etkili olabilmektedir. Kız çocukları bu kaygıların sonucunda eş seçimlerinde söz hakkına sahip değildirler. Ataerkil toplum düzeninde ve bunun bir yansıması olan ataerkil ailelerde, kadının cinsel davranışlarının denetimi, kendilerini kadınların cinsel davranışını sağlamaktan doğrudan sorumlu olarak gören, çok sayıda değişik yakınlık derecelerinde hanenin etrafında ve içinde toplanmış erkek bireylerin sorumluluğu olarak görülür. Anne-babalar, kardeşler, yakın ve uzak akrabalar ve hatta komşular ergenlik sonrası kızların davranışlarını yakından izler, kontrol etmeye çalışır böylece kendi cinselliklerini kontrol etme denetleme sorumluluğunun kızların kendilerine ait olmadığı düşüncesi beyinlerine yerleştirilir. Evlilik için eş seçimi gibi önemli bir karar aşamasında bu açıkça görülür. Evliliğin hala aileler arasında yapılan sözlü bir sözleşme olarak görüldüğü toplumlarda, eşini seçme gibi bir kararda kadına güvenilmez(Kandiyoti, 2015: 80).

Ataerkil aile düzeninde, araştırma bulgularından da anlaşılabacağı gibi, erkek çocuklara kız çocuklarından daha fazla önem verilir. Hane içerisinde doğdukları andan itibaren çok ağır sorumlulukların altına girerler. Fakat aileye ekonomik olarak bir katkıları olmadığı için ev içinde aldıkları roller göz ardı edilerek ikincil konumda kalırlar. Bunun sonucunda ise erken yaşta yapılan evliliklerin önü açılır. Bu durumu Kandiyoti (Kandiyoti, 2015: 58) şu şekilde ifade etmiştir:

Her erkek aile reisinin iddia edeceği gibi, kızlar oğullardan daha az önemlidir, çünkü genç yaşta başka bir aileye gelin giderler: bununla birlikte tam da değersiz sayıldıkları için küçük yaşta aileleri tarafından itaatkar olmaya koşullandırılan, bu nedenle çok değerli ve ekonomik bir iş gücü oluşturan bu gelinler aile içinde en ağır işleri yapmakla yükümlüdürler.

Erken yaşta yapılan evliliklerde toplumun ataerkil yapısı ve bunun yansıması olan geleneksel ataerkil aile düzeni evlilik hayatında da etkisini göstermektedir. Erken yaşta yapılan evliliklerin daha önce değinilen olumsuz sonuçları arasından araştırma içerisinde karşımıza çıkan en çarpıcı sonuçlar ise aile içi şiddet üzerinedir. Radikal feministlere göre erkekler, kadınlar üstündeki güçleriyle egolarını tatmin etmek, ekonomik ve evdeki hizmet noktasında sömürmek, siyasal güç ve cinsel anlamda bir üstünlük uygulamak gibi birçok yönde fayda sağlamaktadırlar. Kadınlar üzerinde uygulanan her türlü şiddet erkeklerin kadınlar üzerindeki güçlerini sürdürmek istediklerinin bir kanıtıdır (Atan M. , 2015: 5). Ataerkil aile yapısı içerisinde kendisine öğretilen rollerin bir yansıması olarak kadınlar mevcut evliliklerinde şiddete karşı çıkamamaktadır. Connell'e göre kadınların evlilikte şiddete katlanmalarının veya şiddet uygulayan erkeğe geri dönmelerinin nedenlerinden biri de barınma ve genel ihtiyaçlarını karşılama konusunda alternatiflerinin olmamasıdır. Aile içi şiddet, şiddet vakalarının çok büyük bir yüzdesini oluşturur. Toplumsal cinsiyet sorunlarını göz ardı eden kapitalizm yapıları ve ataerkil aile düzenini savunan, bunu milliyetçilikle bağdaştıran düşünceler erkek şiddetinin artarak devam etmesine neden olmaktadır (Connell, 2017: 45). Şiddetin bir diğer nedeni olarak ise ataerkil toplumlarda erkeklik üzerine yüklenen anlamlar olarak gösterilebilir. Erkeklik zor kazanılan kaybedilme riski yüksek olan ve asla yaşamın sonuna kadar elde edilemeyecek olan bir sıfat, bir statüdür. Bu yüzden erkeğin sürekli kendini ispatlaması gerekir, ve erkeklik statüsünü kaybetme korkusunu sürekli taşır. Bu korkunun sürekli olarak varolması Türkiye gibi bir yandan kadın cinselliğinin sert bir denetime tabi tutulduğu ayrıca erkeklerin ise erkeklik olarak görülen becerilerini sürekli sergilemek zorunda bırakıldığı kültürlerde normal olarak karşılanmalıdır. Sorunun bu kısmı kadın cinselliğinin tehlikeli ve toplum ahlakına aykırı olarak görülmesinden kaynaklanıyor olabilir. Bu düşünce yapısı ise özellikle kadının davranışını erkeğin şeref ve haysiyetine yönelik bir saygısızlık olarak yorumlanması durumunda şiddet kullanılarak kadına boyun eğdirmeye çalışmasına neden olabilir (Kandiyoti, 2015: 82).

Erken yaşta yapılan evliliklerin sebep ve sonuçlarına bakıldığında gördüğümüz toplumsal cinsiyet rollerinin, kadının hane içerisinde ve sosyal hayatta uygun görülen roller her bir maddede karşımıza çıkmaktadır. Kadınlara uygun görülen bu rollerin, toplumun bu rolleri kabul edip hayatlarını bu rollere göre şekillendirmelerinin arkasında yatan en büyük sebep ise toplumun sahip olduğu ataerkil yapıdır. Bu yapı toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi karşısında en büyük engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak ataerkil yapıda değişimlerin meydana gelmesi zor bir durumdur. Çünkü ataerkil sistem ve onun getirmiş olduğu değerler(güç, baskı, otorite, erkek egemenliği) köklü ve uzun bir geçmişe sahiptir bu yüzden, onunla

ilgili yeni düzenlemeler yapılsa dahi çok fazla değişimin gerçekleşeceği söylenemez (Plumwood, 2004: 48). Buna göre ataerkil sistemin kökten ortadan kaldırılması mümkün olmasa bile yapılabilecek küçük değişiklikler ile sorunun çözümüne katkıda bulunulabilir ve sistemde açılacak bu küçük boşluklarla düzen yavaş yavaş bile olsa değiştirilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Antalya il merkezinde bulunan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Kadın Konukevleri'nde 18 yaş altında evlenmiş 24 kadın ile yapılan araştırmamız sonucunda katılımcıların genel olarak 15-17 yaş aralığında evlendikleri saptanmıştır. Yasaların 16 yaşından sonra ailelerin rızasıyla resmi evlilik yapılmasına izin verdiği düşünülürse, aileler verdikleri bu kararı kendi içlerinde meşrulaştırabilmektedirler. Bundan yola çıkarak ise bu yaşların evlilik için normal, kabul edilebilir bir yaş olduklarını düşünmektedirler.

Katılımcıların evlilik öncesi aile yapılarına bakıldığında ise çoğunun kalabalık bir aile düzenine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu aile yapısı çoğu zaman nine, dede, yeğenler ve diğer aile üyelerinin de haneye dâhil olmasıyla geniş ataerkil aile düzenine doğru genişlemektedir. Bunun yanında katılımcıların bahsi geçen bu ataerkil aile düzeni içerisinde aile reisi olarak görülen baba veya babanın yokluğunda ailenin en büyük erkekleri tarafından sistematik olarak baskıya ve şiddete maruz kaldıkları araştırma sonucunda tespit edilmiştir.

Yaşamış oldukları bu baskının boyutu ise katılımcılar arasında farklılık gösterse bile ortak olan baskı ögesi olarak kız çocuklarının hane içerisinde sahip olması beklenen rolleri üzerinedir. Katılımcılar geleneksel ailelerde olduğu gibi küçük yaşlardan itibaren kadının görevi olarak görülen yemek yapma, hasta bakımı, kendinden küçük yaşta olan kardeşleri ile ilgilenme gibi roller altında ezilmektedir. Bunun sonucu olarak kadının ev içinde kalmasını, erkeğin ise güçlü konumda kalarak evin ekonomisinden sorumlu olmalarını ve hane içerisinde ki kişilerin üzerinde kurdukları baskıları kendi içlerinde normalleştirmişlerdir. Aynı zamanda hane içerisinde aile reisinden sürekli şiddete ve baskıya maruz kalan kadınlar hayatlarını tehlikeye atmadığı sürece yaşadıkları bu olayları şiddet olarak görmeme eğilimi göstermişlerdir. Tüm bunların sonucu olarak ise kadınlar küçük yaşlarda toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmeye başlamaktadırlar. Bu baskıdan kaçmak isteyen ve daha iyi bir hayatın hayalini kuran bazı kadınlar ise bu yüzden erken evlilik kararını aldıklarını belirtmişlerdir.

Çalışmaya katılan kadınların aileleri ekonomik açıdan kötü durumdadır ve hepsinin sahip oldukları çocuk sayısı fazladır. Hane içerisinde yer alan bu kalabalık nüfus ailelerin ekonomik durumlarını daha kötü hale getirmektedir. Bu da ailelerin ekonomik durumlarını daha iyi bir seviyeye getirmek için zaten evden ayrılacak olarak gördükleri kız çocuklarını evlendirme yolunu seçmelerine neden olmaktadır. Aynı zamanda katılımcılardan bazılarının kendi rızalarıyla evlendiklerini söylediler bile bu kararın arkasında daha iyi bir ekonomik yapı

içerisinde yaşama istekleri olduğu görülmektedir. Fakat yapmış oldukları bu evlilikler katılımcıların bekledikleri gibi ekonomik rahatlamayı beraberinde getirmemiştir. Ayrıca, kadınların aile yapıları incelendiğinde kadınların evin geçimini sağlayamayacağı inancına sahip oldukları görülmektedir. Bu inanca sahip olsalar bile özellikle kırsal kesimde yaşayan ailelerde mevsimlik işçi olarak az da olsa aile ekonomisine katkıda bulundukları görülmüştür.

İçinde bulunulan toplum yapısında ve ailede kız çocukları yük olarak görülmektedir. Kız çocukları bir şekilde erken veya geç fark etmeksizin evden ayrılacaktır. Evin içinde bir misafir konumundadırlar ve ailelerin mevcut ekonomik durumları göz önüne alındığında kız çocukları için sofraya fazladan bir tabak dahi konması gereksiz olarak görülmektedir. Nasıl olsa evden ayrılacak bir hane üyesi daha fazla aileye yük olmasındansa bir an önce evlendirilmesi düşüncesi ailelerin sahip olduğu genel görüştür.

Bu çalışmada daha önce bahsedilen diğer çalışmalardan farklı olarak katılımcıların eğitimleri evlilik sebebiyle yarıda kesilmemiştir. Evlenme kararının alınmasından önce katılımcıların ailelerin isteğiyle eğitim hayatlarına son verilmiştir. Kız çocuklarının okutulmasının hoş karşılanmadığı aile yapılarında ayrıca kız çocuklarının asli görevleri olarak görülen ev işlerine daha fazla katkıda bulunmaları gerekliliği nedeniyle de eğitim hayatlarına son verildiği görülmektedir.

Kadınların ailelerinin eğitim seviyeleri incelendiğinde de eğitim seviyelerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu da düşük eğitim seviyesine sahip ailelerde erken yaşta evlilikler daha sık görülmektedir tezini doğrulamaktadır. Katılımcıların kendi beyanları da bu yöndedir. Ailelerinin eğitim seviyelerinin düşük olmasının kendi hayatlarını olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Bunun yanında katılımcılara diğer aile üyelerinin özellikle hanede yaşayan erkek bireylerin eğitim durumları sorulduğunda ise erkek hane bireylerinin eğitim seviyelerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun sebebi olarak ise ailede evin geçimini sağlayacak asıl kişiler olarak erkeklerin görüldüğü, ailenin zaten sınırlı olan ekonomik kaynaklarının ise bu sebeple erkeklerin eğitime harcandığı gösterilebilir.

Araştırmaya katılan kadınların çoğunluğu dini inancın evlilikleri üzerinde etkili olmadığını söylemişlerdir. Bunun yanında dini inancın etkili olduğunu savunan katılımcılara da rastlanmıştır. Fakat söyledikleri incelendiğinde ise dini inançtan daha çok dini inancın aileleri ve çevreleri tarafından yorumlayış biçimlerinin etkisinden bahsettikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların bu konuda üzerinde durdukları bir diğer konu ise namus kavramıdır. Katılımcılar namusun sadece kadınlarda olduğunun düşünülmesinin kendi hayatlarını etkilediğini beyan etmişlerdir.

Kadına bakışının evlilikleri üzerinde etkileri olup olmadığı sorulmuş ve verilen cevaplar neticesinde kadına bakışın, toplumsal cinsiyet rollerinin ve cinsiyet ayrımcılığının erken yaşta yapmış oldukları evliliklerin ana sebebi olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların aile içinde ikincil konumda olmalarının, değersiz görülmelerinin, kendi tabirleriyle köle yerine konmalarının evlilikler üzerinde etkisi büyüktür. Hatta diğer sebeplerin içinde bile bu sonuç yer almaktadır. Tüm bunlardan hareketle erken yaşta evliliklerin asıl ve en önemli sebebi olarak toplumsal cinsiyet rollerini, toplumun kadını bakışını göstermek yanlış olmaz.

Katılımcıların evlilik kararını alırken de aynı şekilde sürece dâhil edilmedikleri, kendilerine evlenmek isteyip istemediklerinin sorulmadığı görülmüştür. Evlilik kararları aile reisi olarak görülen baba tarafından alınmıştır. Mevcut düzende ve aile yapılarında çocuğun isteklerine önem verilmemiştir. Gerçi çocuklara sorulsa dahi o yaştaki, duygusal gelişimlerini tamamlamamış çocukların kararının ne kadar sağlıklı olacağı tartışmalı bir konudur. Zaten erken yaşta evlendirilen katılımcıların ise mevcut aile yapıları incelendiğinde alınan karara karşı çıkmalarının imkânsız olduğu görülmektedir. Söz konusu evliliklerde aynı aile yapısına, düzene sahip aileler arasında gerçekleşmektedir. Çocuklar evlilik kararında söz sahibi olmadıkları gibi kiminle evlenecekleri konusunda da herhangi bir görüş belirtme hakkına da sahip değildirler. Hatta bazı katılımcılar hala devam ettirilen ve toplum tarafından normal olarak görülen halk arasında kuma olarak adlandırıldıkları evlilik birlikteliğine mahkûm edilmişlerdir.

Araştırmada kişilerin evlendikten sonra yaşadıkları sorunlar üzerinde de durulmuştur. Erken evliliğin olumsuz sonuçları konusunda fikir sahibi olmak açısından incelenen evlilik sonrası ise hayatlarında ise kendi ailelerinde yaşadıkları olumsuz süreçlerin, baskıların ve rollerin devam ettiği görülmüştür. Kadınlar evlerinin içine hapsedilmişlerdir. Ya sınırlı bir alanda kişilerle iletişim kurmalarına izin verilmiş ya da tamamen eve kapatılmışlardır. Bunun yanında küçük yaşta bu kadar büyük sorumluluk altına giren kız çocuklarının zaman geçtikçe bu sorumluluklar altında ezildikleri anlaşılmaktadır. Tüm bunlara ek olarak katılımcılar kayınvalidelerinden ve kayınbabalarından da baskı görmeye başlamışlardır. Ayrıca kadınlar yaşadıkları bu baskılar ve erken yaşta alınan sorumlulukların da ağırlığıyla psikolojik sorunlar yaşamaktadırlar. Fakat yaşadıklarının bir sağlık sorunu olup olmadığı ve bunun sonucunda nasıl bir tedavi almaları gerektiği konusunda herhangi bir bilgilerinin olmadığı görülmektedir.

Erken evliliklerinin aile içi kadına yönelik şiddet üzerinde etkisinin olduğu araştırma sonucunda ulaşılan bir diğer bulgudur. Zaten tecrübesiz bir şekilde evlendirilen ve hayat hakkında herhangi bir fikirleri olmayan kız çocukları güçsüz konumda olmalarından dolayı şiddete daha çok maruz kalmaktadırlar. Şiddetin boyutu ise katılımcılar için önemli bir

belirleyicidir. Çoğu katılımcı geçmiş aile hayatlarında evlerinde anne, baba veya diğer aile üyeleri tarafından düzenli bir şekilde şiddete maruz kaldıkları için şiddeti normalleştirmişler ve başlarda şiddete uğradıklarını bilmediklerini beyan etmişlerdir. Ancak şiddet hayatı tehdit eder bir noktaya geldikten sonra çare arayışına girmişlerdir. Erkeğin uyguladığı cinsel şiddeti bile kocaları olduklarını düşündükleri için haklı görme eğiliminde oldukları görülmektedir. Tüm bunların yanında sürekli olarak duygusal şiddete maruz kalmışlar ve bu yüzden hepsi şuan psikolojik tedavi görmeye başlamışlardır. Kadınların ev içerisinde ve sosyal hayatta ki ikincil konumları, eğitimsiz bırakıldıkları için kendi ekonomik bağımsızlıklarını elde edememeleri ve gidecek yerlerinin olmaması erkeklerin kadınlar üzerinde baskı kurmasını kolaylaştırmakta ve çoğu zaman bu baskılar fiziksel şiddete dönüşmektedir.

Kadınların çocukları için devam ettirdikleri bu evliliklerde şiddet kendi çocuklarına inince başka çareler aramaya başlamaları ve evlilik birlikteliğini sonlandırma kararı almaları araştırma sonuçlarından biridir. Deneyimleri tarafından olgunlaşan kadınlar mevzu bahis kendi çocukları olduğunda kendilerinde bir cesaret bulmuşlar ve onları korumak adına evlerini terk etmişlerdir.

Kadınlar kocalarının yanından ayrıldıktan sonra kendi ailelerinin yanına dönmek istemişlerdir. Fakat aileler tarafından reddedilmişlerdir. Kadınların ailelerinin tepkileri incelendiğinde ise ailelerin genel görüşünün kocanın karısı üzerinde her türlü baskıyı, şiddeti yani istismarı uygulamaya hakkı olduğu görüşüne sahip oldukları görülmektedir. Bu tür geleneksel yapıya ve görüşe sahip olan ailelerde, kadının evden ayrıldıktan sonra artık kendi sorumlulukları olmadığı görüşüne sahip oldukları ve değersiz olarak görüldükleri için ölse dahi eve geri dönme haklarının olmadığını düşünüldüğü söylenebilir.

Araştırmada son olarak ise kadınların şimdiki hayatları incelenmiştir. Katılımcılar aileleri tarafından terkedilmişler ve yalnız bırakılmışlardır. Sosyal hayatlarının evlilik öncesi ve evlilik süresince olduğu gibi yok veya yok denecek kadar az olduğu görülmüştür. Yıllarca yaşadıkları ve mutsuz evlilikleri neticesinde psikolojik problemler yaşamışlar ve tedavi görmektedirler. Birçoğu çocuklarıyla birlikte kendilerine yeni bir hayat arayışına girmişler ve kendi ayakları üzerinde durmaya başlamışlardır. Bazı katılımcıların hala yalnız kalmaktan korktukları ve ailelerinin desteğini bekledikleri görülmüş ve hatta şiddet gördükleri evlere geri döndükleri tespit edilmiştir. Ancak görülmektedir ki kadınlara fırsat verildiği takdirde yıllarca kendilerine öğretilen rollere karşı çıkabilmekte ve kendi başlarına ayakta kalabilecek cesareti bulabilmektedirler.

Erken yaşta evliliklerin önlenmesi çalışmalarında ise araştırma sonucu elde edilen verilere dayanarak birkaç öneride bulunmamız mümkündür. 5395 sayılı Çocuk Koruma

Kanunu'na göre 18 yaşın altında yer alan bireyler çocuk olarak kabul edilmektedir. Fakat medeni kanunda 16 yaşından sonra aile rızasıyla yasal evliliklere izin verilmektedir. Aileler yasalar tarafından da kabul gören bu tür evliliklerin yanlış olduğu inancına yasalar değişmedikçe sahip olamayacaklardır ve bu tarz evlilikler yasalar düzenlenmediği müddetçe bir sorun olmaya devam edecektir.

Ayrıca çalışma süresince görüldüğü gibi bu tarz evliliklerin yarısı ve hatta bazen yarısından çoğu dini nikâhla yapılmaktadır. 16 yaşından önce yapılacak evlilikler yasalar önünde suç olarak görülse dahi aileler dini nikâhların kısılabilmesi sonucunda yine verdikleri bu kararı normalleştirmektedirler. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu şekilde dini nikâh töreni gerçekleştiren görevlileri tespit etmeleri ve bu görevliler hakkında gerekli cezai işlemleri uygulamaları gerekmektedir. Ayrıca toplum tarafında otorite olarak kabul edilen bu kurumun toplumu erken yaşta evliliklerin önlenmesinde konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapmaları ve bu çalışmaları Türkiye geneline yaygınlaştırmaları gerekmektedir.

Çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi için alınacak tedbirlerden biride eğitim seviyesinin hem erkek hem de kız çocukları için artırılmasıdır. Böylelikle, eğitim hayatı yarıda kesilmemiş çocuklar evlilik ile ilgili hedef ve hayallerini daha ileriki yıllara doğru erteleyecek, aile kurma adımını atmadan önce gerekli eğitimi almış olacaklardır.

Bunların yanında toplumu bilinçlendirmek ve konuyu daha iyi anlatabilmek için yapılacak bilinçlendirme kampanyaları da etkili olacaktır. Bu bilinçlendirme çalışmaları çocuklarını erken yaşta evlendiren ailelerin eğitim durumlarına bakıldığı zaman sempozyum veya konferans şeklinde olmamalıdır. Söz konusu aileler bu tarz etkinlikleri ve eğitimleri takip eden aileler değildir. Bu yüzden toplumun güven duyduğu özellikle kırsal kesimde tanınan ve söylemlerine değer verilen kurumlar olan Diyanet İşleri Başkanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ortak çalışmalar yürütmelidir. Söz konusu ailelere eğitimler, kültürel birikimlerini dikkate alarak, bulundukları yerlerde özellikle köy kahvelerinde verilmelidir. Böylece asıl ulaşılmak istenen kitleye ulaşılabilir ve verilen bu eğitimler toplumda ulaşması gereken kişilere ulaşabilecektir.

Araştırma sonucunda görülmektedir ki Kadın Konukevleri çocuk yaşta yağımış oldukları bu evlilikleri sonlandırmak isteyen kadınlar için önemli bir cesaret kaynağıdır. Çalışma sonucunda kadınların hepsi devletin kendilerine sahip çıktığını belirtmişler ve bunu evlenmeden öncede bilmiş olsalar o zaman devlete başvurabileceklerini belirtmişlerdir. Hem evlilik öncesinde hem de mutsuz evliliklerinden ve şiddetten kurtulmak istediklerinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde yer alan kuruluşların ve bakanlık çalışanlarının kendilerinin yanlarında oldukları ve çaresiz olmadıkları hatırlatılmalıdır. Bunun için ise bakanlık

hizmetlerinin tüm topluma tanıtılması erken yaşta evliliklerin önlenmesi ve şiddetin son bulması açısından büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu. (2005, Temmuz 15). T.C. Resmi Gazete.
- 2007/1609 K. Sayılı Karar, 2007/29 (Yargıtay 5. Ceza Dairesi 02 28, 2007).
- Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)*".<https://ailevecalisma.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planlari/> (erişim tarihi: 11.05.2019)
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2015). *Türkiye'de Evlilik Tercihleri*. Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Ağdemir, S. (1991). "Aile ve Eğitim". *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(1): 1-3.
- Akbaş, M. (2016). "Resullullah Döneminde Evlilik ve Düğün". *Derin tarih Dergisi*, 1(5): 120-146.
- Akdemir, D. (2017). "Görücü Usulü Evlenen Kişiler İle Anlaşarak Evlenen Kişiler Arasındaki İlişki Doyumu Farklılıkları, Yaşam Doyumu İle İlişkisi ve Cinsiyete Bağlı Ayrımlar". *Bitirme Tezi*. İstanbul: Kültür Üniversitesi Psikoloji Ana Bilim Dalı.
- Altınbaş, D. (2006). "Feminist Tartışmalarda Liberal Feminizm". *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 0(9): 21-52.
- Altun, H. (2008). "Feminist Kuram Doğrultusunda Bir Okuma/Sahneleme ve Bir Örnek Çalışma : Denizden Gelen Kadın". *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aluş, Y. (2015). "Kültürel ve Toplumsal Gerçekliğimiz Açısından Aile Anlayışlarının ve Türk Ailesinin Değerlendirilmesi". *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1): 15-24.
- Anayasası, T. C. (tarih yok). 41. Madde. *Kanun*.
- Avrupa Konseyi (2011). *Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme Avrupa Konseyi Sözleşmesi* (Rapor No: DPT:210). DPT.İstanbul.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, " *Resmi Nikah Kıydıran Kimse Ayrıca Dini Nikah Kıydırmalı Mıdır?*". <https://kurul.diyanet.gov.tr/Cevap-Ara/802/resmi-nikah-kiydiran-kimse-ayrica-dini-nikah-kiydirmali-midir-> (erişim tarihi: 08.10.2019)
- Bindik, S. (2012). *Sosyolojik Açıdan Erken Yaşta Evlilik: Nevşehir İli Derinkuyu İlçesi Örneği*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı.Nevşehir
- Bingöl, O. (2014). "Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'de Kadınlık". *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1(Özel Sayı): 108-115.
- Boran, P., Gökçay, G., Devecioğlu, E., & Eren, T. (2013). "Çocuk Gelinler". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50): 58-62.

- Boz, E. (2015). "Süt Parası Karşılığında Eskişehir'e Gelin Göçü". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40): 476-484.
- Bulut, I. (1990). "Adölesan Evlilikleri". *Aile Yazıları*, 4(16): 37-50.
- Cain, M. (1982). "Perspectives on Family and Fertility in Developing Countries". *Population Studies*, 36(2): 159-175.
- Cenk, K. K. (2019). *Yarım Kalan Çocukluk: Kilis Örneğinde Çocuk Gelinler*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı. Kahramanmaraş
- Connell, R.W. (2017). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çaycı, M. Ş. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın; Cinsiyet Ayrımcılığının Kadın Ağzı Türkülerde İşleniş*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Çetin, O. B. (2005). "Ekofeminizm: Kadın- Doğa İlişkisi ve Atarekillik". *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 1(1): 61-78.
- Demirbilek, S. (2007). "Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açısından Değerlendirilmesi". *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44(511): 12-26.
- Derman, O. (2008). "Ergenlerde Psikososyal Gelişim". *Adölesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*, 0(63): 19-21.
- Dikici, E. (2016). "Feminizmin Üç Ana Akımı: Liberal, Marxist ve Radikal Feminizm Teorileri". *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(37): 523-532.
- Ecevit, Y. (2003). "Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışılabilir?". *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 25 (4): 83-88.
- Erbil, N., Divan, Z., & Önder, P. (2006). "Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerin Tutum ve Davranışlarının Etkisi". *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(10): 7-16.
- Erdoğan, D. (2013). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Evrin, S. (1972). *Şahsiyet Alanında Psikososyolojik Bir Kavram Olarak Rol Sorununa Giriş*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Felson, R. B. (2009). "Violence, Crime and Violent Crime". *International Journal of Conflict and Violence*, 3(1): 23-39.
- Gülgü, Ö., & Kart, M. E. (2008). "Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(3): 97-116.
- Gültekin, L., Güneş, G., Ertung, C., Şimşek, A. (ed.). (2013). *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*, Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Günay, G., & Bener, Ö. (2011). "Kadınların Toplumsal Cinsiyet Roller Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153): 157-171.

- Hablemitoğlu, Ş. (1996). *Kırsal Ailede Kadının İş Modelleri ve Kararlara Katılımı*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- İbiloğlu, A. O. (2012). "Aile İçi Şiddet". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2): 204-222.
- International Center of Research on Women(2007),"New Insights on Preventing Child Marriage. A Global Analysis of Factor Sand Programs".<http://resourcecentre.savethechildren.se/sites/default/files/documents/1815.pdf> (erişim tarihi:02.04.2018).
- İnam, A. (2001). "Şiddeti Anlamak". *Bilim ve Teknik Dergisi*, 1(399): 46-47.
- Kandiyoti, D. (2015). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kaptanoğlu, İ. Y., & Ergöçmen, B. (2012). "Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 15(2): 129-161.
- Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). "Çocuk İstismarı". *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2): 140-151.
- Karataş, Z. "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri". *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1): 62-80.
- Kavak, A. K. (2018). *Evlilik Birliğinin Korunması*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.Çankaya Üniversitesi Özel Hukuk Ana Bilim Dalı. Ankara
- Kıran, E. (2017). "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Türkiye'de Çocuk Gelinler". *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, ICOMEP 2017(Özel Sayı): 1-10.
- Koç, E. (2015). "Simone de Beauvoir'ın "İkinci Cins"i : Öteki Olarak Kadın". *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4): 1-17.
- Kozlu, D. (2009). "Modernizm Sonrası Postmodern Hareket İçinde Kadının Yeri". *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 2(3): 1-17.
- Meeker, M. (1976). "Meaning and Society in the near East: Examples from the Black Sea Turks and the Levantine Arabs". *International Journal of Middle East Studies*, 7(2): 243-270.
- Millet, K. (2011). *Cinsel Politika*. İstanbul: Payel Yayınları.
- Okutan, N. (2007). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet- Van'da Kadınların Şiddet Deneyimleri, Şiddeti Doğuran Koşullar ve Başatme Biçimleri Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri*.Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.Van.
- Özcebe, H., & Biçer, B. K. (2013). "Önemli Bir Kız Çocuk ve Kadın Sorunu: Çocuk Evlilikler". *Türk Pediatri Araştırmaları Dergisi*, 1(48): 86-93.
- Özkan, M. S. (2012). "Erken Yaşta Evliliklerin Önlenmesi Konusunda Yargının Üstlenebileceği Rol". *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 8(Özel Sayı): 2177-2189.
- Özsöz, C. (2008). "Kültürel Feminist Teori ve Feminist Teorilere Giriş". *Sosyoloji Notları*, 1(6): 51-55.
- Page, A. Z., & İnce, M. (2008). "Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme". *Türk Psikoloji Yazıları*, 22(11): 81-94.

- Plumwood, V. (1993). *Feminizm ve Doğaya Hükmetmek*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Pira, A., Elgün, A. (2004). "Toplumsal Cinsiyeti İnşaa Eden Bir Kurum Olarak Medya; Reklamlar Aracılığıyla Ataerkil İdeolojinin Yeniden Üretilmesi". *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2): 526-537.
- Sayın, Ö. (2011), "Ailenin Değişimi". *Sosyoloji Dergisi*, 1(23) : 47-58.
- Selma, K. D. (2010). "Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 3(1): 30-35.
- Set, T., Dağdeviren, N., & Aktürk, Z. (2016). "Ergenlerde Cinsellik". *Genel Tıp Dergisi*, 3(16): 137-141.
- Sezen, L. (2005). "Türkiye'de Evlenme Biçimleri". *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(27): 185-195.
- Şen, H. (2014). *Çocuk Gelinler: Evcilikten Evliliğe*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tacoğlu, T. P. (2011). "Türkiye'de Gerçekleştirilen Geleneksel Evlilik Çeşitlerinin Nedenleri Evlilikler Üzerinde Törenin Etkisi". *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(4): 114-144.
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). "Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri". *Hacettepe Tıp Dergisi*, 34(1): 82-86.
- Tavuz, A. (2014). "Erkeğin ve Kadının Birbirlerini Öreküleştirmesi : Bir Erkek Bir Kadın Dizi Örneği". *Atatürk İletişim Dergisi*. 1(6): 187-202.
- Terzioğlu F, Taşkın L. (2008). "Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünün Liderlik Davranışlarına ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları". *CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2):62-67.
- TNSA(2018), "*Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması*". <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/>: <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/> (erişim tarihi: 20.11.2019).
- TÜİK(2018), "*Cinsiyetlere Göre Eğitim Durumları*". http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1128 (erişim tarihi: 09.09.2019).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu(2011). *Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu (Rapor No: DPT:717)*. DPT. Ankara.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu(2010). *Erken Yaşta Evlilikler Hakkında Komisyon Raporu (Rapor No: DPT:2)*. DPT. Ankara.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, "Aile". <https://sozluk.gov.tr/?kelime=> (erişim tarihi: 14.08.2019).
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, "Evlilik". <https://sozluk.gov.tr/?kelime=> (erişim tarihi: 14.08.2019)
- Türk Medeni Kanunu. Kanun No:4721, sayı: 24607 . (2001, Aralık 08). T.C. Resmi Gazete.
- Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı (2017). *İstatistiklerle Çocuk*. Türkiye İstatistik Kurumu.
- Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı (2018), "*Evlilik Tercihleri Araştırması, 2018*". tuik.gov.tr (erişim tarihi: 28.08.2019).

- Türkiye, U. A. (2004). Türkiye: Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Kadınlar. Uluslar Arası Af Örgütü Türkiye.
- Türkoğlu, E. (2015). *Uluslararası İlişkiler Kuramında Feminizm*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.Konya.
- Türk, S. M. (2017). "Ekofeminizm ve Dualizm Fikri". *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(24): 377-392.
- Turgut, M., Feyzioğlu, S. (ed.). (2013). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması*. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- UNFPA (2012), "*Çocuk Yaşta Evlilik 2012*" 2012.
<http://unfpaa.org/webday/site/eeca/shared/documents/publications/Turkey%20Turkish.pdf1-9> (erişim tarihi: 10.04.2018)
- UNICEF. (2005). Early Marriage: A Harmful Traditional Practice. Newyork, USA: United Nations Children's Fund.
- UNICEF(2006), "*United Nations Children's Fund, The State of the World's Children 2006*"http://www.childinfo.org/files/The_State_of_the_Worlds_Children_2006.pdf (erişim tarihi: 09.04.2018).
- UNICEF(2011), "*Türkiye'de Çocukların Durumu Raporu*"<http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/sitan-tur-2011.pdf> (erişim tarihi: 09.04.2018)
- UNICEF(2014), "*Ending Child Marriage: Progress and Prospects*".
https://www.unicef.org/media/files/Child_Marriage_Report_7_17_LR..pdf (erişim tarihi: 09.04.2018)
- UNICEF(2016), "*The State of the World's Children 2016:A Fair Chance for Every Child*".
https://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_SOWC_2016.pdf (erişim tarihi: 10.04.2018).
- UNICEF(2019), "*Data About Child Marriage*". <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/> : <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/> (erişim tarihi: 18.11.2019)
- Ünal, B. (2017, Mayıs). *2010 Sonrası Filmlerde Çocuk Gelin Temsili*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.Eskişehir.
- Vatandaş, C. (2011). "Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı". *Sosyoloji Notları*, 0(35): 29-56.
- World Health Organization(2002). *World Report on Violence and Health : Summary(Rapor No: DPT: 6625)*. DPT. Genava.
- Yakıt, E., & Coşkun, A. M. (2014). "Toplumsal Açından Çocuk Yaşta Evlilikler Gerçeği: Hemşire ve Ebenin Sorumluluğu". *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11(3): 3-10.
- Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 28/02/2007 tarihli 2007/29 E. 2007/1609 K. Sayılı Kararı, 2007/29 ve 2007/1609 Sayılı Karar (Yargıtay 5. Ceza Dairesi 02 28, 2007).

- Yiğit, T. (2017). *Feminist Sosyal Hizmet Yaklaşımı Bağlamında Ataerkil İdeoloji ve Erken Evlilikler*. Yayınlanmış Doktora Tezi.Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.Ankara.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. (2008). "Türkiye'de Töre Baskısına Bağlı İntiharlar ve Töre Cinayetleri". *Bezmialem Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 1(16): 209-231.
- Yüksel, H., & Yüksel, M. (2015). "Çocuk İhmalı ve İstismarı Bağlamında Türkiye'de Çocuk Gelinler Gerçeği". *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2): 1-24.
- Zafer, A. B. (2014). "Cumhuriyet İle Birlikte Değişen Türk Aile Yapısı ve Kadının Durumu". *Uludağ Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(24): 121-134.
- Zeybekoğlu, D. (2012). "Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Televizyon Reklamlarına Yansıması". *ETHOS, Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 5(1): 121-136.

EK 1- KATILIMCI İZİN FORMU

Bu formdaki imzam Neslihan AVŞAR tarafından yürütülen “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Çocuk Gelinler Sorunu Antalya İli Kadın Konukevleri Örneği” adlı çalışmaya katılmayı kabul ettiğimi gösterir. Bu araştırmadaki katılımım bireysel tanıtım formu ve bir görüşmeyi kapsayacaktır. Araştırmacıyla birlikte ilave bir görüşmenin gerekli olduğuna karar verirse ilave görüşme yapılacaktır.

Ayrıca bu araştırmaya katılmakla aşağıda belirtilenleri anladığımı da beyan ederim.

1. Ben araştırma için bir gönüllüyüm ve istediğim zaman bu araştırmadan çekilebilirim.
2. Araştırmada fiziksel ve psikolojik zarar içeren hiçbir risk yoktur.
3. Araştırmada vereceğim bilgiler gizli olacaktır ve bütün veriler araştırmacı tarafından toplanıp analiz edilecek ve Akdeniz Üniversitesi’nde 7 yıl saklandıktan sonra imha edilecektir.
4. Araştırma bittikten sonra istediğim takdirde araştırmanın bir özetini alabileceğim.

Ben,(isim)
çalışmaya katılmayı kabul ederim.

Katılımcının İmzası

Tarih:

EK 2- BİREYSEL TANITIM FORMU

Sayın katılımcı, bu çalışma, sizin 18 yaş altı yapmış olduğunuz evliliğinizi toplumsal cinsiyet rolleri açısından değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Bu amaçla oluşturulan anket formunu eksiksiz doldurmanız çalışmanın doğruluğu yönünden önemli olacaktır. Elde edilen bilgiler bilimsel amaçlar dışında kullanılmayacaktır ve kesinlikle gizli tutulacaktır.

Araştırmanın Yürütücüsü: Neslihan AVŞAR

1. **Yaşınız:**
2. **Eğitim Durumunuz:**
3. **Annenizin Eğitim Durumu?**
 - a) Okuma Yazma Bilmiyor
 - b) Okuryazar
 - c) İlkokul
 - d) Ortaokul
 - e) Lise
 - f) Üniversite ve Üstü
4. **Babanızın Eğitim Durumu?**
 - a) Okuma Yazma Bilmiyor
 - b) Okuryazar
 - c) İlkokul
 - d) Ortaokul
 - e) Lise
 - f) Üniversite ve Üstü
5. **Son 1 Yıl İçinde Yaşadığınız Yer?**
 - a) Ailemin Yanında
 - b) Evde Yalnız Başıma
 - c) Evde Arkadaşımla
 - d) Kadın Konukevinde
6. **Gelir Durumunuzu Nasıl Değerlendirirsiniz?**
 - a) Gelir Giderden Fazla
 - b) Gelir Gidere Eşit
 - c) Gelir Giderden Az
7. **Nikâh Çeşidiniz?**
 - a) Resmi Nikâh
 - b) Dini Nikâh
8. **Çocuk Sayısı?**
 - a) Çocuğum Yok
 - b) 1
 - c) 2
 - d) 3
 - e) 4
 - f) 5+
9. **Herhangi bir Sağlık Probleminiz Var Mı?**
 - a) Yok
 - b) Var (Açıklayınız.)

EK 3- YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

1. Ana Soru: Evlilik kararına ilişkin yaşadığınız süreç hakkında bilgi verir misiniz?
 - a) Evlilik kararını kim aldı?
 - b) Sizin/Evlilik kararını alan kişinin bu kararı almasında etkili olan faktörler nelerdi?
 - Evlilik kararının alınmasında sahip olduğunuz aile yapısının etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Var ise neler bunlardan bahseder misiniz?
 - Evlilik kararının alınmasında sahip olduğunuz / sahip olunan eğitim durumunun etkisinin olduğunu düşünüyor musunuz? Var ise neler bunlardan bahseder misiniz?
 - Evlilik kararının alınmasında sahip olduğunuz/sahip olunan dini inancın etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Var ise neler bunlardan bahseder misiniz?
 - Evlilik kararının alınmasında sahip olduğunuz/sahip olunan ekonomik yapının etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Var ise neler bunlardan bahseder misiniz?
 - Bu kararın alınmasında toplumun kadına bakış açısının etkisinin olduğunu düşünüyor musunuz? Var ise bunlardan bahseder misiniz?
 - c) Sizce hangi koşullar değiştirilmiş olsaydı siz ya da bir başkası erken evlilik kararını almazdı?
2. Ana Soru: Almış olduğunuz erken evlilik kararının evliliğinizin ilk yıllarında sizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
 - Aile içi hayatınıza etkileri nelerdi?
 - Sosyal hayatınıza etkileri nelerdi?
 - Sağlığınıza ilişkin etkileri nelerdi?
3. Ana Soru: Erken dönemde almış/alınmış olan evlilik kararının şiddet görmemenizin üzerinde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Nasıl etkilediği hakkında bilgi verir misiniz?
 - Sahip olduğunuz hangi koşullar değiştirilmiş olsaydı herhangi bir şiddete maruz kalmazdınız?
4. Ana Soru: Vermiş olduğunuz erken evlilik kararınızın şimdiki hayatınıza etkilerinden bahseder misiniz?
 - Aile içi hayatınıza etkileri nelerdi?
 - Sosyal hayatınıza etkileri nelerdi?
 - Sağlığınıza ilişkin etkileri nelerdi?

EK 4- ETİK KURULU ONAYI

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KARAR

Toplantı Tarih : 29/08/2018

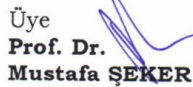
Karar Sayısı : 109

Üniversitemiz Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Kamile KABUKCUOĞLU**'nun danışmanlığını, **Neslihan AVŞAR**'ın araştırmacılığını üstlendiği, *"Toplumsal Cinsiyet Roller Açısından Çocuk Gelinler Sorunu (Antalya İli Kadın Konukevleri Örneği)"* başlıklı tez çalışması kapsamında kullanılacak olan anketin uygunluğunun görüşülmesi istemi.

Üniversitemiz Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Kamile KABUKCUOĞLU**'nun danışmanlığını, **Neslihan AVŞAR**'ın araştırmacılığını üstlendiği, *"Toplumsal Cinsiyet Roller Açısından Çocuk Gelinler Sorunu (Antalya İli Kadın Konukevleri Örneği)"* konulu anket çalışmasının, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvuruca ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

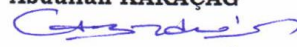

Başkan
Prof. Dr. Osman ERAVŞAR

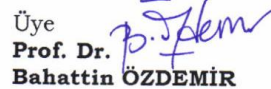

Üye
Prof. Dr. Mustafa ŞEKER

Üye
Prof. Dr. Abdullah KARAÇAĞ

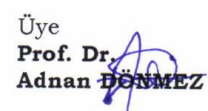

Üye
Prof. Dr. Ahmet BAYANER
(Bulunmadı)

Üye
Prof. Dr. Bahattin ÖZDEMİR

Üye
Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
(Bulunmadı)

Üye
Prof. Dr. Adnan DÖNMEZ

EK 5 - AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI İZNİ

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Bakan Yardımcılığı
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Eğitim Planlama ve Uygulama Birimi

Sayı : 94952863-605.01-E.452741

31/10/2018

Konu : Neslihan AVŞAR

BAKAN YARDIMCILIĞI MAKAMINA

Antalya Valiliği Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün 04.10.2018 tarihli ve E.18606 sayılı yazısı ile İl Müdürlüğü emrinde Sürekli İşçi 4/D olarak görev yapan aynı zamanda Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi olan Neslihan AVŞAR'ın Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nurşen ADAK' ın danışmanlığında "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Çocuk Gelinler Sorunu (Antalya İli Kadıkonukları Örneği)" konulu tez çalışmasını Antalya Valiliği Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Kadın Konukevi Müdürlüğünde uygulayabilmesi için gerekli onayın verilmesi talep edilmektedir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün 18/10/2018 tarihli ve E.402198 sayılı yazısı ile olumlu değerlendirilen söz konusu araştırmanın 30/04/2019 tarihine kadar İl Müdürlüğü koordinesinde, kuruluş müdürlüğü denetiminde, kadınların özel hayat, duygusal hassasiyetlerine ve kimliklerinin gizliliğine özen göstererek kadınların ayrıntılı bilgilendirilmesinin sağlanması, sonrasında yalnızca istekli olan kadınların katılımları ile yapılması, gerçekleştirilecek olan görüşmelerin İl Müdürlüklerinin uygun göreceği bir mekanda ve koordinasyonunda yapılması, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma bitiminde birer örneğinin Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

e-imzalıdır

Salih BOZKURT

Eğitim ve Yayın Dairesi Başkan V.

OLUR

31/10/2018

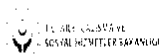
e-imzalıdır

Ayşe ERGEZEN

Bakan Yardımcısı

Ek : Yazı (1 sayfa)

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Cemalettin ULUFER
Sosyal Çalışmacı

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Neslihan AVŞAR
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Antalya Lisesi
Lisans Diploması	Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü
Yabancı Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Antalya İl Müdürlüğü (2016 -)
E-Posta	neslihan.avsar@ailevecalisma.gov.tr